

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גיליון 116 | בנא מציעא ט"ו עד מ"ד | אדר ב' ה'תשפ"ד

דין גבית קרן שבח ופירות במוכר שדה גזולה ובעל חוב

הלוקח שדה והשדה השביחה (על ידי הלוקח או ממילא) או שגדלו בה פירות, ואח"כ התברר שהשדה משועבדת לבעל חוב עוד לפני המכירה, או שהשדה של אדם אחר והמוכר גזלה ממנו, צריך הלוקח לתת את השדה לבעל חוב או לנגזל, ולהלן יבואר האם הבעל חוב או הנגזל גובים גם את השבח או הפירות, ומה הלוקח מקבל מהמוכר מכח האחריות, והאם יכול לגבות מהמוכר מנכסים שהוא מכר אחרי המכירה, ומתי יש ללוקח בקרקע דין יורד, והאם בשדה גזולה שנמכרה וחזר הגזולן וקנאה מהבעלים זוכה הלוקח בקרקע.

מחלוקת רב ושמואל אם לוקח מגזולן יש לו פירות-

ד"י: המוכר שדה ונמצא שלא היתה השדה של המוכר אלא היא גזולה, לרב משלם המוכר ללוקח גם את דמי המכירה וגם את השבח אם השביחה בגדל או בזבל, (וא"ת ישלם הנגזל שהרי השיבו קרקע מושבחת, "ל כגון שגולה מושבחת והכסיפה ביד הגזולן. רש"י. ובתוס' (ד"ה ויש) כתבו דמיירי כשגולה ריקנית, ומשלם הנגזל ללוקח את היציאה כדן יורד לשדה חבירו ונטל את השבח, והלוקח נטל את השבח מן הגזולן, ולשמואל משלם לו את דמי המכירה ואפי' בלא אחריות דשטר המכירה הוי כשטר הלואה דאמרין ביה אחריות טעות סופר. (תודה ושמואל), אבל לא את השבח, אף היכא שכתב בשטר שאם יטרפוה ממנו ישלם לו את השבח, שכיון שלא מכר את הקרקע א"כ הוי המעות מלוה אצלו, וכשמשלם יותר ממה שנטל מחזי כריבית. והלכתא (ט"ו): כרב שיש לו מעות ושבח, ואע"פ שלא פירש שיתן לו שבח.

והנה איתא בברייתא אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות (יבואר להלן), (ולמזון האשה והבנות -תנאי הכתובה שתיזון האשה מנכסי הבעל לאחר מותו וכן הבנות יזונו מנכסיו עד שינשא) מנכסים משועבדים, מפני תיקון העולם, שלא יקנו קרקעות כיון שיחששו שיגבו מהם, ותנאי כתובה הוא בכל אדם ואין לו קצבה, ואכילת פירות ושבח קרקעות הם דברים שאינם ידועים וא"א להשמר מהם, אבל מבני חרי מוציאין.

לפי רב שהלוקח מגזולן מקבל את השבח, איירי בגזול שדה מחבירו ומכרה לאחר ויש בה פירות שגולה עם פירותיה ומכרה או שהפירות גדלו אצל הלוקח, וטוען הנגזל ארעאי אשבח, (ומשלם היציאה ללוקח, ואם השבח פחות מהיציאה נותן לו שבח) וגם השביחה הלוקח, ולקחה הנגזל, שגובה הלוקח מהמוכר קרן מנכסים משועבדים כיון ששטר המכירה קודם ואת השבח והפירות מנכסים בני חרי.

ולשמואל דס"ל שהלוקח מגזולן אין לו פירות ושבח, "שבח קרקעות" לא איירי בגזולן אלא בבעל חוב שטרף קרקע מהלוקח בשביל חובו, דיש ללוקח שבח מהמוכר, ולא מיהוי כריבית דמכירה מעליא היא שהרי יכל לפרועו זוזי, דבעל חוב גובה את כל הקרקע עם השבח אבל לא פירות, ו"אכילת פירות" לרבא לא איירי במכרה אלא איירי בגזול שדה והגזולן אכל פירות וחפר בקרקע בורות שיוחן ומערות, שהן הנגזל גובה ממשעבדי אלא את הקרן ולא את הפירות. ולרבה בר רב הונא איירי שהגזולן לא מכרה אלא נטלה מסיקין מן הגזולן ומחמתו, שהדין הוא שהגזולן חייב להעמיד לנגזל שדה אחרת. ומ"מ אינו גובה הקרן ממשעבדי אלא כשעמד בדן לפני שמכרה לאחר ופסק ב"ד יש לו קול והוי כמלוה בשטר, דאי לא עמד בדן הוי כמלוה על פה שאינו גובה ממשעבדי, ואיירי כשעל הפירות לא עמד בדן (דסתמא דמילתא קנא תבע ברישא), ומ"מ בלא תיקון העולם היה גובה גם פירות ממשעבדי, דהו"א הואיל ועמד בדן על הקרן יש קול גם לפירות. תודה כשעמד.

ט"ו: ולרב אשי איירי שגזל שדה עם פירות, והגזולן אכל את הפירות ומכר את השדה, שהלוקח גובה רק את הקרן, ומנכסים משועבדים, והנגזל גובה פירות מנכסים בני חורין.

מתי גם לפי שמואל יש ללוקח מגזולן שבח- לרב יוסף אם גובה הלוקח מהגזולן קרקע, או באופן שעשו קנין על השבח והפירות, יש לו שבח ופירות. ואף שהלואה סאה בסאה אסורה שמא יתייקרו החיטים, מ"מ הכא דלא הוי הלואה אלא מכר אינו אסור. ועל כן הורה שמואל לרב חיינא בר שילת שהיה סופר להמלך במוכר ולכתוב בשטר קנין שופרא שבחא ופירי שאם

יטרפוה יתן ללוקח משפר נכסיו קרן שבח ופירות. וכתבו התוס' (ד"ה כגון) דאף שסתם קנין לכתביה עומד, זה דווקא כשקנה דבר בעין, שכיון שיפה כוחו לעשות קנין רוצה שיכתבו לו.

ועיין לקמן ט"ו: מה הדין בקרן ושבח אם ידע הלוקח שהיא גזולה. ומה הדין כשקנאה הגזולן מן הנגזל וכדו'.

מתי בעל חוב גובה שבח ופירות-

גבניה מלקוחות- לשמואל בעל חוב שגובה מהלקוחות יש לו שבח (ואין לו פירות), שכך כותב המוכר ללוקח אלא איקום ואשפי ואדקי ואמרק זביני אילין אינון ועמליהון ושבחייהון ואיקום קדמך וצבי זבינא דידן וקביל עלוהי. ולכן לא יכול הלוקח לטעון אלא אשכחי, אלא גובה הבעל חוב מהלוקח, והלוקח גובה מהמוכר. וכתבו התוס' (ד"ה תריין) שהא דגובה בעל חוב שבח שלא היה בשעת הלואה, זה נכון או ל"מ דס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, או למסקנת הסוגיא דאקני קנה ומכר משתעבד אף לרבנן, ומ"מ אין הבעל חוב טורף ממשעבדי דמיירי שעשה קרקע אחת אפותיקי ולכן גובה אותה ולא שאר קרקעות.

גבניה ממקבל מתנה- במתנה אין הבעל חוב גובה את השבח מהלקוחות כיון שאינו חוזר גובה מהנותן, ויפה כח מתנה ממכר בדבר זה.

גבניה מיתומים- כתבו התוס' (ד"ה בעל חוב) דמיתומים בע"ה גובה שבח, אע"פ שאין להם על מי לחזור, כיון דכרעיה דאבוהון ניהו. אבל כתובה ותנאי כתובה דקילי אין גובים משבח יתומים. ואמנם בעל חוב שגובה באפותיקי יכולים היתומים לתבוע את היציאה כדן יורד.

איזה סוג שבח גובה, ומהי צריך לשלם היציאה- איתא בברייתא שהמוכר שדה לחבירו והשביחה ובא בעל חוב וטרפה, אם השבח יתר על היציאה נוטל שבח מהמוכר כיון שפרע את חובו, ויציאה שהוציא כדי להשביחה נוטל מבעל חוב, ואם היציאה יתירה על השבח אין לו אלא שבח והשאר מפסיד. הגמ' אומרת שלשמואל דס"ל שבעל חוב גובה את השבח ואינו צריך לשלם על ההוצאות, "ל דאיירי או בלוקח מגזולן דהתם טוען הנגזל ארעאי אשבח וזה לא שייך בבעל חוב שברשות לוקח אשבח, ויש לו קרקע, או שקנו מידו, וכדלעיל. או דבעל חוב גובה רק שבח שאין מגיע לכתפים, אבל שבח המגיע לכתפים שהוא קרוב ליקצר אלא שעדיין צריך לקרקע, אם החוב הוא כשיעור הקרקע ללא השבח צריך הבעל חוב לתת ללוקח דמי היציאה או השבח (הפחות מביניהם), ואינו יכול לומר לו שישאיר לו קרקע בשיעור השבח, או משום דס"ל כמ"ד שאין הלוקח יכול לסלק את הבעל חוב מהקרקע ע"י מעות, דבעל חוב קודם, ואומר לו כולה דידי ואת ירדת בה שלא ברשות. ולמ"ד שיכול לסלקו במעות איירי באפותיקי. וכתבו התוס' (ד"ה כגון) דנוטל את השבח היתר על היציאה כדן יורד, אבל בלא אפותיקי אינו נוטל את השבח כיון דלא מסיק ביה כשיעור ארעא ושבחיה. ומ"מ לא הוי כלוקח מגזולן שלשמואל לית ליה שבחא. כיון שמכרה לפני זמן הפרעון וחל המקח, ואפי' מכרה אח"כ י"ל שחל המקח לפי שהיה סבור לסלקו במעות. ואם החוב הוא כשיעור הקרקע והשבח, גובה הבעל חוב גם שבח המגיע לכתפים. וכתבו התוס' (ד"ה הא) דמ"מ י"ל דאם עשאו אפותיקי צריך לתת לו היציאה כדן יורד.

ט"ו: המשך דין מוכר שדה גזולה-

הלוקח קרקע מגזולן וידע שהיא גזולה, אין תולים לומר שחשב שיהיה המכר קיים אלא אנו תולים שקנאה כדי לאכול פירותיה כמו שהגזולן אוכל, עד שיבוא בעל הקרקע. לרב צריך המוכר לתת לו מעותיו כשהוציאה הנגזל מידו, דאדם יודע שקרקע אין לו ונתן המעות לשם פקדון, ולא אמר זאת למוכר כי חשב שלא יסכים, אבל שבח אינו גובה מהמוכר מפני שהקרקע לא היתה שלו. וכתבו התוס' (ד"ה מעות) שאם קנה עם אחריות יש לו שבח. ולשמואל אין המוכר צריך לתת לו מעותיו, דס"ל שנתן את המעות למוכר לשם מתנה, ולא אמר זאת למוכר דכסיפא ליה מילתא. וכבר נחלקו רב ושמואל במחלוקת זו במקדש אחותו שלרב המעות פקדון ולשמואל המעות מתנה. וקמ"ל שגם באדם זר סובר שמואל שהמעות מתנה, וגם באחותו סובר רב שהמעות פקדון. והלכתא כרב שמעות יש לו ושבח אין לו. וכתבו התוס' (ד"ה ונתן) שבלוקח שדה בשנת היובל מעות חוזרים אף לשמואל, כיון שאינו יודע שאין מכר ביובל.

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד' בחודש שמהותו נקבעה לשמחה יש לנו להתבונן במהותה של השמחה, ואמנם ידוע כי שמחה מגיעה בכל תוספת, כן הוא מצות מילה שקיבלוה בשמחה אשר מתווספת על ידה קדושה ביישות הנימוול, וכן שמחת חתן שנוספת בו בחתן השלמה ע"י הכלה, וכך השמחה הגדולה בהקמת המשכן שכלפיה נאמר 'ביום שמחת ליבו' (שמו"ר נב ה) 'שהיתה שמחה גדולה בישראל שהקב"ה שורה אצלם' (שם).

אכן בפורים הרי לא נוסף בישראל מה שלא היה, אלא התעצמה בקרבנו ההכרה באהבת ה' אלינו שכבר ידענוה שאין לה סוף. וכך כתב הרמב"ם בסוף מנין המצוות שלו "שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגילה בעונתה וכו' כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו" עכ"ל. ולעומת גילוי אהבת ה' אלינו התעוררו להתחדשות בקבלת התורה מאהבה, אותה התורה בחיבור עמוק עוד יותר.

עתה הראנו לדעת כי גדר שמחת ימים אלו הוא עוצם השמחה במה שכבר יש לנו ע"י ההתעוררות להכיר בכל הטוב אשר גמלנו בוראנו. וכידוע מה שחידש הב"ח בגדר משלוח מנות איש לרעהו שעיקרו הוא לרעהו הטוב, ומתאים עם האמור שבה לחזק את האהבה שכבר יש. ואם שמחה על חידוש היא באה צ"ב א"כ לשמחה - דימים אלו - מה זו עושה.

ענין זה מובן ע"פ מה שביאר הרב דסלר בגדר 'חידוש' שאינו דווקא תוספת ידיעה או הבנה, אלא גם ידיעה או הבנה שכבר נקנו בנפש, כל שמוסיפים ונקנים בחלק בנפש שעדיין לא נקלטו בו עד עתה הרי זה חידוש בהחלט. וכבר ביאר החזו"א באמונה ובטחון שכל נקודת טוב הנקנית בבחינה מבחינות הנפש הרי היא מיטיבה לכל כולה של הנפש.

לא נותר לנו א"כ אלא לזהות את המקום בנפש בו מתחדשת ההשגה כמה גדולה אהבת ה' אלינו, ולעומתה את אהבתנו אנו המתעוררת אליו ית'. וכבר נודע בשערים שישועת פורים היא גילוי השגחת ה"ת ונפלאותיו ומחשבותיו אלנו - בתוך הסתר ההשתלשלות הטבעית, ה"ת אשר מושב יקרו בשמים ממעל פונה אלינו בעצם עולם המעשה המוחש הנמוך והפשוט.

וכנגד זה ומתוך כך מעמיקה ומתרחבת בנו המסוגלות לקנות אהבתו ית' ושאפה לקירבתו גם ברובדים הנמוכים ביותר שבנפש, לזכך את נטיותינו ותנועות נפשיותינו הטבעיים להיותם פונים למען שמו באהבה. 'הימים האלה נזכרים-ונעשים', המושכלות וכלי המעשה מתאחדים, והיה המשכן אחד, והיא השמחה השלמה והנפלאה.

הדין העומד עתה לפתחנו הוא האם הלואה מוצרים סגורים - כשקית חלב, חבילות סוכר או חטיפים למיניהם - חמורה מהלואות מוצרים שאינם סגורים, ככוס חלב או כוס סוכר. דיון זה עשוי להיות נוגע ביותר כאשר מזדקקים לאיזשהו מוצר לצורך מצות משלוח מנות, שרבים רגילים לקיימה במוצרים סגורים.

כידוע הלואות סאה בסאה אסורה שמא יתייקר השער ונמצא פורע שווה יותר ממה שהלוח לו. אלא שהתירו חכמים כל שיש ללוח מהמין שלהו, ואפי' אין לו אלא מעט, ואפי' אין לו כלל שרי אם יצא שער קבוע (ו"ד ריש ס' קעה) מפני שיכול לקנות ולפרוע מיד והחשיבוהו כאילו פרע מיד ונתייקר ברשות המלוה.

מפ"ח אושר בכבוד (תל"פ)

חושבים עתיד כהלכה
ביעודם ובכרכתם של מרחן ורובנן גדולי ישראל שלישיא

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

פינת הריבית

ובפשטות מחירי המוצרים בזמננו חשיבי שער קבוע, דאף שבכל תנות המחיר הוא אחר, מ"מ בכל תנות הוא קבוע לזמן רב.

ברם יש מפוסקי דורנו שנטקו דלא חשיב שער קבוע כיון שהמחירים שונים מוחנות לחנות, זאת ע"פ דברי הגר"ז (ריבית כה) דיצא השער היינו שכל המוכרים מוכרים בשער אחד, ולפ"ז אין היתר ללוות סאה בסאה בזמננו - באין לו - א"כ הוא מוצר שמחירו תחת פיקוח ממשלת, שאז כולם מוכרים בשוה וחשיב יצא השער לכו"ע, אבל לגבי שאר מוצרים בעינן להיתר דישי לו.

והנה לפי דעה זו דבשאר מוצרים בעי' יש לו, לכאורה נמצא כשלוה מוצר סגור, כזה שאין על מחירו פיקוח ממשלתי, לא מהני כשיש לו מעט ממוצר זה, כגון הבא ללוות בבקוב מיין ענבים סגור אינו יכול לסמוך על שארית בבקובק פתוח שישי לו, דהואיל ויסוד היתר דישי לו הוא דחשיב כאילו פרע מיד, א"כ בגוונא דא שחייב לפרוע לו בבקוב סגור נמצא שאינו יכול לפרוע לו המעט שאצלו ואין חשבינו כאילו פרע.

איברא דישי לדון להתיר אף בזאת, וכפי שנבאר בע"ה. הנה הרמ"א (יו"ד קט ג) פסק דהא דהלואות סאה בסאה מותרת על סמך יצא השער היינו דוקא אם הלוח יכול לפרוע אימת שירצה, אבל אם המלוה התנה שלא יקבל פרעון עד שעת היוקר אסור. ומקורו בתשובת הרא"ש (קח טו), ושם מבואר דלאו דוקא כשאינו יכול לפרוע עד שעת היוקר, אלא כל שהתנה שלא יוכל לפרוע עד זמן קבוע אסור שמא יתייקר עד אז, דמ"ט שרינן ללוות על שער שבשוק מפני שיכול לקנות ולפרוע מיד וחשבין כפרע לו, משא"כ כשהתנה שלא יכול.

ויש להקשות הלא תנן (ב"מ עה.) לא יאמר הלויני כור חיטין ואני אתן לך לגורן, והיינו שהלוח מתנה שלא יצטרך לפרוע לו עד הגורן, שרק אז יהיו לו חיטין בשדהו לפרוע, ובכ"ז שרי ביצא השער מפני שבידו לקנות ולפרוע, וזאת על אף שהדבר ידוע שאינו מתעתד לעשות כן, וע"כ דאמרינן שמא ימלך בדעתו וירצה כן לפרוע לפני ההתייקרות, וכיון שישנה אפשרות כזו כבר חשבינן ליה כאילו פרע, א"כ הכ"נ ינמא כשהמלוה מקפיד שלא יפרענו קודם - שמא ימלך ויסכים לקבל פרעון לפני ההתייקרות, ומשו"כ נחשיבנו כאילו פרע, ומאי שנא קפידת המלוה מקפידת של הלוח.

יעוי' רע"א ב"מ עב: דזולא ויוקרא חשיב קרוב לשכר ולהפסד [ואעפ"כ אסור בדרך הלואה], וכיון שאין סיכוי להתייקרות יותר מלהוזהר הרי שאין סיבה ללוח יותר מאשר למלוה לבטל הקפדתו.

והנראה בזה דלא אסר הרא"ש אלא כאשר גם המלוה וגם הלוח מקפידים שלא לפרוע קודם הזמן, כלומר מיירי כבכל הלואה רגילה שזכותו של הלוח שלא לפרוע קודם הזמן, ועלה קאמר דאם גם המלוה מקפיד על כך אסור, דהדבר רחוק שגם המלוה וגם הלוח יוותרו על קפידתם ועל כן לא חשיב כאילו פרע קודם הזמן כיון שלא עומד לכך, משא"כ כאשר רק הלוח מקפיד חשבינן כאילו פרע דסמכינן שמא ימלך.

והכ"נ דכוותה לו יצוייר שהלוח רוצה הלואה ליום אחד, שידוע שלא עלול להתייקר, והמלוה מסכים בתנאי שלא יפרענו עד זמן פלוני, יודה הרא"ש להתיר, דכיון שלא חסר לפרעון כעבור יום אלא הסרת קפידת המוכר סמכינן שמא ימלך.

אם ננים הדברים נמצא שהלוח בבקוב סגור יכול הלוח לסמוך על כך שישי לו שארית בבקובק פתוח, דכיון שרק המלוה מקפיד על פרעון סגור ולא הלוח נסמוך שמא ימלך המוכר ויסכים לקבל פתוח (כגון כשצריך כעת כוס אחת וכד') וממילא מהני אף בטיפה אחת ככל דין יש לו בהלואת סאה.

אכן יש לדון לאסור מצד אחר, דכיון דרובא דאינשי מקפידים לקבל בחזרה מוצר סגור יתכן להחשיב מוצר פתוח כמוצר אחר, וממילא מוצר פתוח לא חשיב יש לו, וצ"ע.

עכ"פ כאמור כל הנידון הוא להמחשיבים את מצב המחירים בזמננו כלא יצא השער מפני שאין המוכרים מוכרים בשוה, אבל יותר נראה בכוננת הגר"ז דכאשר אינם מוכרים בשוה הוא סימן שלא נקבע השער ועלול להשתנות, משא"כ בזמננו שמוכרים במחירים שונים גם כשיש שער קבוע חשיב שער קבוע אף שלא מוכרים במחיר אחד ולפ"ז אף באין לו כלל שרי.

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

המוכר שדה גזולה והלך הגזלן אחרי שמכרה וקנה את השדה מבעל הקרקע וכשלקחה לא הכיר שהיא גזולה (תוד"ה חזר).

נשארת השדה ביד הלוקח ואין הגזלן יכול להוציאה מיד הלוקח (ולהחזיר מעותיו. סם) כמו שהבעלים היה יכול להוציאה, דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו, ואנו אומרים שכונתו בקניית השדה היתה כדי להעמידה ברשות הלוקח, למר זוטרא כדי שלא יקראו לו גזלן, ולרב אשי כדי לעמוד בנאמנותו. ואם מת הלוקח והגזלן בא להוציאה מבניו (לרש"י הוא מת אחרי שהגזלן קנאה מהבעלים, ולתוס' ד"ה דמיה) כהאי גוונא קנאה הלוקח מיד כשקנאה הגזלן מהתנגול, אלא צ"ל שהיה חולה או גוסס בשעה שקנאה מהתנגול), או שמת הגזלן אחרי שקנאה, והבנים באים להוציא מיד הלוקח, שייכים ב' הטעמים אף כלפי הירושים, והנ"מ בין הטעמים באופן שהגזלן נתנה לו את הקרקע במתנה, דגם בזה ניהא ליה לעמוד בנאמנותו, אבל לא שייך הטעם שיקראו לו גזלן, כיון שלא שילם לו עליה. והלכה כרב אשי שגם בנתנה במתנה זוכה בה המקבל אחרי שקנאה מהגזלן. תוד"ה ארצי.

ט"ז. באיזה אופנים לא זכה בה הלוקח- אם הלך הגזלן אחרי המכירה הראשונה לפני שקנאה מהבעלים ומכר את השדה לאחר או שהורישه או שנתנה במתנה, ואח"כ קנאה מהתנגול, או באופן שהגזלן לא קנאה מהתנגול אלא קיבלה בירושה, לא זכה בה הלוקח הראשון, כיון שאנו רואים שאין כוונתו להעמידה ברשות הלוקח, וחוזר ותובעה מן הלוקח ונתן לו מעות. ואם בגאה בחובו, אם היה יכול לגבות קרקע אחרת וגבה דווקא קרקע זו, זוכה בה הלוקח מפני שתולים סטרה בה כדי להעמידה ללוקח, אבל אם אין קרקע אחרת לא זכה בה. ואם נתנה התנגול לגזלן במתנה, י"א שלא זכה בה הלוקח כיוון שלא טרח בה, וי"א שזכה בה הלוקח דגם במתנה אם לא היה מוצרחו לא היה נותן.

עד מתי תולים שטרח לקנותה כדי להעמידה ברשות הלוקח- לרב הונא עד שעת העמדה בדין דאם עמד ברשעו עד ההעמדה בדין גלי דלאו מהימן הוא, לחייא בר רב עד שהגיע שטר אדרכתא ליד הלוקח שעמד בדין ולא שילם י' ז'ם וכתבו ללוקח שטר שיכול לגבות מנכסי הגזלן בכל מקום שהם, ולרב פפא עד תחילת ימי האכרזתא שימצא קרקע של הגזלן ובי"ד מכריזים על מכירתה.

באיזה קנין קנאה הלוקח מן הגזלן כשחזר הגזלן ולקחה מהבעלים- א"א לומר שקנאה בשטר, שכיון שלא היתה שלו היו חספא בעלמא, וא"א לומר שקנאה בחוקה שהחזיק בה אחרי שקנאה הגזלן, דמשמע שהיא שלו אף בלי חזקה, וא"א לומר שקנאה בכסף (דמעות המכר נעשו מלוח), דאיירי בארתא דלא קנו בכספא. אי נמי א"א לקנות מלחה בהלואה, כיון דלא נתן כלום, ורק מאחר יכול לקנות בחוב שחייבים לו, וכך אפשר לקנות מלוחה בתנאי מחילת מלוח אך לא משמע שהקנה לא בתנאה זו. (תוד"ה האי.) ועל כן לרבא איירי במאמיניו - שאמרו לו אני שנתנה עלך שתעמידנה בידי, דבהווא הנאה שהוא סומך עליו גמר ומקניי כשקנאה מהבעלים הראשונים, והוי כאומר שדה זו תהא קניה לך לשאקנתה. תוד"ה בהיא.) ורב ששת מקשה כמה שמצינו שהמוכר לחבירו מה שירש מאביו או מה שתעלה מצודתו לא חל המכר ולא אומרים שקנאה בההיא הנאה שמכך עליו, (ואין לומר דרב ס"ל כמיה דרב מקנה דבר שלא בא לעולם והביריאת כרבי, שהרי הלכה סתמיא שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ומ"מ הלכה שהקרקע נשארת ביד הלוקח, ודלא כרב האי דפסק שאין הקרק נשארת ביד הלוקח. תוד"ה מנה.) ורבא מחלק דשם לא סמך על המוכר דשמא ימכור אביו נכסיו בחייו ולא יירש כלום. (ואם מכר לו מה שירש מאביו היום חל הקנין משום כבוד אביו שהיה גוסס והוא צריך מעות לקבורה ולתכריכן כדי שלא להשתות בביון, וכן אם מכר מה שתעלה מצודתו היום חל הקנין משום כדי חייו).

ט"ז: קנין בדבר שלא בא לעולם- האומר לחבירו שדה זו שאני לוקח, לכשאקחנה קניויה לך מעכשיו, לרב קנה ואינו יכול לחזור בו כשלקחה. והיינו כשיטת ר"מ דס"ל דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שתגטייר לאחר שתגטיירי לאחר שאתחרת וכי אינה מקודשת, וה"מ אומר מקודשת, והא דצריך לומר מעכשיו אינו לענין חזרה, שהרי גם באומר מעכשיו יכול לחזור בו לפני שבאו לעולם, אלא נ"מ שאם נקרע השטר או שאבד קנה כיון שאמר מעכשיו. (תוד"ה קניויה.) ואפ"י במכר שדה זו חל הקנין לפי רב ואינו יכול לחזור בו לכשקתנה, שהרי אשה כשדה זו דמ"א דעבד ושפחה אין בידם לשחרר עצמם. אבל לרבא מסתברא מילתא דרב במוכר שדה סתם לכשאקחנה, אבל מוכר שדה זו לא, דשמא לא יתרצה למוכרה לו ולא סמכה דתתיה דמקבל.

דיני שטרות שנמצאו

לעיל י"ג נתבאר דין מוצא שטר חוב, האם יחזיר את השטר כשהלוח מודה וכשאינו מודה. הגמ' כאן ממשכה לבאר דין זה, ומבארת מה הדין בשטר שכתוב בו הנפק, ומה הדין בשטרי הקנאה, ובשטרי חלטאתא ואדרכתא.

המוצא שטר הקנאה בשוק (שעושים קנין והמלוה משעבד את עצמו אפי' לא לוח), לשמואל יחזיר למלוה, מפני שאף אם לא לוח מ"מ שיעבד עצמו, ואין חוששים לפרעון, מפני שהלוח זהיר לקרוע את השטר.

אם יש ראייה לשמואל מהא דתנן "וכל מעשה בי"ד יחזיר"- רב עמרם רוצה להביא ראייה לשמואל מהא דתנן "כל מעשה בי"ד יחזיר" וקס"ד דהיינו שטר שכתוב בו הנפק, ואין חוששים שלא לוח, שהרי אין מקיימים את השטר אלא בפני בעל דין. ורבי זירא דוחה דאיירי בשטרי חלטאתא - ששמו בי"ד נכסי הלוח למלוה ונתנו לו שטר שקבלם לו עי"פ בי"ד, ואדרכתא - שבי"ד לא מוצאו נכסים ללוח, וכתבו למלוה שאם ימצא נכסים ללוח יוכל לגבותם בחובו. (וכתבו התוס' ד"ה בשטרי) דשטרי אדרכתא הם בני פרעון עד שיכתבו לו שטרי חלטאתא, ועוד דאי שמוא הדר יוכל לטעון פרעתי, וצ"ל דאיירי אליבא דרבה דס"ל שאוכל פירות מזמן קבלת שטר אדרכתא שכתב זכה בקרקע, ויש ספרים שאין גורסים אדרכתא.) ורבא מבאר שאף ששטרות אלו הם בני פרעון, דשומא (קרקע-ששמו בי"ד למלוה מנכסי הלוח) הדר אם יחזיר לו המעות עד י"ב חודש וי"א לעולם, מ"מ אם הלוח פרע היה עליו לקרוע את השטר, או לכתוב שטר אחר אם

טוען שאבד השטר, דכיון שאינו חייב להחזיר לו מדינא, אלא משום "ועשית הישר והטוב" הוי כמכירה חדשה שיש לכתוב עליה שטר. אבל בשטר חוב אין הכרח שלא פרע, ד"ל שלא קרע את השטר מפני שהמלוה השתמט מלתת לו את השטר ואמרו לו שאינו בידו, או שאמרו לו שיתננו לו אחרי שישלם דמי הסופר שעל הלוח לתת שכר הסופר.

המוצא שטר חוב בשוק ואין הנפק לרבי יוחנן לא יחזירו למלוה, דשמא כתב ללוות ולא לוח, ואף אם השטר מקוים לא יחזיר דחיישינן לפרעון, והא דתנן "וכל מעשה בי"ד יחזיר" הוזקמן רבא דאיירי בשטרי חלטאתא ואדרכתא. ואם העמיד בהחזק כפרן ולק לא נאמן לומר פרעתי. דאין זו סיבה לומר שלא יפרע לעולם, ואע"פ שהוזק כפרן לאותו ממון, נפל שאני דמוכחא מילתא שפרעו. תוד"ה ומשום.

י"ז. המוצא שטר חוב בשוק וכתוב בו הנפק וזמנו היום, לרבי יוחנן יחזירו למלוה, דכיון שכתוב בו הנפק (ק-יום) אין חוששים שלא לוח. ומה שאין חוששים לפרעון י"א דהטעם משום שאין חוששים לפרעון ביום ההלואה. ולרב כהנא איירי כשהלוח מודה, וקמ"ל שאין חוששים שפרעו ורוצה ללוות בו כדי לחסוך שכר הסופר. והטעם שאין חוששים לזה, מפני שהמלוה חושש שלא יתנו לו לגבות עי" שטר זה דלית ליה דעיו בחתומיו זכין לו, והא דמצינו שלא יחזוי כשהחייב מודה שמא כתב ללוות בניסן ולא לוח עד תשרי, התם כיון שהמלוה מרויח לטרוף לקוחות מניסן עד תשרי חוששים לזה, אבל אם אין זמנו היום אפי' כתוב בו הנפק לו יחזיר, דחיישינן לקנוניא או לפשטי דספרא. (תוד"ה אע"פ.) קנהא לחזיר ליה מלדי. המוצא שטר חוב בשוק, לרבי יוחנן לא יחזיר אע"פ שכתוב בו הנפק, ואם כתוב בו הנפק וזמנו היום יחזיר.

סיכום הסוגיה- המוצא שטרי חלטאתא (אישור שקיבל נכסי הלוח בבי"ד) ואדרכתא (אישור לגבות מנכסי הלוח) יחזיר למלוה, ולשמואל גם המוצא שטרי הקנאה יחזיר למלוה. המוצא שטר חוב בשוק, לרבי יוחנן לא יחזיר אע"פ שכתוב בו הנפק, ואם כתוב בו הנפק וזמנו היום יחזיר.

החוקק כפרן לאותו ממון

אף במקום שמצד עצם התביעה נאמן התבע לומר פרעתי וכדומה, יש מקרים שהחוקק כפרן לאותו ממון ואינו נאמן בטענתו, וכדלהלן.

טענת פרוע אחרי פסק בי"ד - בי"ד שאמרו ללוח "צא תן לו" ולאחר זמן אמר פרעתי ע"פ בי"ד נאמן בשבעות הסת. ואין המלוה יכול לבקש מבי"ד שיכתבו לו אדרכתא. ואם פסקו הבי"ד "חייב אתה ליתן לו", י"א שבוה אינו נאמן לומר פרעתי אלא שמגדו נשבע ונטול, דכיון שהוצרך המלוה לתבוע בדיו אין דרכו למרו לפרוע, והמלוה יכול לבקש שיכתבו לו אדרכתא, וי"א שגם בזה הדין כמו באמרו לו צא תן לו, ואין חילוק אלא באמר פרעתי והעידו עדים שלא פרעו שתבעו בפנינו על פי בי"ד ולא פרעו, שהחוקק כפרן לאותו ממון ואינו נאמן לומר פרעתי עד שיפרע בעדים, אבל אם אמרו לו חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי ועדים מעידים שלא פרעו, לא החוקק כפרן לאותו ממון, שמישתמט עד שיעיניו בדנינו ונשבע שפרעו. כתבו התוס' דאף שלדין זה לא היו פסק גמור אלא בצא תן לו, מ"מ לענין האיטור לבצוע (פשרה בדין) חשיב גמור דין כבר בחייב אתה ליתן לו, כיון שידוע להיכן הדין נוטה.

נאמנות בטענת פרעתי בהחוקק כפרן- לוח שטוען לא היו דברים מעולם ובאו עדים שלוח, אינו נאמן לטעון פרעתי, כיון שהחוקק כפרן לאותו ממון (וכמעשה דאיצטלא).

החוקק כפרן לשבעה- מי שהיה חייב שבועה בבי"ד ואמר נשבעתי ובאו עדים שלא נשבעו, החוקק כפרן לאותה שבועה ואינו נאמן לומר נשבעתי, אבל אם חייב נשבעו שבועה לא, ואפי' אמר לו כן בפני עדים, שאין זה אלא דחיה בעלמא בדבר שחייב את עצמו.

שטר שלוח בו ופרעו אינו חוזר ולוח בו שכבר נמחל שעבודו בפרעון הראשון והוי מלוה ע"פ שאינו גובה מהלקוחות, והיינו באותו היום, אבל ביום אחר בלאו האי טעמא אינו לוח בו דשטרי חוב המוקדמים פסולים, ואף שאינו מצוי שאדם פורע ביום ההלואה מ"מ שייך שהדבר יקרה.

הטוען לאשה שפרע את כתובתה

בעל שגירש את אשתו הוי חייב חייב לתת לה מאתיים וזו אם היא בתולה או מנה אם היא אלמנה, ואם נתאלמן גובים זאת מנכסיו. ועוד יש חיובים בכתובה לאלמנה ולבנים ולגבות מתנאי בי"ד. יש מקומות שכותבים חיובים אלו בשטר הכתובה, ויש מקומות שחיובים אלו הם בעל פה. הגמ' מבארת מה הדין כשהבעל טוען שפרע את הכתובה, והאם יש כתובה לאלמנה מן האירוסין.

י"ז: הטוען אחר מעשה בי"ד (דבר שהוא חייב לאשה אפילו אם הוא לא כתב לה, כגון מנה ומאתים וזמון האשה והבנות, ואומר פרעתי שלא בעדים) לא אמר כלום, דכל מעשה בי"ד כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי, וכן מוכח מדתנן בכתובות שאשה המוציאה גט בלא כתובה גובה כתובתה. ואין לומר דאיירי במקום שאין כותבין כתובה אלא סומכים על תנאי בי"ד והגט הוא הכתובה, (ואינו נאמן לומר פרעתי כיון שלא נתקנה כתובה באותו מקום. תוד"ה אלמנה.) אבל במקום שכותבין כתובה אין גובים אלא עי' הכתובה שמה נתגה עי' הכתובה פסם נוספת, אי נמי משום דאי בעי אמר פרעתי. דא"כ במקום שאין כותבין כתובה יכול לטעון פרעתיה ולא נתנה לי את הגט כדי לקרועו כי רצתה להנשא על ידו, ומה שלא להקרעו ולא וכתבו עליו שנקרע רק כדי שלא נתגבה בו, משום שלא היו בבי"ד כדי לכתוב דבר זה.

אלמנה מן האירוסין- הגמ' אומרת שאין ראייה שיש לאלמנה מן האירוסין כתובה מהא דתנן שאם נתארמלה או נתגרשה מן האירוסין אז מן הנישואין גובה את הכל גם תוספת כתובה, ד"ל דאיירי בכתב לה כתובה, וקמ"ל שאין אומרים שכתב לה רק על דעת לכנסה, כמו

ססובר ראב"ע שאינה גובה תוספת כתובה, (וכן משמע הלשון "גובה את הכל"). ומהא דתנן שאם מת הארוס היא גובה את כתובתה איירי ג"כ בכתב לה, והחידוש שם הוא שמתה אין הארוס יורשה דלא שארו בכתב (ארוסה שמתה אינו אונן ומוותר בקדשים אינו מיטמא לה אם הוא כהן, דשארו היינו קרוב בשר, וכן רבא אוננת דלא מיטמאה לו שהיא עליה מצוה להתעסק בקבורתו כמו שיש מצוה בדי קרובים). ומ"מ אמת הדבר שיש לארוסה כתובה ואפי" לא כתב לה, דאף שאין ראה לדין זה ממשנה או ברייתא, יש ראה מדברי האמוראים (היא אומרת קידשתני וכזו), ועינ"ל דפשיטא גירושיה מן האיירוסין גובה בתובתה עליו הגט, ואז הנדה אלא אם יכול לטעון פרעתי באלמנה, ולמסקנה אפי' באלמנה מן האיירוסין יש לה כתובה ואינו נאמן לומר פרעתי. תודה"ח מן.

מדברי התוס' בסוגיא-

אע"פ שאין הבעל נאמן לומר פרעתי את הכתובה, מ"מ כותבין כתובה בשביל התוספת, שאפי' אם יש עדים שהתנה לה נאמן לומר פרעתי אם אין לה כתובה. (ואין לה ראה מהא דתנן מצא כתובה לא יחזיר, ד"ל שהטעם שלא יחזיר כי בלא כתובה יכול לטעון פרעתי מנה במיגו שהיה יכול לטעון שנשאה אלמנה אם אין עידי הניומא, ואם אין עידי קידושין נאמן לומר פרעתי הכל במיגו דאי בעי אמר א' את אשתי.) תודה"ח הטעון.

אם הבעל באה לתבוע מזונות ולשטר, מסתפק רי"ח על מי להביא ראה (דמוכח מילתא טפי משום דשלקת עד השתא. תוס' כתובות צ"ו). דווקא לגבי מכאן ולהבא הטעון אחר מנעשה ב"ד של אמר כלום. שם.

אפי' במקום שכותבין כתובה ואינה מוציאה כתובתה והיא מודה שהכתובה והגט בידיה, אינו נאמן לומר פרעתי, ונפרעת בעידי הגט, דהא אית ליה לרי"ח דכותבין שובר, ואע"פ שיכול להפסיד אם יאבד שוברו, עבד ליה לאיש מלוה. (ויפסיד אם תוציא עליו כתובה שלא יוכל לומר פרעתי מנה במיגו דעלמנה נשאתין א' אין עידי הניומא, ואם אין עידי קידושין לא יוכל לטעון פרעתי הכל במיגו דאין את אשתי.) תודה"ח (לא).

אם אין לאשה את הגט ויש לה עדים שנתגרשה, נפרעת כתובתה, ואם גם עדים אין לה נאמן הבעל לטעון פרעתי וטען שובר, במיגו דאי בעי אמר לא גרשתין, (דאינו מתייבב בטענה זו בשאר מקרי ועונה, ודאבו חוטים והודה לו בשעוריים פסוק אף מן השעוריים), ומ"מ אם אין הבעל בפנינו מתפרנסת עד שיעור כתובתה דשמא היה מודה לדבריה. ומה שמצינו שהאשה באמת לומר גירשתני, היינו דווקא היבא שאינה תובעת כתובתה (דאל"כ שמא טוענת כן תחמת חימוד מומן. תוס' כתובות פ"ט) ואין קטטה בינו לבניה. (ועל ה"כ רש"י (שגור על המצות והיו יושבי לשמור גיטין, כה"כ בסוטה פ"ג) מובאר במתני' שם שנופרעת כתובתה אע"פ שיש לבעל מיגו, שכיון שיפה כוחה קודם הסכנה שאינו יכול לטעון פרעתי, ה"ה לאחר הסכנה יש לפיות כוחה שאינו נאמן במיגו. תודה"ח הוציאה.

ורבה לא פריך מברייתא דמתני' אלימא דברייתא י"ל שאינה עיקר. ור"ז לא פריך ממתני' ד"ל שגם באמר הבעל תנו אין נותנים אלא לאלתר ולא לזמן מרובה, אבל לזמן מרובה פסול שמא אינו של זה, אבל בברייתא ליכא לשנויי הכי, דכ"ן דתני יחזיר ליה ליה לפלוגי. וכתבו התוס' (ד"ה ואפילו) דהא לזמן מרובה לא יחזיר כשהבעל מודה אע"פ שנאמן לומר גירשתיה, דבאומר גרשתיה נאמן רק מכאן ולהבא כיון שבידו לגרשה, אבל אינו נאמן על גט זה למפרע, וממילא אין הגט ראהה אף לגבי מכאן ולהבא, אלא יתנו לאשה בעדים ותגרשו בו בחזרה זו.

עוד כתבו התוס' (ד"ה נפק) דלאב"י דחייש לתרי זיבחק אפי' לא הוחזקו, מ"מ אין החשש אלא לומר מרובה, אבל על לזמן מרובה, וכתבו התוס' (ד"ה ואפילו) דהא לזמן מרובה לא באין שירות מצויות, ולגבי שני יצחק אין נ"מ אם השירות מצויית כי יצחק גם יש בעיר אחרת. ועינ"ל דמעשה ב"ד יחזיר משום שאין אחר הטוען שנאבד ממנו גט, אבל בשני יצחק אין יודעים איהו יצחק צמ.

רב ירמיה מבאר דהא דמבואר במתני' שאם הבעל מודה יחזיר לאשה, איירי **ששהעדים אומרים שחתמו רק על גט אחד** שיש יוסף בן שמעון, וקמ"ל שאין חוששים דאיתרמי שמות דזומים גם שלהם וגם של העד"ם. וכתבו התוס' שהבעל נאמן לומר שהוא יב"ש דאינו חשוד לשקר במיזד לקלקלה, שהרי נאמן לומר גרשתיה, אבל אם אין העדים אומרים לא חתמנו על גט אחר, חוששים שמספק אומר שהוא שלו אע"פ שאינו מכיר. וי"א דאיירי שהעדים אומרים ששבילו כתבו את הגט. ואיירי שלא ראו העדים את התימית'ה, דאי ראו היו ליה למיזר שדילמא איתרמי התימא התימא.

רב אשי מבאר דהא דמבואר במתני' שאם הבעל מודה יחזיר לאשה, איירי **כשיש סימן בגט**. ודווקא סימן שיש נקב בצד אות פלונית דהוי סימן מובהק דמהני אף להתיי אשת איש דאורייתא, אבל בסימן שאינו מובהק שמתחזרים בו אבידה **דמספקא ליה אם סימנים דאורייתא** ומיהי סימן כל דהו אף בדאורייתא. או סימנים דרבנן דווקא באבידה מהני דהפקר ב"ד הפקר, (ומדאורייתא אין מחזירים אבל בו בסימן מובהק או בעדים. תודה"ח א'). אבל באיסורא לא מהני. ואין ראה מדיבריו ידמינים דרבנן, דאף אי מספקא ליה יש לאסור מספק. דרב רב בר חנה נהא נבל **לו גט** שהיה שולח להביאו ונאבד והחזירוהו לו, **ולא ידע אם החזירוהו בגלל שנתן סימן** וסביר סימנים דאורייתא, או בגלל טביעות עינא וא"כ מהני דווקא בת"ח, אבל עם הארץ אע"פ שגם לו יש טביעות עינא, אינו נאמן. תודה"ח אבל.

י"טו. הגמ' שואלת אמאי לא חיישינן בגט שמא כתבו בניסן **ולא נתנו עד תשרי** והבעל מכר פירות וכסי מילוג שלה שגפלו לה בירושה שתיקנו רבנן שיהיו שלו בין ניסן לתשרי, ותטרוף האשה פירות אלו מהלקוחות שלא כד"ן וגם לאב"י דעדיה בחתומיו זכין לו, גט אשה חוב הוא לה. וכתבו התוס' (ד"ה לרוחש) דבמגי' זו מומינת הי"ם ליכא למיחש, כיון שיש קול שלא נמסר ביום הכתיבה. והא דכותבין על ג' לאיש שאין אשתו עמו ליכא למיחש, דכיון שנתנו הגט בעידי מסירה (אפי' לר"מ משום דהוי דבר בטעויה) וגם רגילות לגבי כפרהיסא, א"כ יש קול שלא נתגרשה בזמן כתיבה. ואין לחוש שישמרו את הגט ויתן לאשתו אם יזנתה כדי לחפות עליה, דנותן לה הגט מיד כשכתבה, דלא מקדים איניש פורענותא נלפשיה.

השנויה: למי"א שאין לבעל פירות כבר מזמן שנתן עיניו לגרשה, א"כ כד"ן היא מוציאה אע"פ שנתגרשה רק בתשרי. ולמ"ד שיש לבעל פירות עד זמן הגירושין והוא יכול לפאול ולמכור פירות וכסי מילוג שלה, אין האשה יכולה להוציא הפירות בלא ראייה מתי הגיע הגט לידה מיד הבעל, (היינו בגט שנמצא, דכיון שנפל איתרע, אבל בסתם בו אינה צריכה להביא ראייה. תודה"ח אימת), ואמנם סברא זו היא רק בגט שהלוקח מסיק אדעתיה ואומר שהחזירו לה את הגט רק כדי שתוכל לינשא, אבל בשטר חוב אם נחזיר יסבור הלוקח שנתברר לב"ד שהשטר כשר, ולכן אין מחזירים למלוה.

שטר שחרור שנמצא- אם אין האדון מודה ששחרר את העבד לא יחזיר לעבד שמא כתבם ונמלך שלא ליהנמ, ואם האדון מודה ששחרר את העבד יחזיר את השטר לעבד. ואם קנה העבד נכסים והלך האדון ומכרם לפני מצא השטר, ובא העבד ורוצה לטרוף את הלקוחות, אומרים לו שביאי ראייה מתי הגיע שטר השחרור לידן. ואי נימא שכותה הוא לעבד לצאת לחרות מפני שמתירו בקהל, ונסבור עדיה בחתומיו זכין לו וחל השחרור למפרע משעת חתימה, יכול לטרוף מהזמן הכתוב בשטר, אבל אם השחרור הוא חוב לעבד לפי שפוסלנו, מן התרומה ואוסרם בשפחה כנענית שהיא זאלא שכיחא ופריצא, א"כ לא חל השחרור מזמן החתימה, דאין חבין לאדם שלא בפניו.

שטר מתנת שכיב מרע או בריא שנמצא

המוצא שטר דייתיקי (-שטר שכתוב בו שאם מת נכסיו לפלוני, מלשון דא תהא למינקם ולהיות דדברי שכיב מרע ככתובים ומנסוים) דמו) או שטר מתנה והיינו שכתוב בו שהוא מקנה נכסיו כמתוים ולאחר מיתה (שבזה אינו קונה אלא לאחר מיתה דגוף הקרקע קניו לו מיד ואין לנותן עוד רשות למוכרה או להורישו, ואין המקבל אוכל פירות אלא לאחר מיתה, (והתוס' ד"ה (והא) ביאר שהנותן פירש שהוא נותן לו גוף ופירות מהיום אם לא יחזרו בו עד לאחר מיתה), כמו מתנת שכיב מרע שבסתמא אלא קונה אלא לאחר מיתה מפני שמתנה מיתה נתנה לו, ואם לא כתב מהיום ולאחר מיתה קנה מיד), אם אין הנותן מודה לא יחזיר למקבל שמא כתב ונמלך שלא לתת. ואם הנותן מודה, במתני' משמע שיחזיר, ובברייתא מבואר שאם מצא שטרי מתנות דייתקאות (-עשעה קרקעו אפותיקי לחבירו בשביל חוב יש) ומתנות לא יחזיר לא לזה ולא לזה אע"פ ששניהם מוזדים.

י"טז: **רבי אבא** בר **ממל מחלק** שבמתנת שכיב מרע יחזיר מפני שאם נמלך לתת את המתנה לאיש אחר וכתב לו שטר ושתי הסטרות באים לב"ד, יזכה בה השני בין אם השני קיבלה במתנת בריא אם בין קיבלה מתנת שכיב מרע, שהרי השכיב מרע יכול לחזור בו, אבל שטר של מתנת בריא שאין כתוב בו כדקציר ורמי בערסיה שאין הנותן יכול לחזור בו, לא יחזיר, מפני שאנו חוששים שכתב לראשון ולא נתן לו, וכתב שטר מתנה לאחר ונתנה לו, ועכשיו רוצה לחזור בו ולתת לראשון ולכן הוא אומר שהשטר נפל מהראשון כדי שיוכל להוציא את המתנה מהשני שטטרו מאוחר יותר, ולכן אומרים לו שיכתוב לו שטר חדש, ובזה לא יוכל להוציא מהמוקדם. וכתבו התוס' (ד"ה ברייתא) שלאב"י נותנים לשני אף בבריא כיון שהנותן אומר תנו, דעדיה בחתומיו זכין לו. ואב"י יתיר' כרב זב"ד.

רב זב"ד מבאר שגם הברייתא איירי במתנת שכיב מרע (שהרי גם בברייתא כתיב דייתיקין), ומתני' איירי שהשכיב מרע עצמו אמר תנו, ולכן נותנים שהרי יכול לחזור בו וכנ"ל, והברייתא איירי שכן המת אומר תנו, דבזה אין נותנים לא לזה ולא לזה שמא אביו לא נתן את המתנה, והבן נתן לאחר מותו, והבן רוצה לחזור בו ולתתה לראשון ולהתחלק איתו במתנה, וקעת ע"י השטר יגבה הראשון מן השני שלא כד"ן, ולכן אומרים שהבן יכתוב שטר חדש ובזה לא יוכל להוציא את המתנה אם יהיה שטר מוקדם יותר.

שטר מתנה שנמצא- כתב רש"י דהא דתני במתני' שגם במתנת בריא לא יחזיר שמא נמלך שלא ליהנמ, ובברייתא מבואר שאע"פ ששניהם מוזדים לא יחזיר, י"ל דגם במתני' המנה שלא יחזיר אפי' כשהלה מודה, שהרי גם בזה שייך הטעם שמא כתובים היו ונמלך ולא נתנם ונתנם שלא ונכ"ל. והתוס' (ד"ה (והא) פירש דמתני' איירי כשתתן גוף ופירות מוזים אם לא יחזרו עד לאחר מיתה, דבזה יכול לחזור בו, ולכן אם הוא מודה נותנים. והקשו התוס' אמאי לא אמרינן בגמ' שחוששים שהאב עצמו נתן לאחד, ולשני כתב ולא נתן, והבן רוצה שתהיה המתנה לשני.

שובר כתובה שנמצא

בברייתא איתא שאם מצא שובר כתובה, אם אין האשה מודה לא יחזיר לא לבעל ולא לאשה, ואם האשה מודה יחזיר לבעל.

הגמ' שואלת למה לא חוששים שמא השובר נכתב בניסן והכתובה נפרעה בפועל רק בתשרי ואז ניתן לו השובר, ובינתיים בעודה תחתיו מכרה האשה כתובתה בטובת הנאה (בזול, מפני שאם תמות לא תבעל כתובה), וכיון שמכרה כתובתה אין יכולה לכתוב שובר, ועי"ל השובר יגבה הבעל מוללקוחות ויגבה קרקע המיוחדת לכתובתה שלא כד"ן. ואין להקשות א"כ אף כותבים שובר לאשה, ואין לומר שרק בנפל חוששים שהרי מבואר לעיל י"ב: שזה סיבה גם לא לכתוב. ד"ל שרק שובר שהוא שטרי הקנאה כותבים, אבל כאן לא איירי בשטרי הקנאה, שהרי גם כשהאשה מודה בכתיבה ולא בתיניה ואומרת אל תתנו לא יחזיר, ועל זה פריך אמאי ניוחש וכו'. תודה"ח מאי.

ג. רבא לומד מד"ן זה שמוכר שטר חוב יכול לחזור ולמוחלו ואפי' הוא יורש, ולכן גם אם מכרה כתובתה בניסן יכולה למוחלו לבעל בתשרי.

ולאב"י י"ל דאיירי שהכתובה ביד האשה ולכן לא חוששים שמכרה כתובתה, ועוד אומר אב"י שבכל גוונא יחזיר שהרי השובר חל בזמן כתיבתו, דעדיה בחתומיו זכין לו וזוכה למפרע משעת חתימתו וטורף את הלקוחות כד"ן.

וכתבו התוס' (ד"ה (שובר) שזוכה מבעלת התימיה אע"פ שמסירת השטר השני קדמה, ודין זה הוא תקנת חכמים דאל"כ לא יוכלו עדים לכתוב בלי לראות את המסירה. ולפי זה דין עדי בחתומיו אינו לענין איסור (ואם עבד בא על בת ישראל לפני המסירה פסלה) ושמא זה בזה לא פלוג רבנן. ואין דסבר ר"א עידי מסירה רתי, היינו בשני שטרות ששניהם באותו יום (ואין ידוע לפי ממי נמסר קודם שטרות בכתיבת צ"ד אם הולכים לפי שודא או לפי מי שנתבד קודם דמסתמא נמסר לו קודם), אבל בב' ימים הולכים לפי החתימה. ולמכירה ביום כתיבת הכתובה לא חיישינן, ולרבא חוששים לשני כתובות ואף שיש כתובה בידה מכרה אחד ללוקח, ובאה לחזור בה ולמחול.

ולאב"י אין חוששים לשי' כתובות.

מעמד שלשתן בכמירת כתובה, ומתי חוששים לקנוניא- הקשו התוס' (ד"ה ש"מ) למה לא חוששים שמכרה את הכתובה במעמד שלשתן, דבזה אין יכולה למוחלו. ותי' שאם אין עדים הבעל והאשה יכולים לכפור בכמירה, ואם יש עדים ואומרים שהבעל הסכים א"כ הוא מודה שהשובר שקר, ואם לא הסכים הפסידו הלקוחות לעצמם. עוד תי' התוס' שלא יתקנו מעמד שלשתן אלא בדבר שאירי ליגובת מיד, ואין לחוש שאחרי אחריו גירושין, ואין חוששים לקנוניא אלא בשטר רווח גדול, ואחרי גירושין מוכרת כתובתה בדמים יקרים, ואם הבעל מוציא שובר צריכה לשלם ללקוחות. ומה שמצינו שאם יש ערב על כתובה חוששים שהעבד מגרש כדי שיתגבה מהערב, אע"פ שצריך לשלם לערב, שם כיון שהערב מנכרש מיד חוששים לקנוניא, משא"כ הכא שהמכירה אינה ידועת אין חוששים לזה. ומה שחוששים לקנוניא בשטר חוב שם מוציא מיד מהלקוחות, ועוד שחוששים שיגבה מלקוחות שאין להם אחריות.

החזרת שטר מעשה ח"ל או כשיש בו סימן

לאחר שנתבאר (י"ב - ב') איהו שטרות שנמצאו אין מחזירים אותם מחמת חששות סוניים, מבארת התוספת איהו שטרות אין בהם חששות אלו ומחזירים אותם למאבד.

החזרת מעשה ב"ד-- המוצא אגרות שום ששמו ב"ד נכסי לוח למלוה בחובו, ואגרות מזון שקיבל עליה לזון בת אשתו, שטרי חליצה, שטרי מיאונים וקטנה יתומה שהשאה אמה ואחיה לעתה והיא מאמנת בבבלה לפני א, שטרי בירווי"ן (י"א שטרי טענתא שגעות בעלי חשדות אלהיים שכתבו סופרי היינים. ור"א זה בורר לו אחד שאחר שבררו להם דיינים וכתבו אין יכולים לחזור בהם), וכל מעשה ב"ד, הרי זה יחזיר ואין חוששים שנמלך, דאין ב"ד כותבין אלא בדבר המקוים, ופרעון לא שייך בשטרות אלו, ולמ"ד שומא דהר איהו דאפסיד אנפשיה.

כ: מעשה היה ונמצא גט בבי"ש של רב הונא, והיה כתוב בו "בשויירי מתא דעל רכיס נגרא" ואמר רב הונא שחוששים לשני שויירי ושם יש עוד יוסף בן שמעון, ומתא אחר נפל. ורבה אמר שמחזירים אין חוששים שיש שויירי, דהא תנן וכל מעשה ב"ד יחזיר. ואין לומר שזה דווקא בממון, דהא תנן שטרי חליצה ומיאונים. (ופקע ארזא דבי רב וכז'). ואף שממון חמוור מאיסור שהרי אין הולכים בממון אחר הרוב, ובאיסור הולכים אחר הרוב אפי' במקום חזקה, מ"מ אשת איש חמורה וכדמיצנו שאסורה לינשא למתחילה במים שאין להם טעם אף שרובם מותרים. ועינ"ל שחשש שני שויירי הוא מדרבנן ומשום לעו, ובממון לא שייך לעז. תודה"ח איסורא.

שטר שנמצא ויש סימן- מצא שטר בחפיסה (חמת של עור שנותנים בה יין) או בדלוסקמא (סליקא דסבי- שק שהקניס מניחים בו כלי תשמישם) ונתן סימן באיזה כלי מצא, או שמצא ג' שטרות כרוכים (תכריך) או קשורים (אגודה) זה בזה, הרי זה יחזיר, ואין להוכיח ממתני' דקשר סימן אם אומר איהו סוג קשר קשר, דהכא הסימן הוא מה ששלשתם כרוכים כל אחד בראש חבירו, (ואגודה היינו שכרוכות יחד), והמוצא מכריך שמצא שטרי' ובוה שניים אינם סימן, דמיעוט שטרות שניים, דאי מכריך מנין שמצא ג' שטרות והסימן הוא הכריכה אפי' י"ל שטרות נמי. וכתבו התוס' (ד"ה מצא) שלומר שהשטרות בדלוסקמא יסומן, שהרי דרך להחכם שם, אלא איירי שנתן סימן שאינו מובהק בדלוסקמא. ולא חיישינן ששאל את הדלוסקמא, דהכי תיקנו חכמים.

ג' שטרות שנמצאו יחד ושלשתם של לוח אחד, לרשב"ג יחזיר ללוח דאם לא פרעם ונפלו מידי המלוים, מי קיבצם למקום אחד. ואיירי במקוימים, דאל"כ זילמא הלכו לקיימם. ואין לומר שנפלו מהסופר, אדן שמהים שטר מקויים ביז הסופר. ואם היו ג' השטרות של מלוה אחד, לרשב"ג יחזיר למלוה דידוע בלמא נפלו. ואיירי שכתובים ע"י ג' סופרים שונים, דאל"כ זילמא הלכו ג' הלויים לסופר אחד וממנו נפלו. ואין לחוש שנפלו כשהלכו לקיימם, דאין דרך הלוח לקיים השטר.

אדם שמצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו אם המלוה הפקידו אצלו או הלוח או שמקצתו פרוע ותנתנו לו לחיות שלישי, **"הא מונח בידו עד שיבוא אליהו**.

מלוה שמצא שובר בין שטרותיו - לרב ירמיה אין שטר ההלואה נכסל בכך, דשמא מצא סופר ואמר לו לכתוב, או שהכינו בעצמו שיהא מזומן לו אם יבוא הלוח בין השמשות ולא יסיכים לפרוע בלי לקבל שובר. והא דאיתא במותה שאם מצא הלוח סימפון (שובר, דדבר המקביל קרוי סימפון) יעשה מה שכתבו בו, איירי שמצאו בין שטרות **קרועים** ומקום השובר מוכיח שהוא אמת, ורש"י מפרש שהניחו שם כי כבר נפרע החוב ואי"צ את השובר ולכן הניחו עם השטרות שאינו צריך. ובאופן זה איירי מה שמצינו שהמוצא אחד בין שטרותיו שכתוב ששטרו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שניהם פרועים איירי כשבשטר ההלואה כתוב שם הסבא, דאל"כ אין השטר כשר. וכן מה שמצינו שירשי המלוה הבאים ליפרע מירשי הלוח, צריכים להשבע (שלא אמר להם אביהם בשעת מותו או שכהיה בראי של השטר פרוע, וכן נשבעים) שלא מצאו בין שטרות אביהם שובר על שם זה, והיינו שלא מצאו שובר בין שטרות קרועים, אבל סתם שובר אינו כלום ונכ"ל. אך שואלים את העדים החתומים על השובר אם הוא פרוע. ואם לא ראו את הפרעון נאמן המלוה לומר שלא נכתב אלא כדי שיהיה מוכן לכשיפרע. ואם יש על השובר גם עידי קיום מלבד עידי השובר אין המלוה יכול לגבות את החוב. ואם השובר נמצא אצל שלישי כשר שהרי האמינו המלוה, ואם השובר כתוב אחר חתימת השטר א"א לגבות את השטר, שאם לא היה נפרע החוב, לא היה המלוה מרע את שטרו.

סיכום דיני שטרות שנמצאו-

המוצא שטר שאין המתחייב מודה (כגון גט ושחרור ומתנה) לא יחזיר שטר זה, דשמו כתבם ונמלך שלא ליתנם. (נ"ח). אמנם אם יש למקבל סימנים מחזירים את השטר על פי הסימנים. (כ). ובגט שזה איסורא צריך סימנים מובהקים, דשמו סימנים דרבנן. (נ"ח). ואם המתחייב מודה, בגט לא יחזיר כיון שבאופן שהגט לא נמצא לאלתר חוששים שזה שגל אנשים אחרים ששמותיהם שוה, אא"כ זה מקום שאין השיירות מצויות ולא הוחזק שיש עוד אנשים בשמות כאלו (ולרבה מספיק שלא הוחזק), או שהעדים אומרים שהם האדון במידה שכתבנו מחזירים לעבד, אך אין מעבד יכול לגבות ע"י שטר זה בלי ראייה מתי הגיע לידו, ולמ"ד שזומן שנתן עניו לגרשה אין לו פירות יכולה להוציא מזמן הכתוב בשטר. (י"ט). וכל שחרור שנמצא אם האדון במידה שכתבנו מחזירים לעבד, אך אין מעבד יכול לגבות ע"י שטר זה בלי ראייה מתי הגיע לידו, אא"כ נסבור שזכות לעבד לצאת לחרות ועדיו בחתומיו זכין לו. (ט"ז). ובשטר מתנה לרב אבא בר ממל בנותנו אביא (מהיום ולאחר מיתה) לא יחזיר ובמתנו שכ"ב מציע יחזיר. ולרב זביד החילוק הוא שאם נתנו מודה יחזיר, ואם בני מודה לא יחזיר. (ט"ט). שובר כתובה שנמצא והאשה מודה שפרע לה כתובהה, יחזיר לאשה, ואין חוששים שמרכיח כתובהה תפסדי את החלוקות, לרבא משום שלבוא וא"כ יכולה למלוח על החוב, ולאב"י עדיו בחתומיו זכין לו. (כ). המוצא שטר של דבר שנעשה בבי"ד מחזירים אותו לבעלים, אם לא שייך בה פרעון, דאין בי"ד כותבים שטר אלא בדבר המקויים. (כ).

אלו מציאות

אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז

בפרק ראשון התבאר דין שנים האוחזים במציאה וכל אחד טוען שהיא שלו (ב' ה-ג), ונאבך כך הגמי ביארה הגמי דיני ממון המוטל בספק (ב' ג.) ודין מוחזקות ע"י תקיפה (ו'), ודיני מודה במקצת ועדים במקצת (ג' - ה'), ואם אדם יכול לעשות מעשה קנין עבדו חבירו (ח.ט.ו. ט'), והאם קונים בהמה ע"י רכיבה או תענה או תפיסה במסורה (ח.ט) ודין קנין חצר וקנין די אמות (- ב"ב.), וכן מה הדין כשהמלוה וחלוה אדוקים בשטר ההלואה (י.י). עיד התבאר באיזה אופן אדם זוכה במציאה עבור אחר כגון בקטן עבור אביו. בהמשך הפרק מבארת הגמי' מה הדין כשנמצא שטר חוב (י. י"ב - י"ג : י"א : י"ז), ושטרי הקנאה (י"ד.) גט (י"ח - י"ט) שטרי שחרור ומתנתו ושובר כתובה (י"ט) מעשה בי"ד ושטרות שיש בהם סימן (כ), והגמי' מבארת מתי יחזיר לאחד מהם ומתי לא יחזיר לאף אחד מהם מחשש קנויאו וכדומה.

בפרק זה מבארת הגמרא דיני המוצא דבר שנאבד מאדם אחר, מתי חובתו להכריז על האבידה ולהשיבה לבעליה על פי סימנים, ומתי היה הוא שלו.

כתיב "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך. ואם לא קרוב אחיך אלך וכל ידעתי ואספוק אל תוך ביתך והיה עמך עד דרוש אחיך אותו והשבותו לו. וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו או תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומנאחלה לא תוכל לתעלה". לבדו נטכאן שהמוצא אבידה צריך לקחתה לביתו ולשומרה עד שגיע הבעלים ואז הוא יחזיר לו את האבידה. ודרשו חז"ל ממה שפירשה התורה חובת ההשב"ב שהמלה" שדין השבת אבידה נאמר בדברים כמו שמלה שיש לה סימנים ויש לה תובעים (בעלים) התובעים אותה ולא התייאשו ממנה), אבל בדרים שאין להם סימן והבעלים מתייאשים מהם מותר לקחתם לעצמו ואין צריך להשיבם.

בפרק זה תבאר: א' מתי נחשב שיש באבידה סימן, ויש בה חיוב השבה. ב' מתי אנו תולים שהבעלים התייאש, ומה הדין ב"אוש שלא מדעת" והיינו שאם היה יודע שנאבדה לו האבידה היה מתייאש, אלא שהוא לא ידע. ג' באלו מקומות החפץ שנמצא שם אינו נחשב אבידה, אלא אנו תולים שהבעלים יודע שהחפץ מונח שם. ד' האם חיוב ההשב"ב סימנים הוא באדווייתא או מדרבנן. ו' כיצד ישפל מוצא האבידה באבידה עד שיבוא הבעלים כדי שיהאביה לא התקלקל. ו'

כמה זמן המוצא חי"ב להכריז על האבידה. ז' באלו אופנים אין חיוב השבת אבידה.

כ"א: אלו דברים זוכה בהם מי שמצאם-

המוצא דבר שאין בו סימן, כגון פירות מפוזרים, או מעות מפוזרות, או כריכות (-עומרים קטנים) ברשות הרבים שכולם זורכים עליהם וגם אם היה להם סימן הוא נחזק, או עיגולי ברשות, או נכרות של נחתום שעושה הרבה נכרות באותה צורה (אבל אדם רגיל אופה נכרות שונים זה מזה), או מחרוזות של דגים, או חתיכות בשר, או גיזי צמר שמביאים אותם ממדינה אחרת וכולם באותה צורה (אבל אומן עושה גיזות שונות זה מזה), או אניצי פשתן (-אגודות פשתן מנופץ), או לשונות -צמר סרוק בצורת לשון וצבוע בצבע ארגמן, הרי אלו שלו, שכיון שאין בהם סימן ניכר, הבעלים מתייאש מהם והם הפקר.

לרבי יהודה דבר שיש בו שינוי כגון עיגול דבילה שבתוכו חרס או ככר שבתוכו מעות חייב להכריז, (מפני שסימן שהוא עשוי לבוא מאיליו הוי סימן מפני שתולים שהבעלים הניח שם את הסימן בכונה. ולת"ק אינו חייב להכריז, דסבירא דהסיברא ליה שסימן העשוי לבוא מאיליו אינו סימן. (כ"ג.).

לרבן שמעון בן גמליאל כלי אפורה'א, (והיינו כלים חדשים שאין בהם סימן ואין הבעלים מכירים אותם כיון שלא שבעתן העין -לא הורגלה העין בראייתם ותשמישם ומימלא אינו מוכי את סימן הלכל), אינו חייב להחזיר. (אבל אם שבעתם העין אע"פ שאין בהם סימן מחזירים אותם לצורבא מרבגן אם מכירם בטביעות עין, ולחכמים אף בלא שבעתם העין חי"ב להכריז במקום שמוציא תלמידי חכמים. תוס'. כ"ג.).

ביאור מתני' לפי השיטות בסימן העשוי לידרס וביסימן מקום- במשנה מבואר שהמוצא כריכות ברה"ר הרי אלו שלו. וביאר רש"י שברה"ר הכל דשים עליהם, ואם היה סימן היה נשחת. וכתבו (ד"ה אלו) שלמאן דצמר (כ"ב) סימן העשוי לידרס הוי סימן ומקום הוי סימן, מדובר בכריכות שאין עליהם סימן, ומקום אינו סימן ברשות הרבים כיון שהם מתלגלים ממקום למקום ע"י הילוך בני אדם, אבל אם נמצאו ברשות היחיד מקום הוי סימן, ומזכיר שמצאם בדרך היחוד (שכיון שהם כבדים אינו מצוי שיפלו, ומסתמא הניח שם כדי לנוח ושכחם שם. ומה שמצינו שבדרך היחוד לא יטול, היינו דווקא כשמצא במקום מוצעו ומשתמרם), אבל אם מצא בדרך נפילה אף ברשות היחיד הרי אלו שלו (ובה איירי נכרות של נחתום וכו'), וצבורי מעות או פירות, כיון שאינם מתלגלים ברשות הרבים ממקום למקום הוי מקום סימן אף ברשות הרבים. ולמ"ד סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ומקום לא הוי סימן, איירי בכריכות שיש בהם עצמם סימן ולכך ברה"ר מוכיזו (שאף אם נפלו הוא יודע שהם נפלו ברשות היחיד). ובכרתו של נחתום וכי מדרב שאין בהם סימן, וכרתו של בעה"ב מוכיזו סימן העשוי לידרס כיון שאין מעבירין על האוכלים, ולשטשי זו איירי בין בדרך היחוד בין בדרך נפילה.

דין המוצא פירות מפוזרים

המוצא מציאה בדרך נפילה ואין בו סימן הרי אלו שלו, אמנם אם מצאה בדרך היחוד, אם יש לתלות שהבעלים יחזרו ויקחתו לא יגע בה. הגמרא מבארת מתי במוצא פירות הרי אלו שלו, ומתי תולים שהבעלים מעונין לחזור ולקחתם.

המוצא תבואה מפוזרת הרי אלו שלו מפני שנתייאשו הבעלים וזה הפקר. לרב יצחק מדובר שמצאם במכונשתא **בדי דרי** (-מקום ידשת התבואה, ומצאם בשעה שמפנים את התבואה משם, והבעלים לקח את רוב התבואה והשאיר את אלו), ויש שם קב מפוזר בדי' אמות, שבוה תולים שכיון שיש טורח גדול לקבצם לא יחזור וימצינו לקחתם. אבל המוצא תבואה בשאר מקומות, אם היא בדרך היחוד אפי' בפחות מקב בארבע אמות לא יטול כיון שהבעלים עתיד לחזור וליטלם, ואם הם בדרך נפילה אפי' ביותר הרי אלו שלו שכיון שאין בהם סימן הוא מתייאש מהם. וכתבו התוס' (ד"ה וכמה) שרוב יצחק לא תעמיד מתני' שמצאם בדרך נפילה ומדובר גם מצא יותר מקב בארבע אמות, דס"ל ככאבי שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, וא"כ בהכרח איירי במכונשתא דבי דרי שהוי יאוש שמים.

רב ירמיה מסתפק אם הטעם שקב בארבע אמות הרי אלו שלו הוא משום שיש טורח גדול לקבצם, או משום שזו כמות שאינה חשובה. ונפקא מיניה בדין קב בשתי אמות (לא נפיש טירחייהו ולא חשיבי, וכתבו התוס' (ד"ה חצי) שאע"פ שקב בד"א הוא חצי קב בשתי אמות, מ"מ י"ל שכיון שיש לו טורח ללקט הכל לא ילקט כלל, ועייל דשתי אמות היינו שתיים על שתיים שהטורח הוא קטן יותר).
אם בב' קבים בשמונה אמות (נפיש טירחייהו וחשיבי), ואם אבק ושומשמיש בדי' אמות (נפיש טירחייהו וחשיבי), או קב תמורים או ירמונים בדי' אמות (לא חשיבי ולא נפיש טירחייהו), תיקון.

יאוש שלא מדעת

כפי שהתבאר לעיל המוצא דבר שאין בו סימן הרי אלו שלו מפני שהבעלים כבר התייאש ממנו. בסוגיה זו דנה הגמרא במוצא דבר בזמן שהבעלים עדיין לא ידע שנאבד ממנו, אמנם אם היה יודע שנאבד היה היה מתייאש, האם זה נחשב ליאוש, או שאין הרי אלו שלו אלא בדבר שתולים שהבעלים ידע כבר מנפילתו והתייאש, כגון דברים כבדים שאדם מרגיש נפילתם, או דברים יקרים שאדם בודק אם נפלו לו, אבל בשאר דברים אף כשאין סימן אין הדין הרי אלו שלו.

כ"א: המוצא דבר שיש בו סימן ואח"כ הבעלים התייאשו מלמוצאו (-יאוש היינו כגון שאמר וי לי לחסרון כיס) לא הוי יאוש, דכיון שזה דבר שאין הבעלים רגיל להתייאש ממנו באיסורא אתא לידיה, דבשעת נפילה לא היה הבעלים עשוי להתייאש, ומה שהתייאש אח"כ אקראי בעלמא הוא. תנח"ל דלכ.

המוצא דבר בזוטו של יש (-ים) המתפשט ליבשה ושוטף כל מה שבדרוכו ובשוליותיו של נהר (-נהר העולה על גדותיו ושולל ושוטף מה ששנמצא שם), אע"פ שיש בו סימן הרי אלו שלו, דרחמנא שרייה אפילו אם הוא אל ליד המוצא לפני יאוש.

המוצא דבר שאין בו סימן לפני שהבעלים ידע שהוא נאבד ממנו דבסתמא כשידע שנאבד ממנו הוא יתייאש, לאב"י לא הוי יאוש, כיון

שבפועל הוא לא התייאש. ולרבא הוי יאוש, כיון שאם היה יודע היה מתייאש מהשתא הוי יאוש שהרי נפל ושיודע לו הדבר שוב אין דעתו עליו.

הגמי מביאה כמה מקרים שהדין הרי אלו שלו, שלפי רבא אע"פ שהמאבד אינו יודע שנאבדו לו לו הוי יאוש, ומבארת למה ובאיזה אופן לאב"י הרי אלו שלו ולא הוי יאוש שלא מדעת.

פירות מפוזרים הרי אלו שלו, היינו כשמצאם במכונשתא דבי דרי עסקינן, דאבידה מדעת היא, וכנ"ל.

מעות מפוזרות או שמצאם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצוים שם הרי אלו שלו, משום שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה וכבר נודע לו שאבדו לפני שמצאם המוצא. וכתבו התוס' (ד"ה ת"ש) שבמוצא בבתי כנסיות וכי אע"פ שיש בהם סימן הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאש כיון שהרבים מצוים שם, ואפילו אם בעל האבידה עדיין בבית המדרש הרי אלו שלו.

עיגולי דבילה וככרות של נחתום הרי אלו שלו, דכיון שהם כבדים הבעלים יודע שנפלו ממנו.

לשונות של ארגמן הרי אלו שלו, שכיון שהם חשובים הבעלים ממשמש בהם.

מותר לקחת את ה**לקט** אחרי שהלכו הנמושות (י"מ כבי דאזלי אתיגרא -על משנתנתם בנחת ורואים כל שיכולת ושיכולה, וי"מ שנמושות היינו אלו שמלקטים אחרי אחרים שליטטו שהם לוקחים הלכ), מפני שהעניים ראו שכבר הלכו בה הנמושות והתייאשו, ואף עניים ממקומות אחרים שלא ראו שהלכו בה הנמושות מתייאשים מחמת שהם אומרים שעניי אותו מקום יקחו את הלקט.

קציעות (תאנים הנקצצים באימול ושוטחים אותם בשדה לייבשם) **שנמצאו בדרך או בצד שדה קציעות** שהוא יודע שהם מאותה שדה, ומותרות משום גזל, שכיון שהם חשובים הבעלים ממשמש בהם, ופטורות מן המעשר כדן הפקר. וכתבו התוס' (ד"ה ופטורות) דכיון שאין הפקר פטור מן המעשר אלא כשהפקיר קודם גמור מלאכה, צ"ל דמיוי שהקציעות עדיין לא נתיבשו שלא נגמרה מלאכתן, ומ"מ אע"פ שזכה בהם המוצא קודם גמור מלאכה הם פטורות ממעשר, אבל גבי הקצוץ אין הקודש ונפדה קודם גמור מלאכה חייב במעשר. וכן **תאנה הנוטה לדרך ומצא תאנים** חתתיה ומותרות משום גזל ופטורות מן המעשר, מפני שהבעלים יודע שנופלים תאנים מהאילן, ואע"פ שמדינא אין לתלות שנפלו מעוברי דרכים אלא יש לתלות שנפלו מהאילן, מ"מ הבעלים סבור שהמוצא יורה הנה לעצמו לתלות שנפלה מעוברי דרכים ויקחנה וממילא הוא מתייאש. תוד"ה תאנה.

כ"ג. גנב או גזלן או נהר שנטל מזה ונתן לזה הרי אלו שלו. לאב"י גזלן היינו ליטסים מזוין, דסתם גנב שאין הבעלים יודע מהגניבה הוי יאוש שלא מדעת.

התורם משל חבירו שלא מדעתו, ואמר לו בעה"ב "כלך אצל יפות" והיה על"ך לתרום מפירות יפ"ם יותר, אם לא נמצאו יפות מהם אין תרומתו תרומה, ואם נמצאו יפות מהם או שהבעלים הוסיפו עליהם תרומתו תרומה, והמשמע שכיון שכשידע נחאז ליה מעיקרא נמי נחאז ליה, וה"ה גבי יאוש, והגמי' דוחה דאיירי בשוויה שליח, (דאל"כ לא מהני, דשליחות מועילה בתרומה דכתיב "כן תרמום **גם** אתם" לרבות שלוחכם, וא"כ בעינן שלוחכם דומיא דאתם מה אתם לדעתכם אין שלוחכם לדעתכם), והלא שלא אמר שליח ממה לתרום, ובסתמא כוונתו לבינונית, אלא שלא אמר מהיפות, ועל כן הדין תלוי אם נמצאו יפות מהם. וכתבו התוס' (ד"ה אם) דאם נמצאו יפות כגון תרומתו תרומה משום דאמרין שגם מעיקרא נחאז ליה, משום מצות, משא"כ גבי יאוש בדבר שיש בו סימן לא אמרינן לרבא שגם מעיקרא אם היה יודע היה מתייאש, כיון שאין אלו בזה מצוה. עוד כתבו (י"ח ואם) בתרומה יכול לתרום אחד מארבעים ולומר בכ"ה אמודתי, דהכל שיעור תרומה ויש שתורם כ, אבל יפות אין רגילות לתרום.

הגמי' מביאה שנחלקו אמוראים אם אפשר לאכול מפירות **שהביא האריס**, ומר זוטרא לא אכל אף אחר שאמר בעל הפרדס למה לא נתת להם יפות יותר, דסבר שלא שייך הדין הנ"ל שאם נמצאו יפות מהם תרומתו תרומה אלא בתרומה שהיא מצוה, אבל כאן בעל הבית אמר כך כחמת בושא. וביאור התוס' (ד"ה מה שמר זוטרא לא אכל אבל הפירות משום דס"ל דלא אמרינן אריס מנדפשיה קב זמן אלא כשהביא מביתו, ורב כשהביא מהפרדס יש לחשוש שמוא בשעת חלוקה לא יאמר לבעל הפרדס שלקח. ורב אשי אכל מפני שסבר שאין לחוש שהאריס לא יאמר לבעה"ב, ואין לומר שרב אשי אכל מפני שהיה סומך שהבעלים יתרצה, שהרי הלכה כאב"י שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש.

הגמי' מביאה כמה מקרים שהדין בהם שאסור למוצא לקחתם, שלפי אב"י נחאז למה אין כאן יאוש כיון שהבעלים לא ידע מכך והוי יאוש שלא מדעת, והגמרא מבארת למה ובאיזה אופן לרבא לא הוי יאוש.

המוצא זיתים וחרובים שנפלו אסור לקחתם, משא"כ **קציעות ותאנים**, וכנ"ל, כיון דחזותו מוכיח עליו של מי הוא, (שהזיתים דומים לזיתים שבאילן, וממילא אף כשידעו הבעלים שהזיתים נפלו הם לא יתייאשו, מפני שהם יודעים שהמוצא לא יקחם, וי"ג זחזו מוכיח עליו, והיינו שהמוצא יודע שזה נפל מהעץ שנמצא כאן. תוד"ה תאנה), אבל **תאנה עם נפילתה נמאסת** לרש"י היינו שהבעלים יודע שהיא עוללה ליפול ולהמאס וממילא הוא מפקיר אותה. וכתבו התוס' (שם) שיש גורסים נמסת, והיינו שאינה דומה לתאנים שבאילן. (כ"א.).

שטף נהר קרויו עציז ואבניו ונתנם בתוך שדה חבירו, אם נתייאשו הבעלים הרי אלו שלו, ואם לא נתייאשו, אם יכולים להציל גם בימים הבאים חייב להחזיר דהוי כדבר שיש בו סימן שמודה בזה רבא, ואם אין יכולים להציל לרבא הרי אלו שלו דהוי יאוש שלא מדעת, אבל אם יכול להציל ע"י הדחק (-דק אם הוא רץ מדי אחריהם) אם היו מרדפינן אחריהם חייב להחזיר, דכיון שמרדפים מוכח שלא התייאשו, ואם אין מרדפינן הבעלים והרי אלו שלו. ע"כ לפירוש רש"י. ובתוס' (ד"ה שטף) כתבו שמדובר שאם הבעלים ירדפו מיד הוא יכול להציל בבלות, (דבלאו הכי היו כווטו של יש), וגם אב"י יכולים להציל ע"י הדחק, דאיירי שיש בהם סימן, ולכן אם לא דרפו דואי נתייאשו, אבל אם לא היו שם אנוי יאוש כיון דאכתי יכולים להציל ע"י הדחק, ולפי התוא אמרנו איירי באין בהם סימן, והבעלים יחזירו לרדוף אחריהם מיד מדיקתם מעוקלי ופשווי, ואפילו אם יקדמוהו אחרים הם יכולים לו כיון שכיון שיש גזל ניכר שהוא הבעלים, אבל אם

ראו הבעלים ולא רדפו אף שאומר שאינו מתייash הרי אלו שלו כיון שודאי נתייאש בליביו, ואם הבעלים לא היו שם זה תלמי במחלוקת אם יאוש שלא מדעת הוי יאוש.

כ"ב: **הכשר פירות לקבלת טומאה** - פירות שנתן עליהם הבעלים משקה הוכשרו לקבלת טומאה, ואם ירד עליהם טל, אם שמח כאשר עדיין הטל נמצא עליהם הוכשרו לקבלת טומאה, אבל אם שמח אחרי שהפירות התייבשו ולא הוכשרו, ואף לראב"א אומרין שכיון שעכשיו ניהא ליה מעיקרא נמי ניהא ליה, דכתיב "וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלת עליה טמא הוא לכם", כתיב יתן ודמשמע שיתן בעצמו, וקורנין ויתן והיינו שאף אם לא ניתנו על ידו הוכשרו, ובענין יתן דומיא דיתון, והיינו שאם ניתנו המים לא על ידו הוי הכשר רק אם ניהא ליה כמו שניחא ליה כשנתן בעצמו.

ראיה לדברי אביי - הגמ' מוכיחה כדעת אביי שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש מהא דאיתא בברייתא שדורשים שאבידה ששטפה נהר מותרת, דכתיב "אשר תאבד מַמְנָו ומצאתה" דווקא באבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם חייבים להשיב, ואבידה ששטפה נהר שהיא אבודה מכל אדם אין חייבים להשיבה. וכיון שמאותו פסוק אנו לומדים שמצויה אצל כל אדם חייבים להחזיר ושאינה מצויה הרי אלו שלו, הרי הוקשו זה לזה, ולומדים מזה בדעין אִיסורא דומיא דהתירא. שכמו שאבודה ממנו ומכל אדם מותר בין באין בה סימן בין ביש בה סימן, (ואיירי אפילו בלא ידע שהיא נאבדה, דאי איירי בידע מתייאש אפי' במצויה אצל כל אדם מותרת. תוד"ה אִיסורא), אף אבידה שמצויה אצל כל אדם חייבים להשיבה בין ביש בה סימן בין באין בה סימן, והיינו היכא דיאכא למימי שבזמן שהאבידה באה לידי המוצא המנאב לא ידע שנאבדה ממנו. **תיובתא דרבא, והלכתא כאבוי בייעיל קג"ם**. (יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש. עד זומם למפרע הוא נפסל. לחי העומד מאילוי. קידושין שלא נססרו בליאה. גלוי דעתא בגיטא. מומר האוכל נבילות להכעיס פסול לעדות).

וכיון דהלכה כאביי טעם ההתר לאכול **תמרים שנושרים מחמת הרוח** הוא משום שהבעלים מתייאש מעיקרא מחמת שקצים ורמשים (שיטת רש"י שגם לרבא צ"ל שהבעלים מתייאש מעיקרא. שהרי דבר שחזתו מוכיח עליו מודה רבא שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, שהרי יש בהם סימן, והגמרא הזכירה שזה כאבוי כדי להרבות בחומר האיסור. והתוס' (ד"ה מאחר) כתבו דאיירי באלו שנפלו חרוק מהאילן שלא שייך לומר בהם חזתו מוכיח עליו, ואם היה יודע שנפלו חרוק היה מתייאש, וקשיא רק לאביי, ומשני שמתייאש גם מנאלו הנגופים תחת האילן, וצ"ל שרגיל שיפלו תמרים, דאי לאו הכי לאביי הוי לא הוי יאוש). ולפי זה אם יודעים שזה של יתומים קטנים שאין הפקדים הפקר, או שהדקלים מוקפים בגדה, אסור לאכול מהם, אבל בסתמא אין לחוש שזה של יתומים דאזלין בתר רוב. וכתבו התוס' (ד"ה דלא) שרלבא מותר אף ביתומים, כיון דלכי גדלי מייאשי.

סימס הסוגיא - המוצא דבר שיש בו סימן והגבירו לפני שהבעלים ידע והתייאש (והיינו שאמר וי לי לחסרון כס. כ"ג), לא הוי יאוש, אא"כ הוא דבר שאבדו ממנו ומכל אדם, ואם אין בחפץ סימן לאביי לא הוי יאוש, ולרבה הוי יאוש, והלכה כאביי. אמנם מודה אביי בדברים כבדים או חשובים שתולים שהבעלים ידע כבר שנאבד וי הוהתייאש, וכן פירות תולים שידע לפני שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, וכן פירות שהשארים הבעלים מדעתו, אם אנו תולים שהבעלים לא מעונין לחזור לקחתם הרי אלו שלו המוצא. הגמרא אומרת שדין תורם משל חבירו שלא מדעתו, ודין הכשר פירות כשריד עליהם הטל, אינו תלוי במחלוקת אביי ורבא. (כ"א- כ"ב):

סימן העשוי לידרס וסימן מקום

השבת אבידה על פי סימן יסודה הוא שכשיש סימן הבעלים לא מתייאש, כיון שהוא חושב למצוא את החפץ על פי הסימן, אבל כשהבעלים התייאש אף אם יש סימן הרי אלו שלו. וכן צריך שעל פי הסימן יהיה ברור שהחפץ שלו. הגמרא מנבאת את כשיש סימן להדרס הבעלים מעתה ואיל. דא"כ אין הסימן מקום מציאת האבידה נחשב סימן, ומה הדין בסימן שיתכן שהבעלים לא יודע ממנו.

שיטת רבה שסימן העשוי לידרס שהמקום רגיל בדריסת בני אדם והחפץ נמוך, לא הוי סימן, מפני שהבעלים סובר שהסימן נשחת, וכן המקום שבו נמצאה האבידה לא הוי סימן.

כ"ג: **ביאור מתני' לרבה** - איתא במתני' שכריכות שנמצאו ברה"ר הרי אלו שלו. לרבה איירי אפי' אם יש בהם סימן, שהרי לדבריו סימן עשוי לידרס אינו סימן, אבל ברה"ר מן שיה זרועת שרוב בני אדם אין הולכים בה, אם יש בהם סימן נוטל ומכריז, כיון שאז הסימן אינו עשוי לידרס. והמוצא אלומות שיש בהם סימן, אף ברה"ר מכריז, שכיון שזה דבר גבוה אין הסימן נדרס ע"י בני אדם. וככרות של בעה"ב אף ברה"ר חייב להכריז, כיון שיש בהם סימן, ולא הוי סימן העשוי לידרס כיון שאין מעבירים על האוכלים (והיינו שהמוצא אוכלים בדרך אינו רשאי לעבור מעליהם אלא צריך להגביהם), ונכרים אע"פ שאינם מגביהים אותם לא דורסים עליהם מפני שהם חוששים לכפשים - שהונחו שם בחמת כלפים כדי להכשיל את הדורס עליהם, אמנם אם מצוים באותו מקום הולכים וכלבים הרי אלו שלו. וכתבו התוס' (ד"ה והא) שאין לחוש שהנכים יגביהו כיון שהם מתיראים בעל הכנר רואה. והק' התוס' למה צריך להגיע לכן שנכים חוששים לכפשים, בלאו הכי כיון שהרוב ישראל נתלה שגיבה ישראל וחיובי להכריז, וביותר שהרי רבנן (כ"ד). מצורכי"ס להכריז אפי' ברוב כנענים, ועוד הקשו שהרי הטעם שאין תולים שנפל מרוב נכרים אף שגם שמואל דס"ל שאין הולכים במזמן אחר הרוב מודה במקום דליכא חזקה, משום שאפשר להקן להחזיר המומן לבעליו ע"י הכרזה, וא"כ מה איכפת לן אם יש חשש שהנכרים ידרסו.

שיטת רבא שסימן העשוי לידרס הוי סימן, ומקום נמי הוי סימן. **ביאור מתני' לרבא** - כריכות שנמצאו ברה"ר הרי אלו שלו דווקא באין בהם סימן, דסימן העשוי לידרס הוי סימן, וברה"י נוטל ומכריז היינו שמכריז מקום, ובאלומות אף ברה"ר חייב להכריז מקום, דכיון שהם כבדות נשארות במקומם ואינם מתהלכות. וככרות של בעה"ב חייב בהם סימן חייב להכריז אף דשחיחי בהמה וכלבים, כיון דסימן העשוי לידרס הוי סימן. וכתבו התוס' (ד"ה והא) דאיירי בככרות גדולים שאין לחוש שיאכלום בהמה וכלבים.

מה הכונה מכריז מקום - שיטת רש"י שמכריז את המקום שבו נמצא את האבידה, והמאבד יאמר מה איבד (ואינו שכיח ששני אנשים יאבדו אותו חפץ באותו מקום, אבל לומר איזה חפץ איבד לומר באיזה מקום איבדו אע"פ שאינו חשוד לשקר לא הוי סימן, כיון שמצויו שגם אחר יאבד אותו חפץ). והתוס' (ד"ה א) כתבו שהמוצא מכריז מה מצא ואתו ש איבד יתן סימן מקום.

סימן הבא מאילוי

איתא במתני' שלרבי יהודה כל דבר שיש בו שינוי חייב להכריז, כגון עיגול ובתוכו חרס ככר ובתוכו מעות. ומשמע שלת"ק הרי אלו שלו.

אין לומר שלכו"ע סימן הבא מאילוי הוי סימן, ומעבירים על האוכלים, ונתלקו בסימן העשוי לידרס, דא"כ למה לת"ק בככרות של בעה"ב ברה"ר חייב להכריז.

וכן אין לומר שלכו"ע סימן הבא מאילוי הוי סימן וסימן העשוי לידרס לא הוי סימן ונתלקו אם מעבירין על האוכלין, דא"כ למה לת"ק בככרות של בעה"ב ברה"ר חייב להכריז.

אלא נחלקו בדין סימן הבא מאילוי. לרבא לכו"ע סימן העשוי לידרס הוי סימן ומעבירין על האוכלין, ונתלקו אם סימן הבא מאילוי הוי סימן או לא. ולרבה לכו"ע סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ואין מעבירין על האוכלים, ונתלקו אם סימן הבא מאילוי הוי סימן.

מהו סימן הבא מאילוי - להשי' הכונה שהסימן יכול ליפול להפץ בלא כוונה, והמ"ד שזה סימן סובר שתולים שהבעלים נתן את הסימן בעצמו בשביל שיהיה סימן. אבל התוס' (ד"ה סימן) כתבו שאין דרך לתת מעות בככר בכונה, אלא שתולים שהבעלים ידע שנפלו שם, ולמ"ד לא הוי סימן תולים שהבעלים לא יודע כיון שרגיל שיפלו שם מאילוי, אבל דבר הניכר בחזן או שאין רגילות שיפול מאילוי הוי סימן לכר"ע.

רבא פסק להלכה שכריכות ברה"ר הרי אלו שלו. וברה"י בדרך נפילה הרי אלו שלו שאינו יודע היכן נפלו כדי לתת סימן מקום, ובדרך הינוח נוטל ומכריז מקום, ולא ישאירם שם שמה יטלום נכרים, ושמה שכוחם הבעלים. ואם יש בהם סימן מכריז גם ברה"ר ובדרך נפילה דס"ל סימן העשוי לידרס הוי סימן.

כללא דאבידתא כיון דאמר וי לי לחסרון כיס מתייאש.

מה נחשב סימן ומה אינו נחשב סימן

מוצא האבידה חייב לשמור את האבידה עד שהבעים יתן סימן ברור שהוא המאבד. הגמ' מנבאת מה נחשב סימן, ואיזה דבר למרות שבא אדם ואמר סימן אין זה מנספיק כדי לדעת שהוא המאבד.

כ"ג: **מחרוזות של דגים** - אם הם שקורים בים ואם שרגילים **הציידי לקשור ובמנין הרגיל של הצייידים הרי אלו שלו, ואם יש להם מנין או קשר מיוחד חייב להכריז**. וכן המוצא מחרוזות של בשר בלי סימן מיוחד הרי אלו שלו. אמנם לגבי דין בשר שנתעלמן מן אף מחרוזות היו ומותר לאכול את הבשר. תוד"ה מחרוזות.

מנין מזה ומשקל הוי סימן. וכתבו התוס' (ד"ה מדמשקל) שאם אחד אומר את המידה והשני אומר את המשקל, ינתן החפץ למי שאמר את המידה, אמנם בגד יתן לאומר את המשקל, כיון שאין דרך לשקול בגד ולדעת את משקלו.

התיכות של בשר - אם המשקל הוא משקל רגיל הרי אלו שלו, ואינו סימן לומר איזה חתיכה איבד, אבל אם יש בו צורת חיתוך מיוחדת (דומיא דדג נשון) או שהמשקל מיוחד חייב להכריז. (וחיתוך מיוחד הוא סימן להתיר בשר שנשלח בידי עכו"ם, דווקא עכ"ם דמירתת. אבל בישראל חשוד כיון דלא מירתת בעיני סימן כמו' ב חותמות כדי להתיר. תוד"ה אלתא).

חביות של יין או שמן וכדומה - אם החבית מכוסה ואינה חתומה בטיט הרי אלו שלו, ואם מוצאה פתוחה אבידה מודעת היא שהרי שקצים ורמשים ותושים שותים ממנה, ואם החביות רשומות (כדלהקן) חייב להכריז. ולאביי אף ברשום לאחר שנפתחו האוצרות הרי אלו שלו. רשי' מנאר שהחביות בזמנו היו עשויות מחרס והיו סוגרים את החביות עם מגופת חרס ומדביקים את המגופה עם טיט כדי שלא יצא ריח הן מהחבית, בימי שבט או ניסן כשהיו בעלי הבתים מוכרים עקביר או ט"ו חביות לחנוני היו פותחים את המגופה כדי לבדוק את טעם הין, וחוחרים וסותמים את החבית וטחים בטיט סביב המגופה, וזה בקשר רשים, וכיון שיש חביות שאינם רשומות הוי סימן. וא"כ הרי הן אביי (ד"ה גירא אביי) שרשום היינו שכל בעה"ב עושה רשימה שונה, ואביי סובר שכיון שבעה"ב אחד מוכר להרבה חנונים אינו סימן.

ואי מקום הוי סימן לומר להכריז בכל גוונא, אא"כ נמצאו ברקתא דנהרא ששם מורידים את החביות מהספינה, ופעמים ששוכח שם חבית, ששם מקום לא הוי סימן, מפני שיתכן שאדם אחז ג"כ שכח שם חבית. (וי"א שמתעם זה אפי' כיון ואמר המקום המסוים שנמצאה שם מקום לא הוי סימן). וכתבו התוס' (ד"ה חביות) שמדובר שכל החביות שוות, שאם יש סימן חבית התן גז מוצא פירות בכלי חייב להכריז, ואם יש סימן בכמות היין הוי סימן.

כופרא בי מעצרתא - רב התיר לקחת זפת שנמצא ביקב, ואין מנאך ראייה שרב סובר שמקום לא הוי סימן, מפני שבאותו מקרה גדלו צמחים על החבית שזה מראה שהיא נמצאת שם ימים רבים **שודאי כבר התייאשו הבעלים מהחבית**.

בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשני במילייהו - במסכת - שכשואלים אותו אם הוא יודע מטבת מנסרית יאמר לאו משום ענוה. וכתבו התוס' (ד"ה במסכת) שדווקא שבאים לנסותו אם הוא יודע מותר לנפול, אבל אם באים לשאול דין או הוראה או להתלמד, יענה ולא יאמר אני יודע. **לפוריא** - רשי' מפרש שכשואלים אותו אם שימש מיטתו יאמר לאו משום צניעות. והתוס' (ד"ה בפוריא) כתבו שאין רגילות לשאול דבר זה, אלא מדובר שלא בא לבית המדרש משום שהיה בעל קרי, שבה יאמר שהיה חולה או שאר אונס, או ששם שאלוהו אם שכב על מיטה זו יאמר שלא שכב. פ"י מציאו בה קרי ויתגבה. **לאושפיזא** - שכשואלים אותו אם אירחו אותו בסבר פנים יפות יאמר שלא כדי שלא יקפצו על המארח בני אדם שאינם מהוגנים ויכלו את ממונו. וכתבו התוס' (ד"ה באושפיזא) שכבני אדם מהוגנים יאמר כל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי. עוד כתבו התוס' ולא הזכירו

שמותר לנשות מפני השלום, דאלו ג"כ הם מפני דרכי שלום, והגמ' הזכירה ג' אלו מפני שהם רגלים יותר ממקרים אחרים.

כ"ד: **השבת אבידה לתלמיד חכם על פי טביעות עיץ**- המוצא אבידה ובא תלמיד חכם ואמר שהוא מכיר את האבידה בטביעות עין, אם אנו יודעים שהוא לא משנה בדיבורו אלא בתלת מילי (וכדלעיל) מחזירים לו אבידתו. ואמר רבי שמעון בן אלעזר במתני' שדוקא כלים ששבעתן העין מחזירים לו, אבל כלי אנופרייא, והיינו כלים חדשים שלא שבעתן העין כגון בדי מחטים וצינוריות - מלמולת קטנים שטוויים בהם חוטי זהב, (בדי היינו ענפי אילן שתולים עליהם דברים), אין מחזירים לו על פי טביעות עין, מפני שעדיין אינו מכיחם הטיב, אא"כ יש בהם סימן, או שמצאם שניים שניים דמנין הוי סימן, (ואם מצאם דרך נפילה אין דמנין סימן, כיון שאינו יודע שנפלו בבת אחת. תודה"ה אבל). וכלים חדשים ששבעתן העין מודה רש"א שמחזירים לת"ח. (הגמ' מביאה מעשה שידע מר זוטרא חרסדי מ"ה הגנב ע"י שראה אחד שמגנב ידיו בבגד הגרבו). וכתבו התוס' (ד"ה ומודה) שכתמים חולקים על רשב"א וסוברים שחייב להכריז אפי' בכלים חדשים שלא שבעתן העין, אם הוא במקום דשכיחי רבנן, ולכן אמר רבה בר רב הנה שיחזירו לו גט, אע"פ שגט לא שבעתו העין. (ולכן תנא במתני' דברים שאין דרך שיהיה בהם טביעות עין ללמד שרבנן חולקים על רשב"א).

המוציל מן הארי ומן הדוב ומן הנמר ומן הברדלס ומזוטו של ים ומשולוליתו של נהר הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתייאשים מהם.

המוצא אבידה במקום שהרבים מצויים

המוצא אבידה שיש בה סימן חייב להכריז, מפני שאנו תולים שהאבידה נפלה מישראל, והוא לא התייאש ממנה מפני שיחזירו לו אותה על פי סימנים. הגמרא דנה מה הדין במקום שרוב המאבדים הם נכרים האם תולים שהאבידה היא של נכרי ואין חייבים בהשבתה, וכן במקום שרוב המוצאים הם נכרים האם הבעלים מתייאש או לא, ואפילו במקום שרוב המאבדים והמוציאים הם ישראל א"רבים מציאים שיש לדון אם הבעלים חושש שלא יחזירו לו את האבידה והוא מתייאש ממנה או לא.

המוצא בסרטיא ופלטיא גדולה, ובכל מקום שהרבים מצויים, לרבי שמעון בן אלעזר הרי אלו שלו אפי' אם יש בזה סימן, מפני שהבעלים מתייאשים מהם.

הגמ' מסתפקת -

א' האם רשב"א מתייר אפילו ברוב ישראל מפני שיש אינשי דלא מעלי דשקלי ליה. (תוד"ה אפילו). וא"כ דווקא ברוב כנענים הרי אלו שלו מפני שתולים שהאבידה נפלה מכנענים שמה הרוב, ואפילו אם ראה שהאבידה נפלה מישראל הוי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאש כיון שהוא סבור שהכנענים ימצאו את האבידה, ואפילו אם ישראל ימצאנה הוא יתלה שנפלה מרוב הכנענים ולא יכריז. תוד"ה כ'.

ב' אם תמצא לומר שרשב"א מתייר אפילו ברוב ישראל, האם רבנן חולקים עליו. וכתבו התוס' (ד"ה אם) שיש גוסיים את"ל פליגי רבנן עליה אפי' ברוב כנענים. ולפי"ז ברוב ישראל ודאי רבנן סוברים שחייב להכריז, וכן נראה דסתמא דמתני' דקנתיה המוצא דבר שיש בו סימן חייב להכריז ומשמע שכך הדין גם אם מצא במקום שהרבים מצויים.

ג' ואת"ל שרבנן חולקים, האם גם ברוב כנענים רבנן חולקים.

ד' ואת"ל שרבנן חולקים, כמו מי ההלכה.

ה' ואם רבנן כרשב"א, האם הלכה כמונו אף ברוב ישראל.

הגמ' מנסה להביא ראיות לספיקות הגני"ל-

המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויים, הרי אלו שלו. וכיון שרשב"א הוא המנאך דאמר שהולך אחרי הרוב, (והיינו שבמצאיאה רשב"א הוא זה שהולך אחר טעם רבים מצויים. וכתבו הרוב, (ד"ה מאן) דאין נדון זה היה למחלוקת א יחישנן למעוטא). וכאן מתיר אפי' ברוב ישראל. ואין לומר דאיירי במפוזרים, דא"כ אף במקום שאין הרבים מצויים הרי אלו שלו. והגמרא דוחה ש"ל שמדובר בבתי כנסיות של כנענים שמתמכסים שם להתייעץ ולהתוודע, או בבתי כנסיות או מדרשות של ישראל שהם מחוץ לעיר ויושבים בהם כנענים לשמור.

מצא אבידה בעיר שרובה ישראל להכריז, ובעיר שרובה כנענים אינו חייב להכריז, ומבואר שלרשב"א ברוב ישראל חייב להכריז, או שזה כרבנן ומבואר שרבננן ברוב כנענים הרי אלו שלו. וכתבו התוס' (ד"ה ופתוסת) שאף שאין ראיה אם המנשה היא כרבנן או כרשב"א, מ"מ יש ראייה שאו רבנן או רשב"א סוברים שברוב כנענים הרי אלו שלו וברוב ישראל חייב להכריז. וכתבו התוס' (ד"ה בטמון) דאיירי במקום שהרבים מצויים, דאם אין הרבים מצויים שם אין הולכים אחרי רוב העיר, אלא אחרי רוב המצויים באותו מקום. והגמ' דוחה די"ל שהמנשה היא דעת רשב"א, ומה שברוב ישראל חייב להכריז איירי במציאה הטמונה באשפה שאין דרך לפנותה אלא אחרי ימים רבים. (דאם דרך לפנותה מיד הוי אבידה מדעת) ונמלכו לפנותה מיד, שאם המוצא לא יקנהה הרי הוי הפקר. וכתבו התוס' (ד"ה בטמון) שאף המוצא לקחת ולהכריז, דשמוא המפתח יהיה כנעני או ישליכה בשטות עם חובל, ועל שהמאבד יתייאש כשלא ימצא את מה שהטמין, הוי יאוש שלא מדעת. ומ"מ ברוב כנענים הרי אלו שלו דתלין שכנענים הטמונה. או "ל דמתני' כרבנן, והא דקתני אינו חייב להכריז שכמו היא מרוב הכנענים, אין הכוונה שהרי אלו שלו, דלא אזלי רבנן בתר רובא במינוא. אלא יניח עד שיבואו ישראל ויתן סימוניה.

כ"ד: המוצא חבית יין בעיר שרובה כנענים - לרב אסי החבית עצמה מותרת משום מציאה ואינו חייב להכריז, והיין אסור בהנאה, ואם בא ישראל ונתן סימן היין מותר בשתייה למוצא מפני שיודעים שהיין הוא של ישראל, אבל אינו חייב להחזיר מפני שהבעלים התייאש. הגמ' אומרת שאין ראייה שרשב"א אסור ברוב ישראל, דדולימא רב אסי סובר כמותו רק ברוב עכו"ם. ולא אמר דרב אסי כרבנן, דא"כ תפושט שרבנן מודים ברוב כנענים. ומ"מ מכאן נעש שהלכה שברוב כנענים הרי אלו שלו. תוד"ה סבר.

המוצא מעות צורוים בנהר בירן לרב יהודה חייב להכריז, ואין בזה דין זוטו של ים, מפני שבנהר בירן יש בו מכשולות כדי לתפוס דגים. ואף שרוב אנשי המקום הם כנענים, כיון שישראל הם סוחרים את הנהר תולים שהחפץ נפל מישראל ולכן חייב להכריז, וכיון ישראל הם חופרים בנהר הבעלים לא מתייאש.

דיו שנטל בשר זורקו לאביי הבשר מותר למוצאו, ואין ראייה שהלכה כרשב"א אפי' ברוב ישראל, דדיו הוא כזוטו של ים, ואין בזה איסור של בשר שנתעלם מן העין דאיירי בעומד ורואהו ממשנעלו עד שהשליכו. וכתבו התוס' (ד"ה אתא) שרק לרב בשר שנתעלם מן העין אסור, ואין הלכה כרב, ויש גורסים בנמרוא כאן שרב עצמו תיקן את הבשר ולכן פריך ותרנגוליו בדין בשר שנתעלם מן העין, ולגורסים אביי י"ל שכאן יש לאסור יותר דשמוא הביאו הדיו מעיר שרובה כנענים, ומשני שעומד ורואה שהביאו מעיר שרובה טבחי ישראל, ולרב מיירי שראה שנטלה מטבחי ישראל.

אדם שחוט ופרגיתו שחוטות נמצאו בין טבריה לציפורי והתירום. ומרוב רבי אמי שהתירו משום מציאה כרשב"א, ומשום שחוטו כרבי חנניה רבי ירה"ג שהתיר לאכול גזייו ותרנגוליו, ואמרו שמוצאו שחוטים (ולרבי יהודה אסור, ואמר רבי שגם רבי חנניה מבואר במצאם באשפה שבשוק ולא נחלק אלא באשפה שבבית או בדרך בלא אשפה. תודה שמצאו). ואין ראייה דאיירי ברוב ישראל ממה שהתירו משום שחיטה (וא"כ מוכח דהלכה כרשב"ג אף ברוב ישראל) דרובא כנענים, ורוב השוחטים ישראל. וכתבו התוס' (ד"ה הוי) שגם אם נגנבו גזייו ותרנגוליו ומצאם שוחטים מותרים לרבי חנניה, שאע"פ שעבר על לא תגזבו אינו חשוד על לאו דנבילה.

השבת אבידה לפנים משורת הדין– המוצא ארנקי בשוקא דבי דיסא שהרבים מצוים שם, הרי אלו שלו, ואם בא ישראל ונתן בה סימן חייב להחזיר לפנים משורת הדין, וכמו שמצינו שאבוה דשמואל החזיר חמורים שנמצאו אחרי י"ב חודש לפנים משורת הדין. רש"י מפרש שנמצאו אחרי י"ב חודש זמןם שאבדו. והק' (ד"ה לבתר) שהמאבד לא מתייאש מפני שהוא סבור שהמוצא יסבור שזה מקורב אבדו. והתוס' מבארים שהחזירים י"ב חודש זמןם שנמצאו, אע"פ שמדמנן שם דמדמנן ומניחם.

הא דילפינן לפנים משורת הדין מדרכיב בתורה 'והודעת להם את הדרך לכן בה ואת המעשה אשר יעשוך' היינו שבאופן שאחרים חייבים והוא פטור הם הוא יעשה (כגון זקן ואינה לפי כבודו), אבל באופן שמולם פטורים (כגון באבידה אחרי י"ב חודש) אין ללמוד מן הפסוק, ומ"מ אם אין לו הפסד יש בזה משום לפנים משורת הדין. והיכא שיש לו הפסד ממוח (תתנו שקולאי) אין בזה משום לפנים משורת הדין אבל יש בזה משום "למען תלך בדרך טובים." תוד"ה לפנים.

מאבד הנותן סימן וטוען שלא התייאש– המוצא ארנקי בשוקא דגלדלאי (ו"א שוקא דרבנן) הרי אלו שלו, אע"פ שנתן בה ישראל סימן והוא עומד וצווח.

המוצא פקיעות של טויות צמר במקום שמצויים ציידים הרי אלו שלו.

כ"ה. מצא כריכות ברה"י או ככרות של בעל הבית חייב להכריז (נתבאר בגמ' כ"ג. ובתוס' ריש פירקין). וכן המוצא גיזי צמר לקווחין מבית האוהמן, או כדי יזן וכדי שרבים (נתבאר לעיל כ"ג:.) חייב להכריז.

מתי סימן בכלי הוא סימן גם על הפירות

המאבד שני הפצים יחד אין הוא צריך לתת סימן על שניהם, אלא כל של שאנו יודעים שהם נאבדו יחד מספיק סימן בחד מהם. הגמרא ומבאר מתי במוצא כל הפירות מספיק לתת סימן על הכל ולקבל גם את הפירות, ומתי ולא.

המוצא כלי או כיס חייב להכריז דסתם כלי יש בו סימן, ואם מצא **פירות בכלי**, או שמצא מעות בכיס, או שרק מקצתם בכלי או בכיס, חייב להכריז גם על הפירות או על המעות, וחייב לתתם למי שיתן סימן על הכלי או על הכיס מפני שודאי הם שלו.

ואם **מצא כלי ולפניו פירות או כיס ולפניו מעות**, במתנ"י משמע שהדין הרי אלו שלו ולא תולים שהם היו בכלי או בכיס, ובברייתא איתא שאם מצא דבר שיש בו סימן בצד דבר שיש בו סימן, מי שנתן סימן זכה גם בדבר שאין בו סימן, (אא"כ הוא אומר שאינם שלו). וישית ר"ה (תוד"ה הא) שבברייתא משמע שהותנן סימן בכלי לא זכה אלא בפירות שבתוך הכלי ולא באלו שבחוץ אפי' אם הוא אומר שהם שלו, ועל זה פריך דבמתנ"י מבואר שאם מקצת בכלי זוכה גם באלו שבחוץ.

הגמ' מביאה כמה חילוקים בדין זה-

א' לרב זבדי **אם כבובא וכיתנא** (גיאת ופשתן) **הא בצנא ופירי**. רש"י מפרש שבבובא וכיתנא הרי אלו שלו, שאם היה נופל מהכלי היה נשאר בו, (וכיתנא אקרי פירי דתניב "ותתנמם בפשתי העץ".) וכן בכיס ולפניו מעות, אבל בסל פירות פעמים שהכל נופל, ולכן הפירות הם של בעל הכלי. והתוס' (ד"ה הא) פירשו איפכא שבכיתנא הכל נופל יחד משא"כ פירות.

ב' לרב פפא איירי בצנא ופירי, אלא שאם **נשאר בסל פירות מקבל** בעל הסל גם את הפירות שבחוץ, ואם אין בסל פירות אין הפירות שבחוץ של בעל הסל דאיירי בסתם של ישו אוגנים כפולים לתוכו.

ג' ואי בעית אימא איירי שלא נשארו פירות בסל ולשית ר"ה הגיל איירי שנשארו פירות בסל, **ואם פי הסל לכיוון הפירות מקבל בעל הסל** את הפירות שבחוץ, ואם **פי הסל לכיוון הפירות של בעל הסל**.

ד' ואי בעית אימא איירי שפי הסל לכיוון הפירות, ואם אין לסל **אוגנים** מקבל בעל הסל את הפירות שבחוץ, ואם יש אוגנים לסל אין הפירות של בעל הסל.

המצא צבורי פירות וצבורי מעות– במתנ"י מבואר שחייב להכריז. ובגמ' אומרת שי"ל שהדין לא הוי סימן, ותני צבור פירות והמקום הוא הסימן. ו"ל ששוקמס לא הוי סימן ותני צבורי פירות והמנין הוא הסימן, ואין ראייה לא לזה ולא לזה. וכתבו התוס' (ד"ה תוסע), שאף שאין ראייה מי"מ לעיל פשטי דמנין הוי סימן.

המוצא מעות

הגמרא מבארת מה נחשב סימן בעמות.

המוצא מעות בכיס, או צבורי מעות, חייב להכריז וכנ"ל.

מצא **מעות מפוזרות** הרי אלו שלו, ואם המטבעות משלחפי שלחופי -שמקצת המטבע ע"ג חברתה ומקצת ע"ג קרקע הוי **כמפוזרים** והרי אלו שלו.

ג' מטבעות זה ע"ג זה– במתנ"י איתא דחייב להכריז. ופירש רב יצחק מגדלאה דאיירי שהמטבעות מסודות כמגדלים, שכל מטבע בגודל אחר והמטבע הגדול לבטה ועליו מטבע בינוני ומעליו מטבע קטן דדרך הניחוח הוא והיה בעתה לטעם וטסה, והבעלים נוהג סימן שעשויים כמגדלים. רש"י. והתוס' (ד"ה והוא) ביארו שע"י שהמטבעות מסודרות כמגדלים אנו יודעים שה דרך הניחוח, ואם הסימן הוא המנין בשנים לא הוי סימן אף שזה דרך הניחוח, דטבעא מכריז, ואם המקום הוא הסימן צ"ל שבשנים הוי דרך נפילה. ובזה חייב להכריז אפי' אם שלשתם של מלך אחד. ואם מצא ג' מטבעות זה על זה גב זה ושלשתם באותו גודל, גר"ל חנינא אפי' אם הם של ג' מלכים הרי אלו שלו, דשמוא נפלו כך, ולריו"ח חייב להכריז דלא איתרמי נדפול הכי, ומכריז שמצא מטבעות. ואינו מועיל להכריז מנין, דאי היה מועיל להכריז מנין והסימן הוא שמצאם זו ע"ג זו א"כ אף בשנים הוי סימן.

מצא מעות מסודרים בצורה מסוימת– המוצא מעות העשויים כסולם שרוב האמצעי על התחתון ורוב העליון על האמצעי חייב להכריז, דכל שאילו מנכיס קיסם בניהם ונוטלם בבת אחת חייב להכריז. וכן אם היו מסודרות כאבני בית קוליס -עבודה זרה ששמה קוליס, מלשון שבה, וחכמים החליפו שמה למרקוליס, לשון לעג וקלס. (תוד"ה כאבני.) אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן, חייב להכריז. הגמ' מסתפקת מה הדין אם היו כשיר בעגול, כשורה, כחצובה בצורת משולש, ולא איפשטא.

כ"ה: נתן סימן בסוג המטבע– אם בא אדם ואמר שהמטבע היא חדשה, או את שם הקיסר המוטבע עליה, או שהיא של מלך פלוני, לא אמור כלום. ואפי' שמו כתוב עליה אינו סימן, לפי שאין סימן למטבע, דשמוא נתנה לאחר וממנו נפלה.

סיכום הסוגיה-

המוצא דבר שיש בו סימן יש לתלות שהבעלים לא התייאשו ממנו והחזירו חייב להכריז ולהחזיר את האובדן על פני סימנים. סימן היינו דבר מיוחד שיש דווקא באותו חפץ, כגון דגים הקשורים בקשר מיוחד, או בשר חתוך בצורה מיוחדת, ולא בדרך הרגילה, אבל דבר שיש הרבה כמותו אינו נחשב סימן. מידה משקל ומנין נחשבים סימן. (כ"ג.) אבל בכלי נחשב סימן גם על מה שבתוכו, ואם מצא כלי ויש פירות ליד הכלי, הגמ' דנה מתי סימן ככלי נחשב סימן בפירות ומתי לא. מעות מפוזרות ואפילו מיעוט מטבע נמצא על מטבע אחר לא הוי סימן, ג' מטבעות זה על גב זה בצורת מגדל הוי סימן, וסוג המטבע אינו נחשב סימן. (כ"ה.)

מתי הרי אלו שלו גם בדבר שיש בו סימן– דבר המונח בצורה שהקלקול מציב בו הרי אלו שלו, דהוי אבידה מדעת. דבר שניטר שהוא עומד כך תקופה ארוכה, מפני שודאי הבעלים התייאש. (כ"ג:.) נחלקת רבנן ורשב"א בדין המוצא דבר שיש בו סימן במקום שרבים מצויים, והגמ' מסתפקת אם נחלקו בעיר שרובה נכרים או בעיר שרובה ישראל או בשניהם, וכמו מי ההלכה.

מתי חייב להחזיר גם בדבר שאין בו סימן– תלמיד חכם (שאינו משנה דיבוריו אלא במסכת בפריארי ובראשופיזא) המזהה חפץ בטבעיות עיין מחזירים לו אבידה, ואם הכלי הוא חדש יש מחלוקת אם מחזירים לו בטבעיות עיין. (כ"ג:.)

דברים שנחלקו בהם אם הם נחשבים סימן או לא– מה העשוי להדרס, סימן הבא ממוצאו, סימן מקוה. (כ"ב: כ"ג:.)

מצא אבידה בדרך הניחוח

לעיל נתבאר מתי יש באבידה סימן וממילא המוצא חייב לשמור את האבידה ולהחזירה על פי סימנים, ובאיזה אבידה אין חובב השבה כך שהבעלים התייאש ממנה. בסוגיין יבואר באיזה מקרים אין הדבר נחשב לאבידה אלו תולים או חוששים שנאם הבעלים הניח שם את החפץ בכונה, ועל המצא להחזירו שם, (כ"ה:.) או שתולים שהחפץ הוא של מי שגר שם. (כ"א:.)

מצא אבידה במקום שזה ספק הניחוח כגון המוצא גוזלות מקושרים אחרי גפה (גדר- של עץ או של קנים) או אחרי גדר של אבן או בשבילין שבשדות, ואין בהם סימן לפי שמקושרים בכנפיהם כדרך הקשירה הרגילה, ואין להם סימן מקום מפני שהם מדדים במקום למקום, (ולרבה שמקום אינו סימן, נקט דווקא גוזלות מפני שהם מדדים יתכן שהגיעו לכאן במקום אחר והיו ספק הניחוח. תוד"ה אחר,) לא יגע בהם, דאמרין **שיש ספק שמוא אדם הציניע אותם** שם שהרי הם מקושרים, ומאיירן אין בהם סימן, וכל ספק הניחוח לכתחילה לא יטול מפני שהבעלים יזכרו ויבואו ויטלום ואם יקחם לא יהיה לבעלים סימן לתת בהם, ואם נטל לא יחזיר.

וכתבו התוס' (שם) שהדין שהמוצא דבר שהוא ספק הניחוח שאם יש בו סימן יטול ויכריז ואין בו סימן לא יטול, זה דווקא במוצא במקום המשתמר קצת, אבל אם מצא במקום שאינו משתמר כלל ודאי אבידה היא ונתייאשו הבעלים והרי אלו שלו, ואם יש סימן נוטל ומכריז. ואם מצא במקום המשתמר אפי' אם יש בזה סימן לא יגע בו. והא דאמרין שאם נטל לא יחזיר, רש"י כתב שהטעם הוא כיון שאין מי שיכול לתת בזה סימן, [ושמוא יבוא אדם אחר ויבא עדים שהיא שלו, אלא היא מונח עד שיבוא אליהו, ואינו יכול לזכות בזה לעצמו כיון דבאיסורא אתא לידיה. רש"י ל"ן:], ובתוס' (ד"ה ואם) פירשו שהכונה שלא יחזיר למקום שנטלם משם. וכתבו התוס' ד"הא שדווקא אם יתכן שבאו הבעלים בניתיים ולא נמצאו, אבל אם יודע שלא באו יחזיר. אבל שיטת התוס' דבכל גזונא לא יחזיר, והטעם משום דאיירי בספק אבידה, דאפי' הניחוח מדעת זוכה שבתוכו, דאיירי בלא משתמר אלא קצת וכנ"ל, וממילא מספק הוא מחויב במשימת האבידה, ולרבה הוא שומר חינם ולרב יוסף שומר שכר. אבל במקום שאינו מחויב בהשגה (זקן ואינה לפי כבודו, אבידה מדעת) אע"פ שהגביה יכול להחזיר למקומו. וכן אם מצאה במקום המשתמר יכול להחזירה.

מצא כלי באשפה– אם האשפה עשויה לפנות, אבידה מדעת היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שיפנה, ואם אינה עשויה לפנות- אם הכלי מכוסה לא יגע בו כיון שזה משתמר או זו אבידה שנאמר בה "לא תוכל להתעלם", ואם הכלי מגולה נוטל ומכריז. ואמר רב פפא שאם האשפה אינה עשויה לפנות ונמלכו עליה לפנותה, אף בכלי מכוסה נוטל ומכריז

שמוא יטלנה נכרי או ישראל חשוד. ולרב זבדי בכובי וכסי' (קנקנים וכוסות) לא יגע, מפני שטמנם שם מדעת, אבל בסכיניו והמוניק שהם קטנים, תולים לומר שהבעלים שהשליכם בטעות עם האשפה, ולכן נוטל ומכריז, שכן דרך אשפה לפנות לה כלים קטנים שלא מדעת.

סיכום הסוגיה– מצא אבידה במקום אם הונח שם (זהו מקום המשתמר קצת, תוס') ואין בה סימן, לא יגע באבידה, (ואם יש בזה סימן יטול ויחזיר, ובמקום שאינו משתמר כלל הרי אלו שלו, ואם יש בזה סימן נוטל ומכריז, ובמקום המשתמר לא יגע אפילו אם יש סימן. תוס'). ואם נטל לא יחזיר. ובמוצא באשפה אם היא עשויה לפנות זו אבידה מדעת, ובאינה עשויה לפנות במכוסה לא יגע א"א"כ נמלכו לפנותה, או בכלים קטנים) ובמגולה נוטל ומכריז.

מצא במקום שיתכן שהם של מי שדר שם

מצא בגל ובכותל ישן– אם מצא כלים שהעלו חלודה רבה שאין הבעלים משאיר את תפציו כ"כ הרבה זמן הרי אלו שלו, מפני שיכול לומר לבעל הגל או הכותל שהם של אמוריים שהורישו אבותינו. אבל בלא העלה חלודה אינו של המוצא אם מצא מחציו ולפנים (וכדלהלן), שהרי בעל הבית משתמש שם כמה שנים. וכתבו התוס' (ד"ה דשתין) שבעלה חלודה לא קנה בעל הבית את האבידה בקנין חצר, משום שאין חצר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאהו לעולם.

כ"ו. מצא מציאה בכותל חדש-

אם מצא **מחציו ולחוץ** הרי אלו שלו, דאמריןן שאחד מבני הר"ר הניחוח שם ואיירי בהעלה חלודה רבה, אבל בלאו הכי הוי ודאי הניחוח, ולא יגע בו. רש"י ותוס' (ד"ה בכותל), ובתוס' הוסיפו שבלא העלה חלודה רבה אף אם נטל יכריז דמקום הוי סימן, ועוד שהרי מדובר אין ביש בו סימן, וע"כ איירי שהעלה חלודה, ומסתמא חפשוהו הבעלים ולא מוצאו.

ואם מצא **מחציו ולפנים** הרי אלו של בעל הבית אף בהעלה חלודה רבה, דאין הבעלים שוכח את תפציו אף ימים רבים. (תוס' שם.) והיינו במוכין או בנסכא, אבל בסכין חולכים לפי הצד שבו נמצאת קת הסכין, ובכיס חולכים לפי הצד שנמצאים הרצועות. ואם היה הכותל ממולא חולקין, אע"פ שהכותל משופע, ואין תולים שנשפכו מהצד הגבוה.

המוצא אבידה בבית המושכר לאחרים-

המוצא אבידה בבית המושכר לאחרים והיא מונחת בצורה שנראה שזה אבידה (תוד"ה בתוך), הרי האבידה של האחרון דאזלינן בתר בתרא דסתם שוכר בית כשהוא יוצא הוא מחפש בכל זיוות הבית ונוטל את שלו יוצא, וכמבואר להלן בדין מעות שנמצאו בירושלים. וכתבו התוס' (ד"ה הכא) שדווקא אם האבידה נמצאה במקום שנבדק ע"י כיבוד הרי היא של האחרון, אבל אם מצא בגומא עמוקה או סדק עמוק שאינו נבדק ע"י כיבוד לא אזלינן בתר בתרא.

ואם הבית היה פונדק (-מקום שעוברים ושבים לנים לילה אחד או שנים) לשלשה נכרים יחד הרי אלו שלו אף אם יש באבידה סימן. ולרשב"א אף בג' ישראלים הרי אלו שלו מפני שהמאבד מתייאש שאינו יודע ממי לבקשה. וי"א שלכ"וע אפי' בפונדק לג' ישראלים הרי אלו שלו, מפני שהמאבד מתייאש, כיון שהשניים האחרים לא מחזירים לו את האבידה למרות שביקש אותה מהם כמה פעמים וניראה שידעתם לגזולה, משא"כ במוצא במקום שחרבים מצויים סוברים חכמים שהמאבד לא מתייאש, אלא הוא תולה שהמוצא רוצה להחזיר את האבידה וכשיגיע הרגל הוא יכריז עליה, והוא יתן סימן ויטלנה.

ברש"י (ד"ה הכא) מבואר שהנדון הוא האם לתת את האבידה לשוכר האחרון. עוד מבואר ברש"י (ד"ה אפילו) שאם האבידה שגר בבית הוא נכרי הרי אלו של המוצא אף אם אין דרים שם ג' נכרים. אבל שיטת התוס' (ד"ה וניזל וד"ה לשלשה ד"ה אפילו) שמדובר שבעה"ב דר בבית יחד עם השוכרים, ואזלינן בתר בתרא היינו שאם השוכרים כבר עזבו ופינו את התפציוס תולים שהמציאה של בעה"ב, ובעל הבית לא מתייאש אפילו אם אין בזה סימן כיון שרק הוא דר בבית. והגמ' מותרצת דאיירי בשעאו פונדק לג' בני אדם ועדיין הם דרים בבית, שבזה אפי' ביש בו סימן המאבד מתייאש. והא דקאמר בגמ' שלשה, דווקא שלשה דבפחות ממשלשה לא חטוב רוב, ואם יש קב' ב שוכרים אין המאבד מתייאש, מפני שסבור שודאי לקחה חבירו, דאין השוכרים חושדים בעלל הבית.

סיכום הסוגיה– המוצא כלים שיש בהם חלודה רבת, בגל ובכותל ישן הרי אלו שלו, ובכותל חדש מחציו ולחוץ שלו, מחציו ולפנים של בעל הבית, אמנם סכין חולכים לפי הצד שהתק' שם, ובכיס אחרי הרצועות, ובכותל ממואל חולקים. ואמנם אין בהם חלודה רבה, מחציו ולפנים הרי הם של בעל הבית, ומחציו ולחוץ לא יגע בהם שם היה בדרך הניחוח, (ואם נטל יכריז סימן מקום או אם יש בהם סימן. תוס') ואם אבד מוטבר לאחרים הרי האבידה של האחרון (כדין מעות שנמצאו בירושלים בשעת הרגל שהם מעשר ולא אומרים שנפלו לפני הרגל), ואם הבית הוא פונדק, אפי' אם יש שם ג' נכרים יחד הרי אלו שלו (אפילו ביש סימן), ובג' ישראל א"א שרק לרבי שמעון בן אלעזר הרי אלו שלו כיון שרבים מצוים שם, אבל להכמים חולכים אחרי האחרון (לרש"י הכונה לשוכר האחרון, ואם הוא נכרי אף באחד הרי אלו שלו, ולתוס' המנהג לבעה"ב שדר עם השוכרים והשוכרים עדיין לא יצאו, דווקא בשלשה הרי אלו שלו, ואם כבר יצאו הרי זה של בעל הבית) וי"א שאף לחכמים הרי אלו שלו, דכיון שביקש מהאחרים ולא נתנו לו הוא מתייאש.

מעות שנמצאו בירושלים, האם הם מעשר או חולין

המוצא מעות הרי אלו שלו מפני שאין בהם סימן, ואפילו לאבי שאיש שלא מדעת לא הוי יאר הרי אלו שלו כיון שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שענה, אמנם המוצא מעות בירושלים לפעמים על המוצא לנהוג בהם כדין מעשר שני, בזמן שרוב המעות הם מעות מעשר, וכדלהלן.

מעות שנמצאו בירושלים לפני סוחרו בהמה הרי הם מעשר לפי שרוב בשר הנאכל בירושלים הוא של מעשר (שהעולים לירושלים אינם מספיקים להוציא בעצמם את כל מעות המעשר והם נותנים אותם לעניים או לחביריהם הדרים בירושלים, ואין מעות המעשר נקיים בהם בסמים.) וכתבו התוס' (ד"ה לעולם) שאם המעות נפלו מהמוכר אינם מעשר כיון שכבר נתחללו, מי"מ תולים שהמעות נפלו מהקונים מפני שהם הרגל, ומפני שהמעות בחזקת מעשר.

ואם נמצאו בהר הבית הרי הם חולין ואפי' בשעת הרגל, ואע"פ שבשעת הרגל רוב המעות של מעשר, חולכים אחר רוב השנה, דהר הבית אינו עשוי להתכבד בכל יום. והקשו תוס' (ד"ה בהר הבית) שנתלה שהם של הקדש שהרי אסור לתכנס להר הבית עם עמיות, ות' שאין איסור אלא בעמות הצבורים בסדינו בפרסודיא. שבאופן זה אפי' אם הם של הקדש אסור.

ואם נמצאו בירושלים בשאר שווקים, בשאר ימות השנה חולין, ובשעת הרגל מעשר שהולכים לפי רוב המעות שבאותו הזמן, ואין אומרים שהמעות אבדו לפני הרגל מפני ששווקי ירושלים עשויין להתכבד

בכל יום, ותולים שהמועות שהיו נתכבדו ואלו מעות חדשים. ואע"פ לעינן טומאת שרצים אין מביז בחזקת טהור אע"פ שכבידוהו, א"א' בדקוהו משרצים, הכא כיון שבדוקים משרצים אפי' וכעד שה, א"א שלא מנצא המעות. תוד"ה עשוינן.

ראה מטבע שנפלה מכמה בני אדם

כ"ו: הרואה מטבע נופלת מבי' בני אדם
חיוב החזירה אפילו אם אין בה סימן, מפני שהמאבד לא מתייאש, וסבור שיתבע את חבירו ההולך עמו וישיב אותו שבועת הסת ויחזיר לו, וכשמנצא עדיין לא התייאש. והלכה כאביי דיאוש ושבא מדעת לא הוי יאוש.

ואם נפלה מג' בני אדם
אינו חיוב החזיר, כיון שכל אחד מהשניים יאמר שלא הוא לקחו ואין משביעין בטענת שמא. ואינו יאוש שלא מדעת, דאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה. ודווקא כשאין בו ג' פרוטות שאף אם הם שותפים אין פרוטה לכל אחד, ואין חיוב השבת אבידה. **אמנם אם יש בו שווה ג'**

פרוטות חיוב החזיר שמא הם שותפים ואין אחד חושד ששותפו יגזול אותו, אלא חושב שחבירו שותק כדי לעצור (וכן אם רק שנים מהם שותפים חושב ששותפו שותק כדי לעצור לזמן מרובה. או דשלה ההולכים יחד אין סברא שרק שניים הם אחו, הרי בתקופת רבי זורא עדיין לו תיקנון שבועת הסת. אלא מירי ששניהם חפשוה יחד לפני שמנצא (וזה ג"כ הטעם שאנו סבורים שהם שותפים), וחושב שחבירו מנצא, ורוצה לבייש ברבים כדי שיחזירנה לו, ואינו מתייאש לעולם. עוד כתבו התוס' שבג' בני אדם אין חוששים ששניים מהם שותפין ואינם מתייאשים כ' אין חושדים אחד בחבירו ויטענו ברי שלשליש.

שיטת התוס' (ד"ה שנפל וד"ה לא) שאין טעם האיסור משום יאוש שלא מדעת, שהרי

רבא עצמו מוזכר בסוגייתנו, ולא מסתבר שחזר בו. וגם אין כוונת הגמ' שרוצה להשביעו שבועת הסת, שאין משביעין בטענת ספק, ואף אי נימא שטוען ברי לפי שלא היה שם אחר, הרי בתקופת רבי זורא עדיין לו תיקנון שבועת הסת. אלא מירי ששניהם חפשוה יחד לפני שמנצא (וזה ג"כ הטעם שאנו סבורים שהם שותפים), וחושב שחבירו מנצא, ורוצה לבייש ברבים כדי שיחזירנה לו, ואינו מתייאש לעולם. עוד כתבו התוס' שבג' בני אדם אין חוששים ששניים מהם שותפין ואינם מתייאשים כ' אין חושדים אחד בחבירו ויטענו ברי שלשליש.

ראה סלע שנפלה ונטלה ונתכוין לגזולה

בנטילת אבידה ע"מ להחזיק בה לעצמו שייך לעבור על ג' איסורים- א' "לא תגזול" א" הבעלים עדיין לא התייאש. ב' "השב תשיבם" שזה חיוב להשיב את האבידה. ג' "לא תוכל להתעלם" שזה איסור להתעלם מהשבת האבידה, הגמרא מנארת כימצא אופן נעברים מאבידה על לא אחד מהמנצאים הנ"ל.

מי שראה אדם שנפלה מאידם אחד, ונטלה לפני יאוש (-שלא שהה בכדי למשמש בכיסו) וכוונתו לקחת אותה לעצמו, עובר על "לא תגזול", וכן עובר על "השב תשיבם", ועל "לא תוכל להתעלם". ואף אם החזירה אחרי יאוש אינו אלא מתנה בעלמא ועבר על "לא תוכל להתעלם" כיון שלא החזירה קודם יאוש, אבל לאו ד"לא תגזול" והשב תשיבם" תיקן ע"י ההשבה. תוד"ה מתנה.

ואם כשהגביה את המטבע כוונתו היתה החזירה, ולאחר יאוש נתכוין לגזולה, עובר רק משום "השב תשיבם", דלא תגזול לא שייך אלא בשעת נטיילה. (ובתוס') כתבו שאף כבובש שכר שכיר שייך לא תגזול אע"פ שבהתייא אטא לידיה, והכא אינו עובר משום שכבר נתייאש). ולא תוכל להתעלם לא שייך אלא לכובש עיניו ונמנע מהלגיל, אבל השב תשיבם או חיוב משעה שנטלה עד שיחזירנה. וכתבו התוס' (ד"ה אינו) שכענין זה נחמשת השבת אבידה מצות עשה [הנחשים חיובת לא מטעם שיש בוה לאו אלא בגלל] שאין הזמן גרמא.

ואם המתין ונטלה לאחר יאוש, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם.

המאבד מעות בין החולות אע"פ שלקח המאבד מסוננת לחפש את מעותיו, אין המוצא חיוב לחזוירים, דודאי נתייאש, ולקח מסוננת דשמא כימצא מה שנפל לאחרים.

סיכום הסוגיה - ראה מטבע שנפלה מאדם אחד, אם נטלה לפני יאוש עובר משום לא תגזול והשב תשיבם ולא תוכל להתעלם, ואם הגביה ע"מ להחזיר ואחרי יאוש נתכוין לגזולה עובר משום השב תשיבם, ואם המתין ונטלה לאחר יאוש עובר משום לא תוכל להתעלם. ואם מנצאה בחולות הרי אלו שלו אע"פ שהבעלים מחפש אחריה. ואם נפלה משני בני אדם חיוב החזירה למי נפלה ממנו, ואם נפלה משלשה, אם יש בה ג פרוטות (ולרבה אפילו בב' פרוטות) חיוב החזיר שמא הם שותפים, ואם אין בה ג פרוטות הרי אלו שלו.

מתי מקום מציאת הדבר מראה מיהו בעליו

המוצא דבר שאין בו סימן הרי אלו שלו, ולעיל (כ"ב:) בחלקו אמוראים אם מקום נחשב סימן או לא. אמנם לפעמים מקום מציאת הדבר מראה ממי הוא נפל, וממילא צריך להחזירו למי שנפל ממנו, וכדלהלן.

המוצא אבידה בחנות הרי אלו שלו, לרש"י איירי בדבר שאין בו סימן, והטעם מפני שהמאבד מתייאש כיון שרבים מצויים שם, ואין בו סימן. ולתוס' (ד"ה אפילו) איירי אף דבר שיש בו סימן, וברוב נכרים, הדלחל כרשב"א שבמוצא אבידה במקום שיש רוב נכרים הרי אלו שלו. עוד כתבו התוס' (כ"ו.) ד"ה דשתין) שבעל החנות לא קונה בקנין חצר כיון שהמעות הם דבר קטן ויכול להיות שלא ימצאו לעולם. וכן המוצא לפני שולחני הרי אלו שלו, דכיון שהשלחן מפיסק בין השולחני למעות תולים שזה נפל מהלקוחות.

ואם **מצא בין החנוני או השולחני לתיבה** שיושב לפניו ונטל ממנה ונתן לפניו ומכר, ואת המעות שנותנים לו הוא מניח בתיבה, הרי **אלו של החנוני והשולחני**, שאין נופל שם שום דבר אלא מיד החנוני והשולחני.

ואם **נמצאו מעות על השולחן של השולחני לרבי אלעזר הרי אלו שלו**, ואם המעות היו צרוחין תלוי ברש"י ותוס' הנ"ל בדין דבר שיש בו סימן.

המוצא מעות בפירות שחבירו מכר לו או שלח אליו, הרי אלו שלו. והני מילי בלוקח מן התגר שקונה תבואה מהרבה אנשים וכיון שאין בהם סימן נתייאשו הבעלים, אבל אם לקחם מבעה"ב שדש את התבואה ע"י עבדו ושפחתו הכנענים חיוב החזיר. וכתבו התוס' (ד"ה בלוקח) שלא העמידו בתגר עצמו מפני ששם אם עדיין לא עירב חיוב החזירה. וכתבו עוד ד"ל שאף אם התגר לא עירב פירות של כמה מוכרים, מ"מ הלוקח אינו יודע אם זה של בעה"ב או של התגר, ואף אם נאמר שדורא נפלו מהבעלים כ' אין דרך שירצמו אלא בשעת דישה, מ"מ נפלה הלוקח יודע מי הבעלים. ולפי זה אם מנצא התגר עצמו, אם מצאם קודם ששהה כדי למכור חיוב החזיר, אבל א"כ הרי אלו שלו, מפני שבעה"ב סבור שכבר מכרם ומתייאש.

איזה אבידה חייבה התורה להשיבה

כתיב "לא תראה את שור אחיק או את שיו נדחים וכו' וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך". הגמ' מנארת מה לומדים ממה שפירטה התורה שור חמור שה ושמלה, בענין אלו דברים יש בהם חיוב השבה.

כ"ו: אף השמלה היתה בכלל "כל אבידת אחיך" ובכל זאת התורה

פירטה שיש חיוב השבה בשמלה, לומדים מזה חז"ל שא"צ להכריז אלא בדבר שיש לו סימנים (-דסתם שמלה יש בה סימן), ויש לו תובעים למעט דבר שאנו יודעים שהבעלים התייאש.

"חמור" בא ללמד שא"צ דווקא עדים או סימנים בגופה כמו בשמלה, אלא מחזיר חמור בעדים או סימנים על האוקף.

"שור" בא ללמד שצריך להחזיר אפי' את גזית זנבו שער שבסוף הזנב. ובתוס' (ד"ה לגזות) כתבו דקמ"ל שחייב לגזוז את שער הזנב אע"פ שאין בו שור"פ בשעת גזיזה.

כיון שלמדנו גזית זנבו כ"ש שצריך להחזיר גזית השה, וממילא אין ידוע מה באה התורה ללמד במילת שה, ואין לומר דמילתא דאתיא בקו"י טרח וכתב ליה קרא, דאחר שכתב גזית זנבו א"כ יגזת שה בכלל כל אבידת אחיק. תוד"ה ושה. (וכן חמור דכתיב בפירשת בור, לרבי יהודה המחייב כלים עבור, אין ידוע מה בא ללמד). דאין לומר שבא ללמד שחייבים להחזיר גללים, שהרי הבעלים מפקירים למי שטרח באבידה. ואין לומר שבא ללמד שסימנים דאורייתא ומחזירים מדאורייתא מסימנים בלא עדים, שהרי במתני' מבואר שסימנים למה שממלה ולא ממה, ומבואר שהיה פשוט לתנא משטה לומדים דבר אחר.

יאוש מן התורה מנין- במרובה מבואר שיאוש בגבייה לומדים מאבידה. ויאוש באבידה לומדים משמלה, לרש"י דווקא שמלה שיש לה בעלים חיוב להכריז, אבל אם אין לה בעלים והיינו שנתיאש א"צ להכריז. ובתוס' (ד"ה מה) כתבו דשמלה כיון שיש לה סימנים אינו מתייאש ותובע שיחזירה לו. (ואף אי סימנים לאו דאורייתא. רק כשיש סימן לא מתייאש, כי ישאל את העדים אם מכירים שמלתו שיש בה סימנים אלו, וגם המוצא לא יראה אותה לעדים א"א"כ יתנו בה סימן). אבל דבר שאין בו סימן הבעלים מתייאש ולכן א"צ להחזיר. ובירושמי למד יאוש מאבודה ממנו ומכל אדם. תוס'.

אבידה שאין בה שוה פרוטה אינו חיוב החזיר. ת"ק לומד דין זה מ"אשר תאבד" דבעינן שתהא קרויה אבידה, ורבי יהודה לומד מ"ומצאתה" דבעינן שתהא קרויה מציאה. לאביי משמעות דורשין איכא בנייהו. ולרבה יש נו"מ במציאה שחיהה שוה פרוטה בשעת אבידה והוזלה וחזרה והוקרה בשעת מציאה, שתה"ק חיוב בהשבתה, ולרבי יהודה בעינן שיעור מציאה משעת אבידה עד שעת מציאה. אבל אבידה שהיתה שוה פרוטה בשעת אבידה ולא בשעת מציאה, או שהיתה שוה פחות משו"פ ובשעת מציאה היא שוה פרוטה, לכונ"ע אין בה חיוב השבה, דבעינן גם "אשר תאבד" וגם "ומצאתה".

מחלוקת ת"ק ורבי יהודה בדרשות- ת"ק שדורש מ"אשר תאבד" שאין חיוב השבה באבידה שאין בה שוה פרוטה, לומד מ"ומצאתה" **שאבידת עכו"ם** אין בה חיוב השבה אפילו אם היא בידו. והתר אבידה **האבודה ממנו ומכל אדם** לומד ת"ק מ"ממנו". ורבי יהודה לא דרש מ"ממנו" דלא משמע ליה, ואבודה ממנו ומכל אדם לומד מ"אשר תאבד", ואבידת עכו"ם לומד מו' דומצאתה.

סיכום הסוגיה - אין חיוב השבה אלא באבידה שיש בה סימן והבעלים לא התייאש ממנה, ויש בה שוה פרוטה בין בשעה שנאבדה בין בשעה שנמצאה, ולרבה ת"ק סובר שגם אם היה זמן בין האבידה למציאה שהיתה שוה פרוטה חיוב החזיר. צריך להחזיר את גזית זנבו של השור או את גזית הכבש, אבל גללים אפקדו מפקד לחו. תמוזיה חמור בעדים או סימנים של האוקף. אבידת עכו"ם אין בה חיוב השבה אף שכסבר הגיעה ליד המוצא. דבר האבוד ממנו ומכל אדם אין בו חיוב השבה.

סימנים דאורייתא או דרבנן

במתני' מבואר שמחזירים אבידה למי שאומר את סימניה, הגמרא מסתפקת אם זה דין דאורייתא שעל פי הסימנים יודעים שזה שלו, או שזה תקנה דרבנן, אבל מדאורייתא אין מהסימנים ראה שזה שלו, ורק סימנים מובהקים מועילים מדאורייתא, וז"מ שאם סימנים לאו דאורייתא הטעם הוא משום שחוששים שהוא ראה את החפץ אצל הבעלים ומשם הוא יודע את הסימנים.

הגמ' מסתפקת אם השבת אבידה על פי סימנים זה דין דאורייתא או שזה תקנה דרבנן.

כ"ו: ונ"מ אם מחזירים גט אשה בסימנים לשליח שאבידו לפני שתתנו לאשה, דאם סימנים דרבנן לא תיקנו אלא בממון דהפקר בי"ד הפקר, ולא באיסורא.

חילוקים וביאורים לפי השיטות הנ"ל-

אם סימנים דרבנן
הא דתניא מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנים ויש לה תובעין, הלימוד הוא שחיוב השבת אבידה הוא רק דבבר שיש לו תובעים למעט דברי שהתייאש ממנו והפקדו, וסימנים כדי נסבה לאסמכתא בעלמא.

ואין מחזירים חמור מדאורייתא בסימני אוקף אלא בעידי אוקף המכירים בטביעות עין שהאוקף שלו.

ואין מעידים על אדם שמת להשיא לאשתו להנשא אלא על פרוצוף הפנים עם החוטם, ולא בסימנים בגופו או בכליו.

ואי סימנים דאורייתא
לומדים בסימנים משמלה.

ומחזירים חמור בסימני אוקף מדאורייתא.

ודורשים אם הוא רמאי ע"י סימנים, ומה שמצויני שדורשים מפסוק זה שאף בסימנים לא יחזיר, אסמכתא בעלמא הוא למה שתקנו משרבו המראים, או דאריי' בידוע שהוא רמאי. תוד"ה דרשהו.

ומעידים על אדם שמת ע"י סימנים בגופו, אבל לא סימנים שהיה

ארוך או גרץ מפני שיש הרבה ארוכים או גוצים. והא דאתא בברייתא שאין מעידים על סימנים שבכליו, איירי שהסימנים בכלים הם שהיו לבנים או אדומים שיש הרבה כאלו, או שכל סימן בכליו לא מועיל דחיישינן שהשאלם לאדם אחר, (ומ"מ מחזירים חמור בסימני אוקף, דאין דרך להשאל אוקף, כיון שהוא פוצע את החמור).

ומה שמצוינו שנחלקו תנאים אם **מעידים על השומא** של אדם שנמצא מת להיתר את האשה להנשא, אין ראה שנחלקו אם סימנים דאורייתא, אלא יש"ל שנחלקו אם שומא מצויה בנן גילו שנולד יחד אותו באותו מזל. או שלכונ"ע שאמר אינה מצויה בנן גילו, והחלק אם סימנים עשויים להשתנות לאחר מיתה. או שנחלקו אם שומא היא סימן מובהק ואפי' אם סימנים דרבנן יש לסמוך על זה, ולכונ"ע שומא אינה עשויה להשתנות לאחר מיתה, וסימנים דרבנן.

ואם **מצא גט הקשור לכיס או לארנקי** (או שמצאו בין כליו) אפי' לזמן מרובה שבלא ראה שהוא שלו חוששים שהוא של אחר כשר אם מצאו השליח. רש"י. ובתוס' כתבו שהמוצא מחזיר לשליח או לבעל, ע"י הסימנים. (אבל אין מכאן ראה שסימנים דאורייתא יש"ל שהמאבד מצאו ומכירו בטביעות עין). **מפני שכיסי** וארנקי אין דרך להשאלים מפני שמסמני שמונחים ואומרים שמוכר לו מזלו. (וכתבו התוס' (ד"ה כיס) שאין בזה משום "לא תחטש" דכל דבר שיש בו משום רפואה. אין בו משום דריכ האומרי). וכן בקשור לטבעת כשר מפני שאין משאלים אותה משום שמזייפים את החותם שבטבעת.

אי סימנים דרבנן למה תיקנו רבנן שמחזירים על פי סימנים- רבא רוצה לפרש הטעם מפני שנח לכל מאבדי האבידות שיהיה הדין שיחזירו אבידה ע"פ סימנים, מפני שפעמים אין לו עדים עליה, וניחא ליה שיחזירה למי שיתן סימנים, ותולה שמתסמאן יחזירה לו שהרי הוא יודע את סימניה המובהקים ולא אחרים, ואין כוונת הגמ' מובהקים ממש, אלא מובהקים מסימני חבירו. (תוד"ה ונאא). (ואין הטעם משום ידנאח ליה למוצא להחזיר לאחרים כדי שיחזירו לו, שאין אדם עושה טובה לעצמו בממון שאינו שלו).

ומה שהמוצא ג' שטרות של מלוה אחד מחזיר למלוה, אע"פ שלא נח ללוה שיחזירו שטר זה למלוה, שם יש ראה שזה נפל מן המלוה, שהרי שני השטרות האחרים אינם מצויים בידי הלוה.

כ"ח. הגמ' דוחה סברא זו
מהא דתנן מצא תכריך או אגודה של שטרות יחזיר משום סימן, ואם המלוה נתן סימן מחזירים למלוה, אע"פ שלא נח ללוה שיחזירו למלוה, ואע"פ שיתכן שיאעז מקרה שיחזירו לו, אינו רוצה להפסיד עכשיו בשביל ספק רווח במקרה אחר. תוד"ה מצא.

ועל כן אומר רבא
בסימנים דאורייתא, והמקור הוא מדכתיב "והיה עמך עד דרוש אחיך אותו" דרשהו אם רמאי או אינו רמאי. ומ"מ י"ל שדורשים אם הוא רמאי או לא ע"י עדים, ולכן רבא דן בספיקות להלן בלשון את"ל סימנים דאורייתא.

סיכום הסוגיה - הגמרא מסתפקת אם השבת אבידה על פי סימנים שאינם מובהקים זה דין דאורייתא דילפינן משמלה, או דין דרבנן ומשמלה ממעטים דבר שהבעלים התייאש ממנו, ונ"מ אם מחזירים גט על פי סימנים, דלענין איסורא לא תיקנו סימנים להחזיר בסימנים, וכן נ"מ להעיד על אדם שמת כדי להחזיר לאשתו להנשא על פי סימנים שאינם מובהקים, (ואם הסימנים בכליו י"ל שבכל מקרה אין מחזירים, דחיישינן שהשאלים מאחר).

מה עדיף בסימנים מול עדים וכדו'

מלבד מה שמצוינו שמחזירים אבידה למי שנותן את סימניה, שהגמרא הסתפקה אם זה דין דאורייתא, מחזירים אבידה למי שמביא עדים שהיא שלו, הגמ' דנה מה הדין כשבאים שנים וכל אחד מביא ראה אחרת שזה שלו, למי תיתן האבדה.

סימנים וסימנים ניח.

אף את"ל סימנים דאורייתא, בסימנים ועדים ינתן לבעל העדים. סימנים וסימנים ועד אחד ניח, דעד אחד כמאן דליתא.

עידי אריגה ועידי נפילה ינתן לעידי נפילה, דתולים שמכרה.

מידת ארכו ומידת רחבו ינתן למידת ארכו, כיון שמידת רחבו אפשר לשערה בשעה שלובשה, משא"כ מידת ארכו.

מידת ארכו ורחבו ומידת גמיו שיעור האורך והרוחב יחד ינתן לאומר מידת ארכו ורחבו.

מידת ארכו ורחבו ומידת משקלותיו ינתן לאומר משקלותיו.

בעל ואשה הנותנים סימנים על הגט ינתן לאשה כי הבעל יודע הסימנים מלפני שתתנו לה, משא"כ האשה אם לא נתנו לה אינה יודעת. והיינו באומרת יש נקב ליד אות פלוני, אבל אם אומרת מידת ארכו ורחבו לא, דיתכן שראתה את הגט בידו. וכן אם שניהם נותנים את סימני אורך החוט ינתן לה, אבל אם אומרים את צבע החוט לא. ואם שניהם אומרים שהיה מונח בחפיסה ינתן לבעל, כי האשה יודעת שמניח חפציו בחפיסה.

עד מתי חייב להכריז

המוצא אבידה מלבד שהוא חיוב לתת אותה למי שנותן סימנים או שמביא עדים, הוא צריך להכריז על מציאתה, ובמכילתא למדו דין זה מדכתיב "עד דרוש אחיך אותו"-עד שיצא עליו כרוה. הגמרא דנה כמה שיעור הזמן שהמוצא צריך להכריז.

שיטת רבי מאיר
שמוצא האבידה צריך להכריז עד שידעו שכני המקום שנמצאת בו האבידה.

שיטת רבי יהודה
שבזמן המקדש היה צריך להכריז ג' רגלים, ואחר הרגל האחרון ז' ימים, שזה שיעור זמן שהמאבד ילך לביתו ג' ימים ויראה אם אבד לו, ויחזור ג' ימים, וכיכרז יום אחד אני אבדתי ואלו סימניה. והיו בעל האבידה והמאבד מגיעים שניהם לאבן הטוען זה עומד ומכריז, וזה עומד ונותן סימנים ונטולה. (ועל אבן זו אמר חוני המעגל צאו

וראו אם נמוחית אבן הטוענן שאם גברו המים מעליה א"כ יש גשמים יותר מאד ואתפלל עליהם שלמו. רש"י. ובתוס' (ד"ה אבן) הביאו מהירושלמי שכונתו היא שכשם שאין האבן יכולה לימחות, כך אין מתפללים על רוב טובה).

זמן הכרזה במקדש ראשון ובני-חן הנה מצוינו שלרבן גמליאל מתחילים לשאלו את הגשמים וז' חשוון, כדי שהאחרון מישראל שעלה לרגל יגיע לנהר פרת, ומבואר שזמן ההליכה לבית הוא ט"ו ימים, ואף שא"י ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, והמהלך אדם הוא י' פרסאות ליום, ומירושלים עד הירדן הוא מהלך יום אחד. מ"מ א"צ עוד ל"ט יום, מפני שד' מאות פרסה זה כולל שדות ופרמים. אבל הישוב קטן יותר. תוה"ה חמישה עשר יום.

לרב יוסף דין שאלת הגשמים הוא במקדש ראשון שהיו ישראל רבים מאד "כחול על הים לרוב", ודין אבידה הוא במקדש שני שהיו "ארבע רבוא אלפים שלש מאות ושישים".

לאב"י במקדש שני אף שהיו מעטים היו יושבים בעריהם, וממילא אדרבה כיון שהיו מעטים לא היו שיירות מצויות שהולכות גם בילה וגם ביום אינו הולך כל היום שמוא לא ימצא מלך בערב (תוה"ה לא), ולכן צריך ט"ו יום, אבל בבית ראשון די בג' ימים.

לרבא אין חילוק בין מקדש ראשון לשני, ובאבידה די בג' ימים, דלא הטריחו באבידה יותר מאדאי.

(ומטעם זה אמר רבא ד"ל שמכריז שמצא מציאה, ואע"פ שצריך המאבד לבדוק מה איבד, לא הטריחוהו להכריז עוד יום עבור כך, ודלא כרבינא המוכיח מזה שמכריז מה מצא).

ברגל ראשון היה אומר רגל ראשון כדי שלא יטרח המאבד לחזור, אלא יתן סימניה ברגל שני, ובשני היה אומר רגל שני, ובשלישי היה מכריז סתם שמוא יטעה ויחשוב שזה רגל שני, אבל ברגל השני אף יטעה שזה הראשון עדיין יכול לבוא בשלישי.

סימון הסוגיה - לר"מ צריך להכריז שיעור זמן שידעו מכך אלו שדרים ליד המקום שבו נמצאה האבידה, ולרבי יהודה בזמן המקדש צריך להכריז ג' רגלים ואחר הרגל האחרון ז' ימים, "א שיש חילוק בזה בין מקדש ראשון לשני (י"א שבראשון צריך יותר זמן, וי"א שבשני צריך יותר זמן), וי"א שאין חילוק בין מקדש ראשון לשני.

השבת אבידה על פי סימנים

כ"ח: מ**שחרב בית המקדש** התקינו שהיוו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, **ומשרבו האנסים** הלוקחים את האבידות למלך (וכמו שמצינו שפחד רבי אמי שיתנו מה שמצא למלך), התקינו שידוע לשכניו מיודעיו.

מה מכריז מוצא האבידה - לרב יהודה מכריז שמצוא אבידה, דאם יכריז מה מצא חיישינן לרמאי שישמע ששכנו אבד טלית והוא מכיר סימניה וכששמעו שמצוא טלית יקום ויתן סימניה, אבל אם מכריז שמצא אבידה אינו נוהג ליבו לך. ולרב נחמן מכריז מה מצא, ואין חוששים לרמאי, דא"כ אין לדבר סוף שיאמר אם טלית מצאת אלו סימניה.

אין מחזירים אבידה שלא בסימנים. למ"ד שמכריז שמצא אבידה קמ"ל שאע"פ שאמר מה איבד אין מחזירים לו, ומ"ד שמכריז מה מצא, קמ"ל שאין מחזירים עד שיאמר סימנים מובהקים והיינו סימנים טובים, ולא באיזה צבע זו. תוס' כ"ז: ד"ה ואנא.

אין מחזירים אבידה לרמאי אפי' על פי סימנים, שנאמר "עד דרוש אחיך אותו" עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא או לא.

בראשונה היו מחזירים אבידה על פי סימנים, משרבו הרמאים התקינו שצריך להביא עדים שאינו רמאי.

אבوه דרב פפא נאבד לו חמור ומצאוהו, ואמר לו רבה בר רב הונא להביא עדים שאינו רמאי, והביא עדים ושאלם רבה בר רב הונא אם הם יודעים שהוא רמאי ואמרו כן, ושאלם אבוא רבא, ופאן אהם הוא רמאי ואמרו שכונתם היתה שהוא אבי רבא, נאמנים, וכל מה משום חזיר ומגיד, דמסתברא שלא הביאם כדי להעיד לחובתו.

חיוב השמירה והטיפול באבידה

מלבד עצם חיוב השבת האבידה לבעלים חיוב המוצא לשמור על האבידה עד שיחזירה לבעלים, ונחלקו רב ורב יוסף אם חיובו כשומר חנם או כשומר שטר, ובאופנים סמימיים כאשר השאת האבידה תגרום נזק לבעלים מוטל עליו למכרה, ואם האבידה צריכה טיפול כדי שלא יקרר לה נזק עליו לטפל זה כדי שלא תזנף, וכדלהלן.

כמה זמן מחויב המוצא לטפל בבעלי חיים לפני שמוכרם - כתיב "והשבותו לו" ודרשו חז"ל ראה היאך תשיבנו לו שלא תאכילנו בשווי הצי דמיו, דאין זו השבה, ועל כן כל דבר שעושה ואוכל שאפשר להאכילו משכר מעשיו, יעשה ויאכל, מפני שכל אדם נח לו בהמתו שהיא מכירה אותו והרגיל אותה למה שהוא צריך, אמנם א"צ לטפל בהם לעולם כיון שיש בזה טורח, אלא אחר י"ב חודש שם דמיהם ומניחם לדמים אצלו. והיינו כגון פרה וחמור ותרגולת נקבה, אבל עגלים וסיחיים יקים שאינם עושים מלאכה אם יש לו מקום לרעותם ימתין ג' חודשים, ובזמן שצריך לפטמם מבייתו ימתין ל' יום, ואווזים ותרגגולים זכרים זוטרי ל' יום, ורברבי שאוכלים הרבה וכן כל דבר שטיפולו מרובה משכרו מטפל בהם ג' ימים. לאחר שעברו הזמנים הנ"ל שם דמיהם מוכרם ומניח הדמים אצלו.

לא יאכיל עגל מתוך העגלים שמצא לעגלים, וכן אווז לאווזים ותרגגולו לתרגגולים.

חיוב המוצא בשמירת הדמים שקיבל במכירת האבידה - איתא במתניי מה יהא בדמים, ר"ט אומר ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חיוב באחריותם, וכל אומר לא ישתמש בהם לפיכך אם אבדו אינו חיוב

באחריותם. ולהלן (כ"ט): מבואר דהלכה כר"ט.

כ"ט: והנה נחלקו רבה ורב יוסף בדין **שומר אבידה, לרבה דינו**

כשומר חנים, ולרב יוסף דינו כשומר שטר מפני שנתנה בזה שפטור למיתב ריפתא לעניא.

לרבה פירוש מתני' הוא שלשיטת רבי טרפון מותר למוצא להשתמש בהם ועל כן הוא חייב באחריותם כשומר שטר משום שטר השימוש במועות, ואף כשלא נשתמש הוי ש"ש מפני שמותר לו להשתמש בהם (בההיא הנאה שאם יצטרך יוכל להשתמש. תוה"ה עד). ולרבי עקיבא אסור להשתמש בהם, ולפיכך אינו חייב באחריותם ואם לא נשתמש בהם, דאם נשתמש הוי שליחות יד בפקדון ואפי' החזיר אין בכך כלום. (שם). וקמ"ל רבי עקיבא שאם אסור להשתמש בהם הוי שומר חנים ודלא כרב יוסף. ולפיכך דרבי טרפון משום לפיכך דרבי עקיבא, א"י נמי אתי למידק דהוי שטר בגלל שמשתמש בהם ולא בגלל המצוה תוס'.

אבל **לרב יוסף** דכל שומר אבידה דינו כשומר שטר, א"כ חייב בגניבה ואבידה מדין שומר אבידה, וצ"ל שאין כוננת ר"ע לפוטרו מגניבה ואבידה, אלא לפוטרו מאונסים, דכיון שאסור להשתמש בהם אין דינו כשואל. אבל לר"ט שהתירו לו להשתמש בהם דינו כשואל וחיוב באונסים. והא דתני לפיכך בדברי ר"ע ואיזה חידוש יש לפוטרו באונסים, משום דתני לפיכך בדברי ר"ט, ובדברי ר"ט קמ"ל (אין כוננת הגמי לשאל מה החידוש בדברי ר"ט, שהרי החידוש הוא דהיי כששאל ולא כשומר שטר, דמנעיקא אמרינן דלא הוי אלא שומר שטר ולא שואל, אלא בגמי לפרש דברי ר"ט. תוה"ה לפיכך) שאע"פ שעדיין לא נשתמש במועות הוי שואל וחיוב באונסים כיון שהוא מותר להשתמש בהם (והא דתני אבדו היינו כגון שטבעה ספינתו בים, ובנגנבו שייך אונס בליסטים מזויין). וכתבו התוס' (ד"ה והוי) דשואל לא דווקא, אלא הוי לוח על המעות, שאף אם עדיין לא הוציאם ובא הבעלים א"צ להחזיר לו את אותם המניא.

מחלוקת רבה ורב יוסף בדין שומר אבידה, ופסק ההלכה - כתבו התוס' (שם) שבשעה שהמוצא מתעסק באבידה אף רבה מודה דפטור מלמיתב ריפתא לעניא, ובעשה שאינו מתעסק בה אף לרב יוסף חייב למיתב ריפתא לעניא, ומחלוקתם היא אם שכיר שאינו עני בשעה שמתעסק בה וממילא הוי ש"ש או דלא שכירא והוי ש"ה. (וכן הדין בכל עוסק במצוה, שאינו פטור מן המצוה אלא בשעה שמתעסק במצוה ולא בכל הזמן שמקיים מצוה). עוד כתבו התוס' דמדי ר"ח ובה"ג דהלכה כרב יוסף, וראייתם ממה שאסור למודר הנאה להחזיר אבידה לעד (נדרים ל"ג) משום שנתנה בפרוטה דרב יוסף, והתוס' דוחה ראייתם דשם לכ"ע אסור כיון שבשעת ההתעסקות באבידה פטור לכ"ע וכן"ל, ואין להוכיח דהלכה כרב יוסף ממה שלומדים (ל"א), ומחלוקת החזיר אבידה לגנתו ולחובתו בלא דעת בעלים, ומבואר שיכול להחזיר למקום שאינו משתמר, ד"ל דאיירי בגינה וחורבה המשתמשים בממילא חיים אפי' לרבה צריך להחזיר למקום המשתמר וגיניה ובאבידה אצלם הוי בפשיעה. והא דמלוה על המשכון ואבד המשכון לר"א ישבע ויטול מעותיו, ולר"ע איבד מעותיו, והגמל (פ"ב). רוצה לומר שנתחלק אם שומר אבידה הוא ש"ח או ש"ש, אינו אלא לרב יוסף, אבל לרבה י"ל דלר"ע אף דאינו אלא ש"ח מ"מ איבד מעותיו, דהוי כאילו פירש שאם יאבד המשכון יאבד מעותיו, ודין זה הוא אפי' אם המשכון לא שולם כשיעור החוב. ומה שמבואר (שבועות מ"ד). שאם איבד המלוה את המשכון חיוב לבעל מה שהמשכון יתן על החוב, איירי באבד בפשיעה. וכתבו התוס' דהלכתא כרבה ששומר אבידה דינו כשומר חנים, והוכיחו כדבריהם ממה דמבואר (ר"ב) שהמפקיד מעות שאינם צרויין מותר להשתמש בהם, ואם אבדו חיוב באחריותם, אבל אם נאנסו מעות, והיינו נרבה, לרבי יוסף מנבוא בסוין שאם מותר להשתמש בהם הוי שואל ולא ש"ש. ועוד דקיימא לן דהלכה כרבה בר משה עינן ומחצה, אי לתא הוכחה דהלכה כרב יוסף, וכלל זה אינו דווקא בבבא בתרא.

כ"ט: **אם מותר לאדם להשתמש במועות שהפקידו אצלו** - אע"פ שהלכה כר"ט שמוותר למוצא להשתמש בדמי האבידה, מ"מ זה אינו אלא באופן שטרח באבידה לפני מכירתה, אבל מי שהפקידו אצלו מעות, או שמצא מעות ויש בהם סימן אסור להשתמש בהם אף לר"ט.

סימון הסוגיה - המוצא בעל חי שיש הוצאות בהאכלתו, אם אפשר להאכילו משכר פעולתו וכדומה ימתין י"ב חודש ואח"כ ימכרנו, ואם אינו עושה מלאכה ויש מקום לרעותו ימתין ג' חודשים, ואם צריך להאכילם מבייתו ימתין ל' יום, ואם הם אוכלים מיתון ג' ימים. והמוצא חייב בשמירת הדמים, לרבה כל שומר אבידה דינו כשומר חנים, וממילא לר"ע שאסור לו להשתמש בהם דינו כשומר חנים, ולרבי טרפון ד"ס"ל שמוותר לו להשתמש בהם שינו כשומר שטר, ולרבי יוסף שכל שומר אבידה דינו כשומר שטר, לר"ע דינו כשומר שטר, ולר"ט דינו כשואל.

שמירת ספרים במציאה בשאלה ובשומר

המוצא ספרים עשויים בגלילה צריך לקרוא בהם אחת לשלושים יום, מפני שהם מתעפשים אם לא קורין בהם, ואם אינו יודע לקרות גוללן מתחילתם לסופם כדי שיכנס בהם אויר, ואסור ללמוד בהם דבר חדש מפני שזה לוקח הרבה זמן, ואסור לקרוא פרשה ולשנותה או לתרגמה, ואסור לפתוח בו יותר מג' דפים בבת אחת, ולא יקרא אחר עמו באותו ענין מפני שלכל אחד מושך לכיוון שלו וזה נקרע. אבל בעינין אחר מותר לאחר לקרוא, אבל ג' לא יקרא אפי' בכמה עניינים. וכל זה בספרים שאינם מצויים לקנות, אבל **המוצא תפילין** שם דמיהם ומניחם, דתפילין מצויות לקנות.

השואל ס"ת אסור להשאילו לאחר (ודין זה אינו דווקא בספר שהוא נח להתקלקל אלא כך הדין בכל שואל דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר, וקמ"ל שגם בס"ת אסור ולא אמרינן דניחא ליה דתיעביד מצוה בכמוניה), ומותר לפותחו לקרוא בו, אבל אסור ללמוד בו דבר חדש, ולא יקרא אחר עמו.

השומר ס"ת עבור חבירו צריך לגוללו כל י"ב חודש פעם אחת ובזמן זה מותר לפותחו ולקרוא בו, אבל אסור לפותחו כדי לקרוא בו. לסמוכוס בס"ת ישן פותחו כל י"ב חודש אבל חדש שממחר להתעפעפן מן הישן כל ל' יום, ולראב"י בין חדש בין ישן פותחו כל ל' יום, ומתני' דתני מצא ספרים קורא בהם אחת לל' יום, כראב"י.

עדיף לשתות כוס של מכשפות ולא כוס של פושיון, ודווקא כשהפושיון בכלי מתכות, וכלי רתחו, ולא נתן מניע עשבים וכדו'.

מי שרוצה לאבד מעות שהניח לו אביו, ילבש בגדי פשתן מרומי, וישתמש בכלים מזכוכית לבנה (דהא דאמרינן שמשחרב בית המקדש בטלה זכוכית לבנה היינו שאינה מצויה. תוה"ה בזוכית). וישכור פועלים להנהיג השוורים חרוישת הכרמים ולא ישב עמוהם שאין הפועלים חסים על הכרם ועל השוורים. ור"ח גורס בתורוי והיינו ששוכר פועלים לחרישה, שאינם מעמיקים ג' טפחים, ואין הזרע נקלט היטב.

שמירת כסות - המוצא כסות, במתני' איתא שצריך לנערה פעם בל' יום, ומאיךך שנינו בשם רבי יוחנן שניעור בכל יום מזיק לכסות. הגמ' מתרצת בד' אופנים: א' יניעור בכל יום מזיק ופעם בל' יום מועיל. ב' ניעור ע"י איש אחד מועיל וניעור ע"י שניים שאוחזים בשני ראישה ומנערים ומתחיים אותה יותר מדאי מזיק. ג' ניעור ביד מועיל וניעור במקל מזיק. ד' יש לחלק בין בגד צמר שהוא נמתח ונקרע ע"י הניעור לבגד פשתן.

ל המוצא כסות שוטחה לצורכה שיכנס בה אויר, אבל לא לכבודו. הגמ' מסתפקת אם מותר לשוטחה לצורכו ולצורכה. ובברייתא איתא שלא ישטחנה ע"ג מיטה או מגוד לצורכו, אבל לצורכה מותר, ואם נזדמנו לו אורחים אסור בין לצורכו בין לצורכה. (הגמ' אומרת שאין מזה ראה שלצורכו ולצרכה אסור, ד"ל ששכשי אורחים חוששים לעין רעה או לגנבים). וכתבו התוס' (ד"ה לצורכו) שרק בכסות הגמ' מסתפקת אם מותר לצורכו ולצרכה, כדי לחוש לקלקול ע"י שיטחנה יותר מחדש צורכה, אבל בספר מותר להשתמש בו לצורכו הספר, דאין לחוש לקלקול כיון שכמו קבעו באיזה אופן ישתמש בו, וכן בכלי נחושת קבעו הכנמים באיזה אופן ישתמש שאין בזה חשש לקלקול.

ניחא ליה בפסול עגלה ערופה ופרה אדומה - הכניסה לעגלה ערופה, (ובתוס' (ד"ה הכניסה) הביאו דבתוספתא תני לה גבי פרה אדומה) **לרבקה** (צמד שקושרים בו ג' או ד' בהמות כדי שידושו) ו**דשה**, **כשרה**, כיון שלא נתמין שתדוש, ואם הכניסה כדי שתינק ותדוש פסולה, דכתיב **"אשר לא עבד בה"** וקרינן עובד, לרבות שגם אם עובד ממילא וניחא ליה פסולה. וכמו שמצינו במתני' גבי פרה אדומה שאם שכך עליה עוף כשרה דלא ניחא ליה, ודמי להכניסה לרבקה ודשה, ואם עלה עליה זכר פסולה.

ביאורים וחיזושים בדברי התוס' - א' ראית הגמ' ממה דתני בסיפא דהכניסה לרבקה שאם הכניסה לצורכו פסולה ואם לצרכה כשרה, וא"כ כדי שתינק ותדוש הוי לצורכו ולצורכה אסור, ולענין דלתא דמאורייתא דניחא ליה כמו בבא עליה זכר. ב' עלה המקור בפרה אדומה הוא מגז'ש עול עול, וא מפני ששוים בפסול עול ועבודתו. ב' עלה עליה זכר אע"פ שלא ניחא ליה כיון שנפסלת בכך, מ"מ כיון שאם היתה כשרה היה ניחא ליה אין להכשיר, אבל בהכניסה לרבקה אינו מורחח כ"כ. ג' התוס' דנים אם בעלה עליה זכר ולא ידע אם נפסלת בכך או לא. ד' העושה מלאכה בפרת טהאת פטור מדיני אדם וחיובי דביני שמים, איירי דניחא לבעלים כגון שהוא שותף, או דלא בעינן אלא ניותא דעושה מלאכה. תוה"ה אף.

שמירת כלים שנמצאו - המוצא כלי כסף וכלי נחושת צריך לשומרם בקרקע, וכיון שהם מתעפשים בקרקע צריך שיהא משתמש בהם לפרקים לצרכן, אבל לא זמן ארוך שיש בו כדי לשחקן, והיינו שכלי נחושת משתמש בהם בחמיין וכ"ש בצנן אבל לא יתן את הכלי ע"ג אף האויר, וכלי כסף משתמש בהם בצנן ובעל אבן כיון שמתעפשים מהם שחורים. וכלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהם עד שיבואו מפני שהם מחורפים. וכלי זהב וכלי וכלי עץ משתמש בהם בשביל שלא ירקבו. מגרפות וקרדומות משתמש בהם ברך אבל לא בקשה, מפני שהם נפגמים.

דין שימוש בפקדון - הדינים הנ"ל שנאמרו באבידה הם גם בפקדון שהלך הבעלים למדינת הים, אבל אם הבעלים כאן אסור אלא יבוא בעליו וישתמש בו. ובתוס' הוכיחו מנאן שמוותר להשתמש באופן שאין חשש פסידא, שהרי גם שומר צריח דלתא מתתקלקל.

כמה אופנים שאין חיוב השבת אבידה

אף שחיוב השבת אבידה יש בו עשה ד"השב תשיבם" ולאו ד"לא תוכל להתעלם", מ"מ יש מקרים שאין מוצא אבדה מחויב בהשבה, והיינו במקום שאין אסור להגיע למקום האבידה (כחן והיא בבית הקברות) או במקום שיש למוצא הפסד מנמן יותר משווי האבידה, או באופן שהמוצא הוא אדם מוכנס שאין לכבודו לקחת את האבידה. ולהלן יבוארו דינים אלו ופרטיהם.

כחן שרואה אבידה בבית הקברות אסור לו להכנס כדי להשיב את האבידה לבעליה, דאין עשה דהשבת אבידה דוחה לא תעשה" נלפש לא יטואו" ועשה" קדושים תהיו", (ואף שיש גם לא תעשה בהשבת אבידה, אין לא תעשה מועיל לדחות לא תעשה). וטעם נוסף משום דלא דחינן איסורא מקמי ממונא.

ביאורים וחיזושים בדברי התוס' - א' עשה קדושים תהיו לא נאמר אלא על מה שכוננו באותה פרשה, אבל איסור אלמנה לכה"ג אין בו עשה קדושים תהיו. ב' עשה דמצוורע דוחה עשה ולא תעשה דכתיבים משום דהוי לאו שאינו שוהת בכלל, ודווקא עשה דמצוורע דחמיר משום גדולו השלום, ולמאן דשרי מצוורע מוחלט בתשמיש המיטה צ"ל שהגמ' סמכה על הקושיא השניה. ה' עשה ולא תעשה דאלמנה מן הנישואין לכה"ג חשיב שוהה בכל כיון שהאלמנה עשתה איסור כמו הכהן. תוה"ה הא.

ל **אם מלאכת המוצא מרובה משווי האבידה** אינו מחויב להשיב את האבידה, דכתיב "אפס כי לא יהיה בך אביון" אל תביא עצמך לידי עניות, שלך קודם כל אדם.

זקן ואינה לפי כבודו

אם השבת האבידה אינה לפי כבודו אינו מחויב בהשבתה, דכתיב "והתעלמת" פעמים שאתה מתעלם. וליכא למילף מזה אלא ממונא ולא איסורא כגון פסח ומילה וגם כרת לא. ומ"לאלוחינו" לומדים שכבוד הבריות דוחה פסח ומילה, דווקא בגנות ובזיון גדול כמו במת מצוה, וכן כלאים היו נדחים אם זה היה שב ואל תעשה, כיון שגזר גנות ובזיון גדול להיות ערים. תוה"ה אלא.

ואם הכישה או שהשקיל עליה גוש עפר כדי להחזירה נתחייב להחזירה כיון שהתחיל בהשבתה. (ויאתא בב"ק פ"ח ש"ל שדין זה הוא דווקא בבעלי חיים, כשהשתחילו לצאת נכרוז למכור, אבל בשאר דברים יכול להחזירם למקומם ואינו חייב בשמירתם. כיון שזקן ואינה לפי כבודו אינו מחויב כלל בהשבה. תוס' כ"ה: ד"ה ואם).

הגמ' מסתפקת באופן שדרכו להחזיר בשדה ולא בעיר מפני שהוא

מתבייש משכניו, והאבידה נמצאה בשדה, האם **נחשב** אינה לפי כבודו, או שמחויב להחזיר בשדה וממילא כיון שהזיהו ממקומה נחתיבים גם בעיר.

ואם באופן שהאבידה היתה שלו היה מחזיר, אף בשל חבירו מחויב להחזיר. וכן הדין לגבי מצות פריקה וטעינה.

לפנים משורת הדין שגם זקן ואינה לפי כבודו יטעון, ועל כן רבי ישמעאל ברבי יוסי במקום לטעון עצים קנה את העצים מהבעלים, והפקירם כדי שלא ישכילו בהם בלא תגול, והיו ג' בשעת ההפקר, או דנימא דא'צ' ג' אלא מדרבנן. וכשיש אנוּ שהדי (שביתת כלים) א"ט שלשה. (תורה' אפקרה). וכשראה שזכה בהם וביקש שוב שיטעינו, קנאם ממנו שוב ואח"כ חזר והפקירם הפקר לכל העולם, ואמר לו שאינו מפקיר אלא לכל העולם חוץ ממנו, וכונתו היתה לדחותו בדברים בעלמא מלזכות שוב, דבאמת היה יכול לזכות בעצמו, והפקר לעניים אינו הפקר לבי"ה (ולבי"ש הוי הפקר ופטור מן המעשר).

יהודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון-
"יהודעת להם" זה בית חייםא, אומנות להתפרנס. "את הדרך" זה גמילות חסדים. "ילכו" זה ביקור חולים, דאפי' שבן גילו שנוטל אחד משושים מחוליו צריך לבקרו. "בה" זה קבורה, דאפי' זקן ואינה לפי כבודו חייב בזה. "אשר יעשון" זה לפנים משורת הדין (וירושלים חרבה מפני שלא עשו לפנים משורת הדין וגם שנאת חיים גרמה. תוד"ה לא).

מתי הדבר נקרא אבוד

לעיל (כ"ה): נתבאר שהמוצא אבידה בצורה שיתכן שהבעלים הניחה שם והוא תנדי לשוב לקחתה, לא יחזיר אם יש בזה סימן, וביארו הראשונים שדווקא במקום המשתמר קצת יחזיר אם יש בזה סימן, אבל במקום המשתמר לגמרי לא יחזיר אף אם יש סימן.
הלכן בוארו מקרים נוספים שהתפץ נמצא בצורה שניראה שהבעלים יודעים היכן הוא, ואין בזה חיוב השבת אבידה.

מצינו לעיל מקרים רבים דהוי אבידה, וכללם הוא שצריך שיהיה מוכח שהיא שם שלא מודעת בעלים, כגון חמור וכליו הפוכים, או פרה רצה בין הכרמים, ובזה מחויב בהשבתה. אבל ראה חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה אפילו אם ראה אותה יותר מג' ימים, ואינו מחויב בהשבתה שמודעת הניחה שם. ואם ראה אותה בקדמתא לפני עלות השחר ובחשכתא בערב יותר מג' ימים זה אחר זה, או שעה אחת בלילה, הוי אבידה.

ל"א. דין פרה רועה בין הכרמים ורצה בדרך - ורצה בין הכרמים איכא תרתוי לגיעונתא. א' שהיא מתקלקלת בריצתה וכן יש לחוש שתלך למרחקים. ב' שהיא נחבלת מהכרמים. וברועה בדרך איכא תרתוי למעליותא.
לאביי פרה רועה בין הכרמים לא הוי אבידה אף שעלפמיה היא נחבלת מהכרמים, ואם היא רצה בדרך בין אבידה. ולרבא (ליביתא) קילתא ועכ"ל חמיינתא (אלא) אם רצה ופניה כלפי העיר אינה אבידה, ואם פניה לשדה הוי אבידה, ואם היא רועה בין הכרמים אינה אבידה כיון דלא מסקבא, ואיירי בכרם של כותי שאין בזה משום אבידת הכרם, ובאתרא דמתרי והדר קטלי דאי לאו הכי חייב להחזירה שמא יהרגוה, ואם כבר התרו בו הוי אבידה מודעת. והא דקתני במתני' רועה בדרך אינה אבידה, דמשמע דבין הכרמים לא אבידה, איירי בכרם של ישראל, ומשום של הכרם.

מצא טלית וקרדום באסרטיא דרך הכנשה לרבים הוי אבידה, ואם מצאם בצד הגדר אינה אבידה.

כמה דינים בהשבת אבידה

אבידת קרקע - אמר רבא "לכל אבידת אחיך" לרבות אבידת קרקע. ומהא דתניא ראה מים ששוטפין ובאים לשדה חבירו מחויב לגדור בפניהם, אין ראיה לדברי רבא, ד"ל דאיירי שיש בה עומרים הצריכים לקרקע, וקמ"ל שאין דינם כקרקע.

כמה פעמים מחויב המוצא להשיבה - החזירה וברחה אפי' מאה פעמים חייב להחזירה, ד"השב" אפי' מאה פעמים משמע.

לאיזה מקום חייב להשיבה - המוצא אבידה יכול להשיבה אפי' לגינתו ולחורבתו של המאבד, ובלבד שתהא משתמרת, וקמ"ל דא'צ' דעת בעלים, דהתורה ריבתה השבות הרבה. אבל בשאר דברים גנב וגדלן וד' שומרים צריכים להודיע לבעלים שהחזירו, ואם לא הודיע ומתה או נגנבה חייב באחירתה כיון שהבעלים לא נזחר בה ולא האכילה.

מה לומדים ממקומות שהתורה כפלה לשונה

יש מצוות התורה כפלה לשונה בחיוב, וכפי שנבאר לעיל להלכה השבת אבידה דכתיב "השב תשיבם". הגמרא מבארת שא"צ יתור לדרוש שהחוב הוא אפילו מאה פעמים, אלא לומדים מהכפילות משהו אחר, ובמקום שאין מה לדרוש מהכפילות אומרים שהתורה דיברה בלשון בני אדם, וכדלהלן.

שלח תשלח - "שלח" משמע אפי' מאה פעמים, ומ'תשלח" לומדים שאפי' במקום מצוה כגון שהוא צריך לה לטהרת מצווה חייבים לשלח ואסור ליקח האם על הגבים.

הוכח תוכיח - "הוכח" משמע אפילו מאה פעמים, ומ'תוכיח" לומדים שיש מצוות תוכחה אפי' בתלמיד לרב.

עזוב תעזוב עמו, והקם תקים עמו - מכפילות הלשונות לומדים שיש חיוב פריקה וטעינה אפילו אם אין בעליו עמו. ואיצטריך קרא בטעינה לומר שחייב לטעון אף שאין בזה צער בעלי חיים ואין בזה חסרון כיס. ואיצטריך קרא בפריקה לומר שיש חיוב פריקה אע"פ שאין נותנים לו שכר, אבל חיוב טעינה אינו אלא בשכר. ולר"ש דס"ל שאף טעינה בחינם משום דלא מסיימי קראי ואי כתיב חד הויא טסונות הפסוק לפריקה ואי חיוב לטעון. וכתבו התוס' (ד"ה למה) ששאילת הגמ' למה לי היא על הלימוד לאין בעליו עמו ולא לעצם הדין. עוד כתבו התוס' (ד"ה רבי שמעון)

ש"ר"ש הא דכתיב "רובץ תחת משאו" היה אפשר לומר דאיירי בטעינה, שמתוך שטעון לבדו מכביד הרבה על הבהמה והיא רוצנת. ולכן אי כתיב חיובא באין בעליו עמו בפסוק זה לא ידעינן אין בעליו עמו בטעינה. ואבידה צריכא לומר שאף שאין צער אלא לבעל האבידה ולא לאבידה חייב בהשבתה, ואי אשמועינן אבידה הו"א שמחויב בהשבתה משום שהבעלים אינו יכול לעשות זאת, משא"כ פריקה וטעינה אימא ששיטרו הבעלים אדם אחר, וכתבו התוס' (ד"ה אבל) דאף שחיוב פריקה וטעינה הוא גם באין בעליו עמו, היינו בזקן או חולה שאינו יכול לעזור אבל הוא יכול לשכור פועלים.

ל"א: מות יומת המוכה, הכה תכה - שאם אי אתה יכול להמית את הרוצח או את עיר הנידחת במיתה הכתובה בהם אתה רשאי להמיתם בכל מיתה שאתה יכול להמיתם, כגון שהחייב מיתה בורח בספינה, מותר לזרוק בו חץ ולהמיתו.

השב תשיב, חבול תחבול - אף אם משכנו שלא ברשות בי"ד חייב להשיב את המשכון, דסתמא דקרא הדשב תשיב איירי בעצק עליו בדין ושלתו בי"ד לתפוס מטלטלי, וסחם תבול תחבול הוא ע"פ בי"ד, דלא שכיח דחציף איניש להנכס לבית חבירו שלא ברשות. וקמ"ל תרוויהו ללמד חיוב זה בין בכסות יום בין בכסות לילה.

פתוח תפתח - אף לעניי עיר אחרת.

נתון תתן - אף מתנה מועעת אם אין לו לתת מרובה.

הענק תעניק - אפי' לא נתברך הבית בגללו, ולראב"ע הפוטר מהענקא אם לא נתברך הבית בגללו, צ"ל שדיברה תורה בלשון בני אדם. ולא פליגי על כל הדרשות הגיל, אדווקא דכתיב זו משום דכתיב "אשר ברכך", וכן להלן בדין הלאה ר"ש סובר דכיון דכתיב "די מחסורו" אין לומר שיש חיוב בזה, וכן בגניבה לא דריש אבידה מוטב ונעוב דגניבה אין משמע אבידה. תוד"ה דיברה.

העבט תעביטנו - בין אם אין לו ואינו רוצה מתנה צריך לתת לו הלוואה. ובין אם יש לו ואינו רוצה להתפרנס משלו אלא משלך תן לו ויפרע לאחר מיתה. ולר"ש הפוטר ביש לו צ"ל דיברה תורה בלשון בני אדם.

תשלום עבור ביטול מלאכה למי שהצילו מהפסד

תשלום שכר בטלה בהשבת אבידה - אם משיב האבידה היה בטל ממלאכה ששכרה מרובה א'צ' לשלם כל שכרו, אלא ישלם לו כפועל בטל של אותה מלאכה שמתבטל ממנה כמה שהיה רוצה כדי ליבטל ממלאכה שהוא עוסק בה. כדי לעסוק במלאכה קלה כמו השבת אבידה. ואם נח לו לטרוח יותר ולקבל שכר רב יותר אם יש שם ג' בני אדם שהם בי"ד יתנה בפניהם שישבי את האבידה ויטול שכר כמו שירגל להשתכח, ואם אין שם בי"ד שלו קודם, ואינו מחויב להשיב את האבידה, כיון שאם ישיב לא יקבל אלא כפועל בטל, אבל אם אינו עושה מלאכה צריך להשיב בחינם. ואם שכרו שווה לשווי האבידה מי"מ יתנה בפני בי"ד וירויחו הבעלים שמכייר כבר את בהמתו וגם שלא יצטרך לטרוח לקנות בהמה. תוד"ה אם.

מבריה ארי מנכסי חבירו אינו נוטל שכר אלא כשהפסד ברור - כתבו התוס' (שם) דהכא מביאר שמשביב אבידה נוטל שכרו לכל הפחות כפועל בטל, ואי"ג אם רועה שקידם ברועים ומקלות (לקמן צ"ג) משלם לו הבעלים הוצאותיו, והנטול צורו וטוכר המזים שלא יצפיו שדה חבירו (ב"ב ג') ג'כ נוטל שכרו. אבל היכא אכל הפסד ברור אין נוטל שכר, כמו בשטף נהר חמורו וחמורו חבירו והניח חמורו והציל חמור חבירו (ב"ב קט"ו) שאין נותן לו דמי חמורו אלא שכרו, משום שהבעלים עצמו היה יכול להצילו ע"י דהקח או לשכור פועלים להצילו. וכן מה שהצילו מהפסד, (ב"ק נ"ח) אחד לישנא שהתמבריה ארי מנכסי חבירו אינו נוטל מה שהפסיד, צ"ל שלא היה ברור שיבוא חבירו לדי הפסד. וכן מה שמצינו (נדרים ל"ג) שהפרוע חובו של חבירו מותר במודר הנאה דחשיב מבריה ארי, התם נמי לא כרי הזיקא דשמא היה מוחל לו, ואפי' איכא משכון, או שהיה מוצא אחרים שיפרעו עבורו, או דנימא דלא שחיב שהצילו מהפסד, דלשחם חוב שהוא חייב אינו הפסד. וכתבו התוס' שגם ח"כ סובר שאין דין מבריה ארי במקום שמצילו מן הפסד, דין מבריה ארי האמור בפירע חובו איירי במזונות אשתו דשמאי היתה נזיזנת ממעשי דינה או מצדקה או מקרוביה, אבל בשאר פריעת חוב אינו מבריה ארי אלא מנהג גמור. ואם שר גזל בית של ישראל, ובא חבירו ופיסו, לרשי' יחזיר לו את הבית בחינם, אבל דעת התוס' אין נגמול נוטל ביתו אי"כ משלם לו, אפילו אם קנאו בשוויו, (ובזה אפי' היה חוזר לבעלים אח"כ מי"מ כיון שיצא לחוקת עכ"רם אין נדון כמבריה ארי).

האם צריך שומת בי"ד בחלוקת שותפות ובאלמנה המוכרת מנכסי יתומים - רב ספרא לקח את חלקו מתוך השותפות עם אדם ששמו איסור בפני עדים בלי ידיעת השותף. ואמר לו רבה בר רב הונא שכמו שמצינו גבי אבידה שצריך להתנות בפני בי"ד, כך שותף אינו יכול לחלוק בדבר הצריך שומא שלא מודעת שותפו בלא שומת בי"ד, דאין כח להפקיר ממון זה אצל זה בפחות מלשה, וצריך להביא עדים על כך, אך מתוך הדרך "כולים פירות העודים.

ל"ב. וטען רב ספרא דלא דמי לאבידה שמוציאים ממון מאחד ונותנים לשני, אבל בחלוקת שותפות אינו אלא גלוי מילתא שידעו שהחלוקה היא שוה, וכדמצינו שאלמנה המוכרת מנכסי יתומים בשביל מזונותיה א'צ' בי"ד כ"ל ובלבד שיראו שניים אלא תמפור בזול. (וכתבו התוס' (ד"ה אלמנה) שאע"פ שהטעם שאלמנה משום חייא או כדי לתבוא בב"ד, ס"ל דשתף הלווקא חלק עצמו שוה הוה לאלמנה בנכסי יתומים.) וענה לו **אביי** שגם אלמנה אינה מוכרת אלא בפני בי"ד, אמנם א'צ' מומחין אלא די בב"ד של הדיוטות. וכתבו התוס' (ד"ה בית דין) שאף אלמנה ששמה ע"פ בי"ד, מי"מ אם שמה לעצמה לא עשתה ולא כלום. מפני שנראה שמעכבת נכסי היתומים בידה, ורק ע"י מומחין יכולה לשום לעצמה. והא דאלמנה יכולה לשום לעצמה בב"ד, זה דווקא באלמנה וממשיך חונא, אבל המוצא פירות ומוכרם שלא ירקבו, ובנאי צדקה, אין שמיין לעצמה כ"כ בב"ד. ומה שמובאר שהשם לעצמו בב"ד כסתא דיתמיא יכול לעכב לעצמו, היינו בדיעבד, אי ינמי התם הבי"ד הם המפקידים ולכן יכול לעכב לעצמו על פיהם.

מצא פרה ברפת או ברה"ר -

המוצא פרה ברפת, אם הרפת אינה מתעתה את הבהמה לברוח אינו חייב להשיבה, אע"פ שהרפת אינה משתמרת והפרה יכולה לצאת.

ואמנם המוצא פרה חבירו אין יכול להשיבה לרפת זו אלא לרפת המשתמרת נעולה שאין הבהמה יכולה לצאת. לל"ק אם הרפת מוחין לתחום חייב בהשבה, ולל"ב אינו חייב.

המוצא פרה ברה"ר חייב בהשבתה, לל"ק אפי' אם היא בתוך התחום חייב, רק אם היא מוחין לתחום חייב.

דחית איסור מפני השבת אבידה או כבוד אב - כהן המוצא אבידה בבית הקברות, לא יטמא לה, ואפי' אמר לו אביו שיטמא. וכן אם אין האבידה בבית הקברות ואמר לו אביו אל תחזיר לא ישמע לו. והמקור הוא מדכתיב "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ד' " כולכם חייבים בכבודי, אבל בלא פסוק זה הו"א שישמע לו אע"פ שבעלמא אין עשה דוחה לא תעשה ועשה ואבידה יש בה עשה ד"השב תשיבם" ולא תעשה ד"לא תוכל להתעלם", כיון דהוקש כבודם לכבוד המקום דכתיב "שכד את אבין ואת אמך" ותכיב "ככד את ד' מהוהנ", ולא הביאו ההקש שבאמר במצוות מורא. דניחא ליה לאתויי קרא דכבו, אע"פ שאמרו בקבלה. תור"ה כבד.

מצות פריקה וטעינה ואיסור צער בעלי חיים

כיון שהזכירה המשנה שחיוב השבת אבידה הוא אפילו כמה פעמים, מזכירה המשנה שגם חיוב פריקה וטעינה הוא אפילו כמה פעמים, ואגב זה ביארה הגמרא שאר דיני פריקה וטעינה. (מאירי). וכיון שפריקה יש בזה מניעת צער בעלי חיים, הגמ' דנה האם איסור צער בעלי חיים הוא דאורייתא או דרבנן.

דיני פריקה וטעינה -

פרק וטען פרק וטען אפי' כמה פעמים, חייב, דכתיב "עזוב תעזוב".

אם הבעלים יושב ואינו מסייע אין מצות פריקה, דכתיב "עזוב תעזוב עמו", אמנם אם הבעלים זקן או חולה חייב.

בחינם או בשכר - לרבנן מצוה מן התורה לפרוק בחינם, אבל טעינה אינו מחויב אלא בשכר. שאם נאמר שאף טעינה בחינם, לכתוב רחמנא טעינה ונלמד בק"ו שיש חיוב פריקה, שהרי בפריקה יש בה צער בעלי חיים וחסרון כיס שהבהמה נשברת תחת משאה, וא"ל ללמוד פריקה בחינם מטעינה שהיא בשכר, דנימא דזו לבא מן הדין להיות כנדון. ולר"ש אף טעינה בחינם, וא"ל לכתוב רק טעינה וללמוד מזה פריקה, כיון דלא מסיימי קראי ואי כתיב חד הו"א לפריקה אתא, ד"נופלים בדרך" י"ל דאיירי שנפלו עם משאם. ורבנן ס"ל ש"נופלים בדרך" משמע שגם המשא נפל ומוטל בדרך, ואילו בפריקה כתיב "רובץ תחת משאו".

ל"ב: ראיות שצער בעלי חיים דאורייתא -

במה פריקה חמורה מטעינה - במתני' רוצים ללמוד פריקה מטעינה, וגם ר"ש היה לומד אי מסיימי קראי. רבא לומד מזה שצער בעלי חיים דאורייתא, דלכן פריקה גישי בה צער בעלי חיים חמורה מטעינה שאין בה צער בעלי חיים. הישמ' רוצה לדחות שהחומרא בפריקה היא מה שיש בה פרוט חסרון כיס. והגמ' אומרת שגם בטעינה יש חסרון כיס, שהרי חיוב טעינה נאמר גם היכא שהוא בדרך לסחוריה וע"י הטעינה הוא מתבטל ממסחרו, או היכא שיש חשש שיבואו גנבים ויגנבו מה שיש לו. והקשו התוס' (ד"ה מו) שאפשר ללמוד ק"ו ומה טעינה שחייב בה אף היכא דליכא חסרון כיס, כיש שיהא חייב לפרוק שבוה תמיד יש חסרון כיס. ותירבו התוס' שא"כ טעינה היכא דאיכא חסרון כיס יצטרכו לעשותה בחינם, דמאי שנא מפריקה, וממילא גם טעינה שאין בה חסרון כיס שהיה בחינם, ופריקה נכתבה לאיזו דרשה אחרת. ומזה שלל טעינה בשכר רואים שאם היינו לומדים פריקה מק"ו יש סיבה לחייב בכל פריקה יותר מטעינה, והיינו משום שצער בעלי חיים דאורייתא, ולכן צריך פסוק מיוחד בפריקה.

היה החמור טעון יתר על משאו לריה"ג ר' אינו חייב לפרוק, ולת"ק מחויב לפרוק. ואין ראיה שנחלקו אם צער בעלי חיים דאורייתא, ד"ל שנחלקו אם דורשים "תחת משאו" משאוי שיכול לעמוד בו.

פריקה וטעינה בשל עכו"ם - ממה שצריך לפרוק בהמת עכו"ם ליכא ראיה, דהתם הטעם משום איהו. אמנם אין ראיה שצער בעלי חיים לאו דאורייתא ממה שאם היתה בהמת עכו"ם טעונה יין אינו זקוק לה ובין ליכא איבה מפני שהוא יכול לומר דבר איסור הוא לנו, ד"ל שכונת הברייתא שאין חיוב להטעין יין אסור שבוה אין לא צעב"ח ולא איבה, אבל לפרוק יין יש חיוב. ומה דרדיש בספרי לרבות שונא עכ"רם אינו אלא אסתמא בעלמא, דקרא איירי בשונא אפילו. (תודה' ואי). עוד כתבו התוס' (ד"ה ולהטעינה) שבשאר דברים חוץ מיין יש חיוב טעינה, משום איבה.

כתבו התוס' (ד"ה מדברי) שאף אם צעב"ח דאורייתא מ"מ חותכים את פרסות הסוסים של מלך שמת לכבודו של המלך (ואין בזה משום דרכי האמורי), דכבוד מלך ונשיא דוחה צעב"ח, כמו שמצינו שכבוד מלך ונשיא דוחה בל תשחית. ועוד ידכין דכתיב "את סוסיהם תעקר" הקלוהו באיסור זה יותר.

ראיות שצער בעלי חיים לאו דאורייתא

הלך וישב לו - הגמ' רוצה להוכיח שצעב"ח לאו דאורייתא, ממה שפטור מפריקה היכא שהבעלים אינו מצטרף לפריקה, דכתיב "עמו". והגמ' דוחה ד"ל שגם בלי הבעלים מחויב לפרוק אלא שנוטל שכר על כרחו של הבעלים. וכתבו התוס' (ד"ה מכלל) דמבואר בסוגין שאם צעב"ח לאו דאורייתא אינו מחויב לסייעו אפי' בשכר.

איתא כברייתא **שבהמת עכו"ם ומשאוי של ישראל** פטור דכתיב "וחדתל", ואם הבהמה יש ישראל והמשאוי של עכו"ם חייב דכתיב "עזוב תעזוב". ומבואר מהרישא שפטור מלפרוק אע"פ שיש צעב"ח. ואין לומר דאיירי בטעינה, (ומ"מ בבהמת ישראל ומשאוי של עכו"ם חייב משום צערו של הישראל הבעלים שהוא הולך אחריה, דבסתמא דרך שהבעלים של הבהמה הולך אחריה), דקרא איירי בפריקה. והגמ' אומרת שבאמת מוכח מכאן שצער בעלי חיים לאו דאורייתא, אבל ברייתא זו היא לשיטת ריה"ג דס"ל צעב"ח לאו דאורייתא.

מהא **דעדיף טעינה בשונא מפריקה באוהב** ליכא ראיה דצעב"ח לאו דאורייתא, ד"ל שאף אם צעב"ח דאורייתא עדיף טעינה כדי לכוף את יצרו. ולא איירי בשונא שמתור לשנאותו כגון אם ראה בו דבר ערוה, דבזה אין מצוה לכוף את יצרו. (תודה' לכוף). ומה ששינוי ששונא שאמרו היינו

שונא ישראל, אבל שונא נכח'ם פטור, אין הכונה שהפסוק "כי תראה חמור שונאך וכו' " איירי דווקא בשונא ישראל, דאף בעכו"ם מצוה לפרוק משום צער בעלי חיים, אלא הכונה שהדין שאם יש טעינה לשונא ופריקה לאורה מצוה לטעון לשונא כדי לכוף את יצרו זה דווקא בשונא ישראל, אבל בשונא עכו"ם עדיף לפרוק לאורה שהוא ישראל.

ל"ג, מהא דשנינו **שברבצן** הרגל לרבוץ, או **בעומד**, אין חיוב פריקה, ליכא ראייה דצעב"ח לאו דאורייתא, דאפשר להעמיד כריה"ג הסובר שצעב"ח לאו דאורייתא. והא דתני התם שאם המשא מפורק פטור, צ"ל שהכונה שא"צ לטעון בחינם אלא רק בשכר, וריה"ג ס"ל בדין זה כרבנן שטעינה בשכר.

עוד מדיני פריקה וטעינה-

אין מחויב בפריקה וטעינה אם רואה מרוחק, אלא בראיה שיש בה פגיעה, והיינו שיעור ריס שזה אחד משבע ומחצה במיל. ויש גורסים רוס, ששבע ומחצה רוס הוא שיעור מיל. תוד"ה וזהו.

אחר הטעינה צריך לצעוד עם בעל החמור עד פרסה שמוא יחזור ויפול, ונטול על כך שכר ואפי' בפריקה שאין נוטל שכר על גף הפריקה נוטל שכר על מה שמדדה. תוד"ה ונטול.

סיכום הסוגיה - יש חיוב פריקה וטעינה אף כשהבעלים לא נמצא, אבל אם הוא נמצא ואינו משתתף בפריקה ובטעינה אין חיוב אא"כ הוא זקן או חולה ואינו יכול, ואם צער בעלי חיים דאורייתא חייב לפרוק בשכר. חיוב פריקה וטעינה הוא גם ארבעה וחמשה פעמים. לרבנן מצוה לפרוק בחינם ולטעון בשכר, ולר"ש אף טעינה בחינם. אם היה על החמור יותר ממשאוי הראוי לו, לרבנן חייב לפרוק ולריה"ג פטור. חיוב פריקה נאמר גם בחבמות עיורים, או משום שצער בעלי חיים דאורייתא או משום איבה, ונ"מ היכא שהבהמה טעונה ויש נסך אם חייב לפרוק, לטעון ודאי שאינו חייב. טעינה בשונא עדיפה מפריקה באותה אם אף צעב"ח דאורייתא, כדי לכוף את יצרו. ואם השונא הוא עכו"ם עדיף לפרוק לאורה שהוא ישראל, אם הבהמה עומדת ולא רובצת אין חיוב פריקה. וכן אם הבהמה רגילה לרבוץ אין חיוב אא"כ צער בעלי חיים דאורייתא, או שיפרוק בשכר. אם הוא נמצא במרוחק ריס אין חיוב פריקה וטעינה. אחרי הטעינה צריך ללכת עמו עד פרסה.

דיני קדימה בהשבת אבידה בפריקה ובפדיה

לאחר שנתבארו דיני השבת אבידה ופריקה וטעינה, מבארת הגמ' מה יעשה כשיש לו אבידה שלו וגם של אביו ושל רבו, וכן מה הדין בהשבת אבידה או פדיה או פריקה כשיש לו גם של אביו וגם של רבו, מי קודם.

שלו קודם לשל אביו או רבו- אבידתו קודמת לאבידת אביו או רבו, דכתיב "אפס כי לא יהיה בך אביון" זההרמן העניית. שלך קודם לשל כל אדם. ומ"מ המקיים בעצמו כך לדקדק תמיד להקדים שלו אע"פ שאין ההפסד מוכיח סופו שיבוא לידי ענייות מפני שפרק מעליו עול גמ'ח.

של רבו קודם לשל אביו- רבו קודם לאביו בהשבת אבידה ובפריקה ובפדיה מהשבי, מפני שאביו הביאו לחיי עוה"ז, ורבו שלימדו תורה הביאו לחיי עוה"ב. ואם אביו של המאבד חכם של אביו קודם.

מי נחשב רבו לדיני קדימה- לר"מ דווקא מי שלימדו חכמה סברות וטעמים נחשב רבו לענין קדימה, אבל אם לימדו מקרא -תניך ומשנה ללא הטעמים לא. ולרבי יהודה צריך שיהיה רוב חכמתו הימנו. ופסק רי"ח כותיה. ולרבי יוסף אפי' האיר עיניו רב כמנשנה אחת שלא היה יכול להבין (כגון לעבר מינו "אזומא ליסטרון" קה גדולה שפסקה את זוזמתה הקדושה) חשב רבו לענין זה. ופסק ר' ששת כותיה. כי חסדא של

את רבו רב הונא מה הדין אם רבו צריך לו יש שיבדו שמועות מפי אחרים, (ואמו לו שהוא א"צ לו ורב חסדא צריך לו עד מ' שנה, והקפידו זה על זה ולא נכנסו זה אצל זה, והתענה רב חסדא מ' תעניות מפני שגרם לרב הונא חלישות הדעת, ורב הונא התענה מ' תעניות מפני שחשד רבו חסדא.) ות"ח שברב אביהם קודם אא"כ הוא רבו מובהק, ועומדים זה בפני זה וצריך זה על זה אע"פ שאינו יודע יותר, כיון שלומדים תמיד זה מזה. וקובעיה קע שאינו מתאחד, (שרי' קרע מתאחד קורעין על כל אדם כשר אפי' לא היה בשעת יציאת נשמה. תוד"ה ומקרעין.)

אבידתו ואבידת רבו וכבוד אביו- למ"ד כבוד אב משל אב שלו קודם, וגם למ"ד משל

בן אבידתו קודמת, דאין דין כבוד אב אלא כשהאב נתנה מגוף הבהמה, אבל אם יאמר לו הניח לבהמה ליאבד ותביא לי לאכול לא. תוד"ה אבידתו.

שמואל קרע בגדיו על ת"ח שהסבירו לו מה הכונה "אחד יורד לאמת השחי' ואחד פותח כיון" בפתיחת דלתות ההיכל. שמי שזכה בדישון מזבח הפנימי ובדישון המטורה הם פותחים דלתות ההיכל, והיו נכנסים דרך פשפש, ומפתח אחד היה פותח ע"י השט"ם ידע עד בית השחי, והמפתח השני היה פותח מהר בלא טורח דלת נוספת, ונכנס להיכל לפתוח דלתותיו.

ל"ג: מקרא משנה וגמרא- בימי רבי שנו "לימוד מקרא מידה קצת

ואינה מידה, ובמשנה מידה ונוטלים עליה שכר, כדי שלא ישתכחו המשנה והגמרא. שבימייהם לא היה הגמרא בכתב והיה אסור לכתוב, ובגמג' אין לך מידה גדולה מזו" מפני שרבו אז המחלוקות ומתוך שבעוד מלכויות לא נתנו לב לברר דברי החולקים, ומפני שמתעטטו הלבבות החתילו דורות אחרונים לכתוב, וכל תלמיד שישמע דבר ממי שגדול ממנו גרסה נתון סיכנים ממי שמעה, ורבי שנתן הקב"ה חינו בעיני אנטונינו של רומי קיבץ על השמועות וביורו מה ראוי לקיים הלכה, וסידרו הדברים כדי שחסד של הרש"ס, ודברים שהיו נראים לרבי להלכת כתבם במשנה בסתמא לא לקבוע כך להלכה. והטעם שגמרא עדיף משום שבלא זה נכשל בהוראה ושגגת תלמוד עולה זדון שאם היה נתן ליבו לטעם המשנה לא היה טועה לדמות דבר שאינו דומה, דכתיב "והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם", שת"ח שהיה עליהם לתת לב בטעמי משנתם ולא להורות הלכה מתוך משנה שאינה עיקר, שגגות נעשות להם כזדונות, ועמי הארץ זדונות נעשות להם כשגגות. ועזבו הלומדים לימוד המשנה כדי ללמוד גמרא. ועל כן חזר רבי ודרש לעולם היו רץ למשנה יותר מלמשנה אסור הגמרא כדי שלא ישתכחו המשיצות ויחליפו שמות החכמים, ובמקום יאמר איננו מותר.

שמעו דבר ד' החרדים אל דברו (-תלמודי חכמים ששימשו חכמים הרבה ללמוד טעמי המשנה) אמרו אחיים (-בעלי מקרא) שונאיםם (בעלי משנה שהם שונאים בעלי גמרא מפני שהם אומרים עליהם שהם מבלי עולם) מנדיכם (-עמי הארץ ששונאים ומתעבים ת"ח. שמוא תאמר פסק שברם ובטל סיכויים, תלמוד לומר) ונראה בשמחתכם (מדלא כתיב ואראה). והם (העכו"ם) יבושו.

המפקיד

מתי השומר מקבל את תשלומי הגניבה

שומר חינם חייב רק בפשיעה, ושומר שכר חייב אף בגניבה ואבידה ופטור באוסיס. נגב שנמצאה בידו הגניבה חייב לשלם כפל לבעלים, ואם טבח או מכר משלם תשלומי ארבעה (בשה) וחמשה (בשור). והלחן יבואר ששומר ששילם במקום שדירה יכול לפטור קנה את תשלומי הגניבה, והגמ' תבאר אין חל הקנין, ותדון באיזה אופנים קנה, והאם שומר שנמשלם חייב להשבע שאין החפץ ברשותו.

שילם ולא רצה לישבע- שומר חינם של בהמה וכלים שנגנבו או אבדו, שדינו שנשבע שבעות השומרים, שלא פשע ולא שלח בה יד ופטור מלשלם, ולא רצה להשבע אלא שילם, אם נמצא הגנב משלם תשלומי כפל וד' וה' לשומר, דכיון שדילם קנה כל תשלומיה, ודין זה הוא אפילו בכלים ושילם טירחה בשמיותם, ואפילו בבהמה שיש בה תשלומי ד' וה'. אבל אם השומר נשבע, משלם הגנב לבעל הפקדון.

והא דתני אבדו אע"פ שבאבידה ליכא כפל, היינו שכן טען הנפקד ואח"כ נמצא הגנב, או שהכונה שהבהמה והכלים נגנבו מביתו ואין אנו יודעים אם היה זה בפשיעות, או שהם אבדו ממנו אין אנו יודעים אם זה היה ע"י גניבה או ע"י דבר אחר. (תוד"ה המפקיד). עוד כתבו התוס' שגם היכא שהשומר אמר פשעתי ושילם הרי הוא מקבל את הכפל והד' וה'.

ועיין לקמן ל"ז. מחלוקת אם רבי יוסי חולק על דין זה.

אין קונה השומר את התשלומין-

אין לומר שקנה השומר את התשלומין עצמם, שע"מ כן מסרה לו שאם תיגנב וישלם יקנה לו התלומיה, דע"כ צריך להקנות בשעת מסירה ע"י המשיכה. וכתבו התוס' דסבר המקשן שבשעת משיכה הקנה לו את הפרה לקנות כשיבוא, אבל ע"י התשלומין לא קנה שהרי אין מעות קונות אלא למיקם במי שפרע. שהרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואף לר"מ דס"ל שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו דווקא בדבר שעשוי לבוא (כגון פירות דקל) אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אבל כאן אין תשלומין אלו עשויים לבוא, שהרי אולי לא תהיה גניבה וממילא אין הבעלים מקנה לו את הכפל בשעת המסירה ע"י המשיכה, ואולי לא ימצא הגנב, ואולי יודה ויפטר. והיינו שיודה לפני שיבוא הנדים (וכשיטת רב שמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, וכן הלכה. תוד"ה דלמא), ולכן אע"פ שגם רבנן מודים שיכול להקנות דקל לפירותיו, כיון דלא עבידי דאתו לא קנה אפי' לר"מ. ומה שמוציא (ניטין מ"א) במוכר עבד לקנס שיש לגמ' צ"ל שזה מועיל אפי' לרבנן, שמוא קנס שכיח טפי מכפל, או שדברי הגמ' כאן הם לפי הצד שעבד לקנס אפי' לר"מ לא מהני. תוד"ה כגון.

ל"ד. אלא קניינו הוא משעת מסירה, ל"ל"ק לפי ד"ה נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנייה לך מעכשיו. דקים להו לרבנן וניזמי לבעלים להקנות ספק כפל כדי להיות בטוח בקרן. וכיון שקנאה למפרע קנה אף אף סמוך לגניבתה היתה באגם. ומ"מ אף שאם נגנבה התברר למפרע שהיא היתה של השומר, אין הגיזות והולדות שלו, דנעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה (דהסתמא היא שלא מקנה לו שבחא דמגופה אלא שבחא דמעלמא).

וללישנא בתרא לפי רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלם הרי פרתי קנייה לך שעה אחת סמוך לגניבתה, ולפ"ז פשיטא שהגיזות והולדות הם של הבעלים, ואם סמוך לגניבתה היתה באגם אינו קונה כפל וד' וה' כיון שהיא לא בחצירו.

למה נבנמצא באגם לא קנה ע"י משיכה ראשונה- רש"י מבאר שמשכה הראשונה אינה מועילה לקנות לאחר זמן סמוך לגניבתה. ורבות' (ד"ה אי מינ) הקשה למה לא יקנה אותה מעכשיו סמוך לגניבתה, ולא יהיו גיזות וולדות שלו כיון שלא נגמר הקנין. כמו שמבואר שלרבי יוחנן המקדש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר וקידשה מעכשיו ולאחר כ' יום, אפי' מאה תופסין בה. וכתבו דשמוא קידושין אלימי, אבל גיזות וולדות יקנה לפחות את אלו שהיו בשעת מסירה.

אמר הריני משלם ועדיין לא שילם, לרבי יוחנן קנה את הכפל והד' וה". (אבל שואל לא אקנה עד שישלם, וכדלהלן). וכן מפורש בברייתא. אמנם ממתני' ליכא לדיקא דא"כ קשיא רישא ליספא, ואין לומר דרישא דווקא שילם וכיספא הכונה שאם אמר הריני משלם נעשה כמי שלא שילם ולא קנה, דשילם דרישא בא ללמד לאבי' שאם נשבע ושילם אין הכפל שלו, ולרבא בא ללמד שאם שילם אע"פ שנשבע הכפל שלו, וכוונת מתני' לא רצה לישבע שלא רצה לעמוד בשבעות. תוד"ה אלא.

האם קונה את הכפל ע"י התשלומין- שומר חינם שאומר פשעתי קנה את הכפל, וכן שומר שכר שאמר נגנבה קנה הכפל, כיוון שהיה יכול לפטור עצמו ולשקר ולהשבע שגאנסה. שואל שאמר הריני משלם, לרב פפא ל"ל"ק לא קנה את הכפל, דמתה מחמת מלאכה לא שכיח. (ולהלן פריך מברייתא עד רב פפא ל"ב). אבל ל"ל"ק צ"ל שכונת רב פפא שרק באופן שאמר הריני משלם ולא שילם לא קנה בשואל, ולר"ח כונת רב פפא שלא קנה אפי' שילם, שגם בהו שילם טעמא דמתה מחמת מלאכה לא שכיח, וקשה עליו מברייתא. תוד"ה תלישא, ולרב אף שואל קנה, כיון שיכול לפטור עצמו במתה מחמת מלאכה, ולרב זביד כיון שכל ההנאה שלו לא קנה את הכפל עד שישלם בפועל, ואפי' התנה להיות כשי"ח חייב, אבל לפי הטעם שמתה מחמת מלאכה לא שכיח, אם התנה להיות כשומר חינם קנה כפל. (תוד"ה שואל). וברייתא תניא כרב זביד, והגמ' אומרת שיש כמאן תיובתא לרב פפא ללישנא בתרא ממה שכתוב "קידם השואל ושילם" ואילו גבי שוכר לא תני קידם, וגבי הדדי תניא.

אמר איני משלם וחזר ואמר הריני משלם קנה את הכפל.

י"א ספיקות בשומר ששילם ולא רצה לישבע-

ל"ד: אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם האם תולים שחזר בו, או שכונתו לדחותו. ר"ת (תוד"ה חזרו) מוכיח מכאן שאם אמר לחבירו השבע וטול, יכול לחזור בו ולומר שהוא רוצה לישבע ולא לשלם. ושוב חזר בו ר"ת ופירש שאינו יכול לחזור בו דהו כמו אחרי גמר דין, ומ"מ כאן לא קנה כפל, דכיון שנטרירחו לב"ד לא מקני ליה כפילא.

אמר הריני משלם ולא הספיק לשלם עד **שמת ואמרנו בניו אין אנו משלמים**. האם תולים שכונתם לחזור בהם, או שכונתם לדחותו. והקשו התוס' (ד"ה הריני) אין יקבלו את הכפל, והרי אין אדם מוריש קנס לבניו.

שילמו הבנים והאב לא הספיק לומר הריני משלם עד שמת, האם הבעלים אינו מקנה כפל וד' וה' אלא לאב שעשה לו נחת רוח פעמים רבות, או גם לבנים.

שילם לבנים היכא שמתו הבעלים והבתמה נגנבה, ואמר השומר לבנים הריני משלם או ששילם. האם רק האב הקנה את הכפל כיון שעשה לו נחת רוח, או שגם הבנים מקנים.

שילמו בנים לבנים אם לא מקנה כיון שאין כאן שום צד שעשה נחת רוח, או שכיון שבאבותיהם היה נחת רוח, קנו כפילא אף בבנים.

שילם מחצה ומתחילה אמר הריני משלם מחצה, אם קנה מחצה או לא.

שאל ב' פרות ושילם אחת מהם. דאף אח"ל שבספק הקודם לא קנה, הכא י"ל שקנה כיון ששילם פרה שלימה, או דלא קנה כיון ששניהם פקדון אחד.

שאל משותפים ושילם לאחד מהם את חלקו, אם קנה את חלקו בכפל, או שלא קנה אא"כ שילם כל הפרה.

שותפים ששאלו ואחד מהם שילם חצי הדמים, האם אותו שותף קנה חצי הכפל כיון שהוא שילם כל חובו, או לא.

שאל מהאשה ושילם לבעלה. לרש"י הספק הוא בנכסי מילוג שהקן שלה והפירות שלו, האם נחשב תשלומין כששילם לבעל אע"פ שאין הקרן שלו, או דלא חשיב תשלומין. והקשו התוס' (ד"ה שאל) שהרי גם הקרן וגם תשלומין הפירות שלו והקרן שלה, ואמאי לא חשיב תשלומין, (ויש ליישב ששילם לבעל חלק הפירות, ודוחק) ועל כן פירשו ששאל ממנה כשהיתה פניה ונישאת, והספק הוא האם האשה מקנה את הכפל או דכיון שפירות התשלום אינם שלה, היא לא מקנה את הכפל. וריב"ן פ"י שמדובר שהאשה מתה, והספק הוא משום שאין הבעל מחשיב נחת רוח לאשתו כמו בנים לאביהם, ולמבואר בגמ' שהבעלים מקנה את הכפל בשעת מסירה, צ"ל שאין האשה חסה על בעלה שיקבל את התשלום מהשומר.

אשה ששאלה ושילם בעלה. לרש"י איירי ששאלה לצורך נכסי מילוג שלה, ולתוס' איירי ששאלה ואח"כ נישאת, ולריב"ן איירי שהאשה מתה והבעל שילם.

תיקו.

לרב הונא **שומר רשאו לשלם ואינו רוצה לישבע**, צריך להשבע **שאין הפקדון ברשותו** שמוא עיניו נתן בו.

דין משכון שאבד

מלוח שקיבל משכון הרי הוא חייב בשמירתו. והלחן פ"ב יש מחלוקת מהי רמת האחריות שלו, ואם החפץ נגנב וכדומה באופן שהאחריות מוטלת על המלוה פטור הלוח מתשלומין כנגד שווי המשכון, ואם המשכון שוה יותר מהחוב חייב להמלוה לשלם. הגמ' מבארת מה הדין כשיש ימיחוב בין הלוח למלוה כמה היה שוה המשכון, מתי הוא חייב שבעה ומתי פטור. והגמ' דלה האם דברי רב הונא שמתחייב שבעה בשומר שמשלם נכונים לפי הדינים הללו.

אם המלוה טוען שהמשכון היה שוה פחות מהחוב, והלוח טוען שהיה שוה כמו החוב, פטור כיון שלא הודה במקצת. וקסברי האי תנא שהמלוה על המשכון דינו כשומר שכר. ואם הלוח מודה שהיה שוה פחות מהחוב, אבל טוען שהיה שוה יותר ממה שטוען המלוה, ישבע. (ולהלן ל"ה. יבואר מי נשבע, ומתי חוששים שיוציא את הפקדון). ואיירי כשאין הלוח מאמין למלוה כיון שאם יאמין לו לא יוכל להשבע. תוד"ה תהא. אם הלוח טוען שהיה שוה יותר מהחוב והמלוה טוען שהיה שוה כמו החוב פטור. לרב הונא איירי שהלוח מאמין למלוה שאינו ברשותו, דמקיים בו "תומת שרים נתנחם", ומ"מ אינו מאמין לו כמה היה שוה, כיון שסובר שאין המלוה יודע כמה היה שוה. והלוח לא נאמן על המלוה דמקיים ביה "וסלק בגודים ירשם". אבל אם אינו מאמין למלוה נשבע המלוה שאינו ברשותו, ומגלגלים עליו שבעה כמה היה שוה.

ואם המלוה מודה שהיה שוה יותר מהחוב, אבל טוען שהיה שוה פחות ממה שטוען הלוח, חייב המלוה שבעה כיון שהודה במקצת.

ל"ה: במקרה השני הנ"ל שהלוח מודה במקצת, אף שמעיקר הדין הלוח חייב שבעה, מ"מ המלוה נשבע, דמן תורה הלוח נשבע וא"א לפטורו בלא כלום. **ואין נשבע עליה שמוא ישבע ויוציא המלוה את הפקדון** ויפסלנו. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה שמוא) דאדרבה אז סיבה שידקדק בשבעות, ולא עושים תקנה לרמאים, ואם חוששים שהמשכון יתקלקל אח"כ לא ניחא המשך הגמ'. ולכן פ"י שגנאי הדבר שישבע ואח"כ יוציא ויחמישו, שניחא כמו שבעה לבטלה. (ולא מנו שבעה זו בהדי שבעת הנוטלים, כיון שהלוח יכול לישבע, אלא שלא רצו חכמים שישבע).

הגמ' שואלת לרב הונא שנשבע שאינה ברשותו, היכי מצינן מפיך ליה. והגמ' מותרצת-

א' איירי שיש עדים שנגנבה, ולכן המלוה לא נשבע שאינה ברשותו, ומ"מ אין מושביעין את הלוח שמוא יטרח המלוה וימצא את הגנב ויוציא את הפקדון. שכיון שהוא יודע מי נכנס לביתו חוששים שימצא את הגנב, (משא"כ אם ישבע המלוה אין חוששים שהלוח ימצא את הגנב, שהרי אינו יודע מי נכנס לבית המלוה).

ב' אע"פ שנשבע שאינה ברשותו, חוששים שיטען שמצאה אחרי השבעה.

ג' באמת המלוח נשבע שאינה ברשותו, וכוונת המשנה לומר **שהמלוח נשבע לפני הלוח**, שאם ישבע הלוח לפני המלוח, חוששים שיוציא המלוח את הפקדון.

מתי שומר ששילם לא קונה השומר את השבח- שומר שאמור שאינו יודע היכן הניח את מה שנתנו לו לשמור, חייב לשלם, דכל לא ידענא פשיעוונא הוא. והגמ' מביאה מעשה שלא רצה לשלם וגבו ב"ד מן השומר, והגמ' אומרת שבאופן זה אם נמצא החפץ צריך להחזירו לבעלים ולהחזיר לשומר את החפץ שגבו ממנו, ואף אם התייקר החפץ לא קנאו השומר, ולא דמי למתני' ששם אם שילם קנה השומר את החפץ וקנה את הפכל, ויורקא הוי כמו כפל, אבל גזות וולדות שהם ניכרים בגוף הבהמה לא מקנה לשומר וכדלעיל ל"ד. (תודה' ואותביניה). **דשאני הכא** שהטריחו לב"ד לגביה, אבל אם הטריחו לב"ד ושילם מרצונו קנה כפילא. תודה' הטריחה.

מתי שומא הדר

(שומא הדר- אם שמו ב"ד נכסי לוח המלוח ובא הלוח לשלם מעות מחוזרים את הקרקע ללוח). הגמ' מבארת שהדין הנ"ל נכון גם אם שומא לא הדר, דשומא בטעות הוי, כיון שבשעת השומא היה החפץ בביתו. ולענין דינא י"א שחוזר עד י"ב חודש, וי"א שחוזר לעולם, וכן הלכה משום "ועשית הישר והטוב".

מלוח שגבה שדה בחובו וגבו ממנו שדה זה עבור חוב לאחר, יכול הבעל חוב הראשון לשלם חובו ולקחת את השדה, שאין השני עדיף מן הראשון דעל שניהם נאמר "ועשית הישר והטוב".

אולם אם מכרה המלוח או שהורישה או שנתנה במתנה, אין הלוח יכול לשלם חובו ולקבל את השדה, דאדעתא דארעא נחות, ואין עליהם ועשית הישר והטוב, אבל המלוח לא היו חייבים לו אלא מעות. ומכבו התוס' (ד"ה זבנה) דלא אמרינן בזה שלא מכר ראשון לשני אלא זכות ישיש לו, דאף הראשון אינו מחזיר מן הדין דשלו הוא לגמרי. **ואם אשה גבתה אשה בחובה ונישאת אפי' לא שמואתן** לבעלה כנכסי צאן ברזל, אלא הוה נכסי מילוג, **או שגבו שדה מאשה ונישאת, אין מוציאין, דבעל בנכסי אשתו לוקח הוי, כמו שתיקנו באושא שאם מכרה האשה נכסי מילוג הבעל מוציא מיד הלקוחות.** ומכבו התוס' (ד"ה לוקח) דאם בעל בנכסי אשתו וישש הוי, אם האשה גבתה אין מוציאין מהבעל, ואם גבו מהאשה הבעל מוציא מהמלוה.

ל"ה: **ואם הלוח נתן את הקרקע מדעתו,** י"א שבה אין הלוח חוזר וגובה, דהוי כמו מכר כיון שנתנה מדעתו, וי"א שגם בזה גובה אותה הלוח, שלא נתנה מדעתו אלא משום כיסופא.

אכילת פירות קרקע שגבה בחובו- לרבה אוכל מזמן שהגיע שטר אדרכתא לידו צ' יום לאחר הפסק דין. לאביי אוכל מיום חתימת השטר דעדיו בחתומיו זכין לו. ולרבה אוכל מסוים ימי האכרזתא שאהרי שמצא קרקע ללוח מכריזים הבי"ד שהיא נמכר למי שירבה במחירה, ואם המלוח מקבלה ביתר מקנה שאחרי מוכנים לשלם, ומלוח חזון הוא אוכל פירות. ומכבו התוס' (ד"ה רבא) דבכתובות ק"ד מבואר שלרבה גובה ע"י שטר אדרכתא, היינו שאם יש לו אדרכתא יגבה מיום האכרזתא. או שמחליפם כאן את רבה ורבה.

שוכר שהשאל לאחד, ואם מקבל את התשלומין

לאחר שנתבאר באיזה אופן זוכה השומר בתשלומי הגניבה, מבארת הגמ' האם השוכר זוכה בתשלומי החפץ היכא שהשאל את החפץ לאחר והשואל חייב לשלם והוא פטור, או שהשואל משלם לבעלים. וכן מה הדין היכא שהשוכר השאל את החפץ לבעלים עצמו. וכיון שהנשבע לשקר להפטר ממון שלא כדין חייב אשם, ואם אינו פוטר עצמו בטענה זו חייב חטאת, מבארת הגמ' מה הדין בזה באופן שהשוכר השאל את הפרה לאחר.

השוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר ומתה כדרכה, לחכמים ישבע השוכר שמתה כדרכה, והשואל ישלם לשוכר. ואין הבעלים יכול לטעון דל אנת ודל שבועתך, מפני שכבר משעת מיתה קנה השוכר את הפרה, ואנת ודל שבועתך אלא כדי להפיס דעתו של בעל הפרה. ולשיטת רבי יוסי השואל משלם לבעלים, דאין השוכר יכול לעשות סחורה בפרתו של חבירו. ומכבו התוס' שרבי יוסי סובר שהשוכר קונה את הפרה ע"י השבועה (ואם יש עדים ע"י הבאת העידם) וממילא יכול המשכיר לומר לו דל אנת ודל שבועתך וכו', אבל אם היה המוכשר בשעת מיתה שאין השוכר צריך להשבע או להביא נעים, מודה רבי יוסי שהמשלם לשוכר ולא לבעלים. אבל אין עיקרו של רבי יוסי משום שהמשכיר אומר לשוכר פרתו גבך, שהרי מבואר (לקמן צ"ו) שגם באופן שהשואל פטור משום בעליו עמו חייב השוכר לשלם למשכיר.

שוכר שהשאל וחזר ושכר וחזר והשאל- השוכר פרה למואה יום, והשאלה לבעלים לצ' יום, וחר השוכר ושכרה ממנו לפ' יום, וחזר והשאלה לע' יום, ומתה בתוך הע' יום- לרבי זירא חייב לשלם לשוכר פרה על כל שאלה, דאין הבדל בין השאלה לאחר להשאלה לבעלים, וכן נותן לו ב' פרות להשיב לצ' יום וחזר ושכרה לצ' יום י"ל שמשלם לו ב' פרות. אך י"ל שאם וצריך להשבע שמתה כדרכה. ולרב אחא מדיפתא ולמר בר רב אשי אינו משלם אלא פעם אחת, שהרי אין כאן אלא פרה אחת שעוברת משאלה לשכיכות וכן יתי' לו פרה נוספת להשתמש בה כ' יום. ומכבו התוס' (ד"ה אגרה פ' יום) שאם השוכר השאל את הפרה לכן יום אינו חייב אלא פרה אחת של שאלה, ואם השאלה לצ' יום וחזר ושכרה לצ' יום י"ל שמשלם לו ב' פרות. אך י"ל שאם שאל או שכר באותו זמן שהשאלו או השכיר נחשב שביטל את השאלה או השכירות הראשונים, ואינו חייב אלא אחת. ומ"מ בהשאלה לאחר לא חשיב ביטול השכירות, כיון שהיא תחת אחריותו אם היה עם השואל במלאכתו נגנבה או אבדה או שפשע.

ל"ו: **כמה אופנים של חיובי קרבן בשוכר פרה והשאלה לאחר.** שהרי נשבע ובא להפטר ממון חייב אשם זזילות, איל בן ב' שנים, והנשבע בלי להפטר ממומן חייב חטאת.

שניהם בחטאת- אם מתה כדרכה ונשבעו שנאנסה ע"י ליסטים, והשואל צריך לישבע שנאנסה ואינה ברשותו, כדרב הונא. דחיישנן שמא עיניו נתן ביה. שהרי השואל בלאו הכי חייב, והשוכר בלאו הכי פטור.

שניהם באשם- אם נגנבה ונשבעו שמתה מחמת מלאכה חייבים אשם, כיון שהיו נפטרים בטענה זו. ומוכח מכאן שלהלכה שוכר דינו כשומור שכר.

שוכר בחטאת ושואל באשם- אם מתה כדרכה ואמרו שמתה מחמת מלאכה, כיון שהשואל היה נפטר בטענה זו, והשוכר בלאו הכי פטור. ולולא לשוכר היה השואל משלם לשוכר והשוכר לבעלים.

שוכר באשם ושואל בחטאת- נגנבה, ונשבעו שמתה כדרכה, והשוכר בא לפטור עצמו, והשואל בלאו הכי חייב.

וקמ"ל שחייבים חטאת על שבועת ביטוי, אף בשבועה שהשיעוהו הדיינים, ודלא כרב אמי שדורש מ"כי תשבע" דהיינו מעצמה. וכן י"ל שבא לאפוקי משיטת שמואל (שבועות כ"ה) שאין דין שבועת ביטוי אלא בשבועה כשיכול להשבע שבועת זו על הזאה, דלשיטתו בנשבע שנאנסה פטור, כיון שלא יכול להשבע שתיאנס. תודה' לאפוקי.

שומר שמסר לשומר

יש חילוקי דינים בחיובי השמירה בין שומר חינם לשומר שכר, שומר חינם חייב בפשיעה, שומר שכר חייב גם בגניבה ואבידה. הגמרא מבארת מה הדין בשומר שנתן את החפץ לאדם אחר לשמור, האם זה נחשב שהחפץ שמור או לא, והאם יש חילוק אם מסר למי שחייב בשמירה פחות או יותר ממנו או לא.

שיטת רב ששומר שמסר לשומר פטור מכל מה שהיה נפטר אם הוא עצמו היה שומר, ואף אם שומר מסר לשומר חינם וגרע מהשמירה פטור, כיון שמסרה לבן דעת. ומכבו התוס' (ד"ה רב) שרב מודה שאסור להפקידו אצל אחר, אלא דכבר שאם מסרה לאחר פטור. דעת רב חסדא שדברי רב נאמרו דווקא במעשה מסוים שהיה הבעלים רגיל להניח את חפציו אצל מי שהשומר מסרה לו, ולכן פטרם רב.

שיטת רבי יוחנן ששומר שמסר לשומר חייב אפי' באונסים, ואף אם שומר חינם מסר לשומר שכר חייב, דהבעלים טוען אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. והתוס' (ד"ה איך) מוכיחים מהגמרא שאין הטעם משום ששינה מדעת הבעלים, דנימא שחייב אפילו באונסים שהיו ראויים לקרות גם אצלו, אלא הטעם הוא דחשיב כאילו פירש שאם ישנה מדעתו הוי כפשיעה ויתחייב בכל אונסים שאפשר לתלות שלא היו קורים אצל הראשון. ועל כן קא מתה אצל השני חייב ד"ל שהגל בית שני הרגה. אבל אם פשע ולא נעל כראוי אבל מתה במקומה שאין תלתו שמתה מחמת הפשיעה פטור. ואפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב הכא פטור אם אין תלתו האונס בפשיעה. ואפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור, הכא חייב אם אפשר לתלות האונס בפשיעה, מפני שתולים שמיד כשיצאה מבית השומר התחיל ההבל להזיקה.

במתני' דתני השוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר ומתה כדרכה, ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל ישלם לשוכר, מבואר שהשוכר יכול להשאיל, ולרבי יוחנן צ"ל דאיירי כשנתנו לו רשות להשאיל, ואמרו ליה לדעתך, אבל בלי לדעתך צריך השואל לשלם לבעלים.

ומ"מ יכול השומר למוסרם לאשתו או בנו ובתו הגדולים, דכל המפקיד על דעת שהשומר ימסרם לאשתו ובניו הוא מפקיד. ואם מסרם לבניו הקטנים, ונעל בפניהם שלא כראוי (או שצרךן והפשילם לאחוריו) חייב, מפני שלא שמר כדרך השומרים. ולכן דיברה המשנה דווקא בבניו הקטנים, לומר שבבניו הגדולים פטור. ולרב שפוטור שומר שמוסר לשומר נקט בניו הקטנים, לומר שאינו מפקיד על דעת בניו הקטנים אע"פ שלפעמים מוסר חפציו לבניו הקטנים. או לומר שאע"פ שבגדולים שאינם בניו אם מסר להם פטור, מ"מ אסור למסור להם. תודה' דאם.

ל"ז: **לרבה ההלכה** ששומר שמסר לשומר חייב, ואפי' שומר חינם שמסר לשומר שכר, משום שטוען הבעלים שאינו מאמין בשבועה אלא לשומר הראשון, ושמא היא בידו או שאכלה או שפשע בה. ואין הטעם משום אין רצוני וכו', ועל כן אם השומר הראשון יכול להשבע על האונס, או שיש עדים שנאנס פטור, ואפי' מסרה לח"ש ו' ומתה ברשותם פטור, דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם, וכן הלכה. תודה' את.

שומר שפשע בשמירה ויצאה ומתה

הלך מ"ב יש מחלוקת בדין תחילתו בפשיעה וסופו באונס, המוסר מעות לשמור והניחם השומר בצריפא דאורבני, שזה פשיעה לגבי שריפה, אבל לגבי גנבים הוי שמירה, והמעות נגנבו משם, ונהלקו אם חייב או פטור.

הנותן לחבירו בהמה לשמור, ופשע בה ויצאה לאגם שזה פשיעה כיון שאין הבהמה משתמרת שם לא מזאביה ולא מגנבים, והבהמה מתה שם כדרכה שזה אונס-

לאביי חייב אפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור (וכל דיינא דלא דאין כי האי דינא לאו דיינא הוא), דהכא לא חשיב תחילתו בפשיעה וסופו באונס, שאף סופו י"ל שבפשיעה מתה דאמרינן שמתה מחמת הבל האגם. ואמנם אם החזירה לביתו ומתה שם שפטור, דאין לומר שמתה מחמת הבלא דאגמא.

ולדבריו אם קיבל בהמה לשמור והעלה אותה לראשי צוקין ומתה כדרכה חייב, דאמרינן שאויר ההר או טירחת העליה גרמו למיתתה, ואם העלה אותה בשביל מרעה שמן וטוב שדרך הרועים להעלות שם בהמות לדעות פטור דלא הוי פשיעה בהיעלאה. תודה' שהעלה). ומ"מ אם לא העלה למרעה שמן טוב ומתה חייב, שהיה לו לחוש שישכח ולא שיזמנה מליפול. (תודה' א). ו1א1 נפלה חייב מפני שהיה לו להחזיק בה כדרך הרועים, ואם לא יכל לתפוס בה מפני שהיא חזקה ממנו פטור.

לרבה פטור אפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב (וכל דיינא וכו'), דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם, אבל כספיים אע"פ שזה אונס דאין דרך גנבים להפש בצריפא דאורבני, מ"מ אם היה שומרם בקרקע לא היו נגנבים. ואם נגנבה באגם אע"פ שמתה בבית הגנב חייב, כיון שגם לולא שמתה לא היתה ברשות הבעלים. ולדבריו אם העלה את הבהמה לראשי צוקין ונפלה חייב משום העלאה, אע"פ שנפלה בע"כ שתקפתו וירדה, דלא איירי שהעלה

למרעה שמן טוב, אבל מתה כדרכה פטור, דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם. ואם עלתה בעל כרחו ונפלה הוי אונס ופטור. תודה' א.

ל"ח **אמר רבי יוסי כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו, אלא תחזור פרה לבעלים**- שמואל פוסק הלכה כרבי יוסי שהשואל פרה מחבירו והשאלה לאחר ומתה כדרכה, השואל משלם לבעלים ולא לשוכר. לרב יהודה דברי רבי יוסי הם גם אם שלם השומר ולא רצה לישבע (ריש פרקין) דס"ל שישלם את הפכל לבעלים, וגם בזה הלכה כמותו. ולרבי יוחנן מודה רבי יוסי בשילם ולא רצה לישבע, ולפי המבואר שם שלרבי יוחנן אף באמר הריני משלם זוכה השומר בכפל, גם בזה מודה רבי יוסי, שכבר אמר הריני משלם.

אדם המסופק למי חייב להשיב ממון שברשותו

ממון הנמצא תחת ידו של האדא והוא יודע שזה לא שלו אלא שהוא מסתפק למי משני אנשים הוא שייך, יש לדון האם מספק ישראל הממון אצלו עד שיבוא אליהו, או שהוא צריך לתת משללו לשניהם. בדיני אדם או בדיני שמים. וזה תלוי אם הוא גזל את הממון או שקיבלו בפקדון, וכן אם יש עליו טענה למה הוא לא זוכר, וכדלהלן.

בפקדון-

היכא דהוי ליה למידק- מי שיש אצלו פקדון ואינו יודע מי מתוך ב' בני אדם הוא המפקיד (אביי של אחד מכם הפקיד וכו'), צריך לתת לכל אחד מנה, דהוי ליה למידק מי הוא המפקיד. וכן הדין בשניים שהפקידו בב' כריכות. וכן שניים שנתנו לרועה וכן נתן טלה ואחד נתן שניים חייב לתת שניים לכל אחד דדבר הנראה הוא מי הביא אחד ומי הביא שניים (משא"כ במועות צדורים וכדלהלן), והוי ליה למידק.

היכא דלא הוי ליה למידק כגון שהפקידו ביחד זה מנה וזה מנאתים וכל אחד טוען ששלו המנאתים, נותן לכל אחד מנה והשאר יהא מונח עד שיבוא אליהו, דאינו זוכר מי הפקיד צרור גדול ומי הפקיד צרור קטן, וגילו דעתם שאינם חושדים זה את זה לומר שמא חבירו יתבע את המנאתים, ואינו חייב לתת לשניהם, דמספיקא לא מפקינן ממונא, דהמוציא מחבירו עליו הראיה. וכן אם הפקידו שני כלים אחד שוה מנה ואחד שוה אלף זוז, נותן לאחד מנה, ומתוך הגדול שיביר ונותן דמי הקטן לשני (אע"פ שהכלי הגדול מופסד). וכן אם הפקידו בעדרו של רועה שלא מדעתו (אפילו מדעתו אלא שלא ראה את הטלמים, דהשתא לא הוה ליה למידק. תודה' שלא) מניח ביניהם ומסתלק, וכן אם הפקידו שניים ביחד בכרך אחד, אינו חייב לתת לשניהם, דאומר להם כיון שאתם סמכתם זו על זה לא היה מוטל עלי לחשוש, וכיון שלא עשה איסור לא קנסוהו חכמים. רש"י כתב שברועה איירי שאחד הפקיד טלה אחד וחבירו שניים. אבל תוס' (ד"ה והאמר) כתבו שברועה אפי' הפקידו זה שלא גזל זה הוה ליה למידק, משום שבוה לא שייך לומר אתון לא קפדיתי, כיון שחבירו יכול לדעת שהפקיד ע"י שיראה את הבהמה ברועה, משא"כ בעות.

ומכבו התוס' (ד"ה התם) דאף בהוי ליה למידק אינו חייב מדינא, אלא בבא לצאת ידי שמים, והיכא דלא הוי ליה למידק אינו חייב אף בבא לצאת ידי שמים.

שיטת רבי יוסי שבין בממון בין בכלי הכל יהא מונח עד שיבוא אליהו, דאם לא כן מה הפסיד הרמאי.

גזל מאחד ואינו יודע ממי-

לרבי טרפון אם הם תובעים אותו והוא צווח אומר לכל אחד איני מוכיר אינו חייב לשלם לכולם, והא דתני מניח גזילה ביניהם ומסתלק הכונה שתהיה הגזילה מונחת בידו, שהרי הדין שספק חינוח בדבר שאינן בסימן לא יטול ואם נטל לא יחזיר אפי' אם בא אחד וטוען שזה שלו, אלא יהא מונח עד שיתברר הדבר, וגם כאן אם יניח ביניהם נמצא הנגזל מופסדי עולמית. ולכן יהא מונח, ומסתלק היינו סילוק מן הדין. ואם הוא שותק, לרב מתנה חייב לכל אחד דשתיקה כהודאה, ולרב יהודה גם בזה פטור, והשתיקה היא בגלל שהוא מסתפק, ואם בא לצאת ידי שמים שמעצמו בא לימלך מה יעשה ולא יענש משלם לכל אחד מהם שאם נאמר יהא מונח נמצא הנגזל נפסד על ידו.

לרבי קעיבא אם אינו זוכר ממי גזל, אם התובע הוא ברי צריך להחזיר לכל אחד היכא דהוי ליה למידק. תוס'. אבל אם התובע שמא אינו חייב להחזיר לכל אחד, יאמ"כ הוא בא לצאת ידי שמים, דאינו יוצא מידי עבירה עד שישלם לכל אחד. ומכבו התוס' (ד"ה ומי) שבגהולא מבואר שלר"ע חייב מדינא אף בלקח מה' בני אדם אע"ג דלא עבד איסורא. וכדמצינו שאם נפל הבית עליו ועל אמו ויש ספק מי מת קודם ויש לאם נכסים מבית אביה, וכל אחד טוען שרק הוא היוושי, שלר"ע הנכסים בחזקתן ופליגי אמוראי בב"ב קנ"ח בחוקת מי, והיינו משום ששניהם שמא. אבל לב"ש וב"ה יחילוקו יורשי הבן עם יורשי האם. ומכר רש"י דהא דקאמר ר"ע מודה אני, היינו משום שר"ע משל בית שמאי היה, אבל התוס' (ד"ה מודה) כתבו שלא היה מתלמידי ב"ש, וקאמר מודה אבא דתני אלא ואלו מדינא.

ברי ושמא- מחלוקת דהכא אינה שייכת למחלוקת אם ברי ושמא ברי עדיף, דבגזילה יודע בודאי שלא גזל אלא לאחד, ומאידין יודע בודאי שלאחד מהם הוא חייב. תודה' גזל.

מה יעשה הנפקד אם הפירות נפסדים

אסור לשומר להשתמש או למכור את הפירות שקיבל לשמור, ומשום כך יכול הבעלים לעשות את הפירות תרומה ומעשר על פירות אחרים. הגמרא דנה האם באופן שהפירות מופסדים מותר לשומר למוכרם כדי שהבעלים לא יפסיד.

ל"ת. המפקיד פירות אצל חבירו והפירות מופסדים ע"י עכברים או רקבון. לת"ק יא יגע בהם, ולרשב"ג מוכרם בב"ד מפני שהוא כמשיב אבידה לבעלים. לריו"ח ולשמואל הלכה כרשב"ג (י"א שלריו"ח בכל מקום הלכה כרשב"ג. חוץ מערב, צידן, וראיה אחרונה. ויש חולקים על כלל זה, ולכן חידשו כאן שלריו"ח הלכה כרשב"ג), ולרב נחמן הלכה כחכמים.

טעמא דת"ק שלא ימכרם- לרב כהנא הטעם משום שאדם רוצה בקב שלו שעמלו בו יותר מט' קבין של חבירו. ומטעם זה הרי הפירות בחזקת קיימים ויכול בעל הפירות לעשותם תרומה ומעשר על פירות אחרים ובאופן שמותר לתרום שלא מן המוקף וכדלהלן. (תוד"ה שמא). ולרב נחמן בר יצחק הטעם משום שחוששים שמא המפקיד עשה פירות אלו תרומה ומעשר על פירות אחרים, ואע"פ שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, הכא בפקדון די' לומר שמוטע כדי לומר שלא בין בו, וחוששים שתרם בערב שבת דמותה, או שתרם עבור עם הארץ כדי שלא יעבור על איסורא רבה דטבל (שם). עוד כתבו התוס' (ד"ה חובנינן) שרב נחמן בר יצחק מודה לטעמא דרב כהנא, וני"מ בפתחן או פירות מעושרים שגם אותם לא ימכרו, והחידוש של רנ"ב" הוא שאפי' ביותר מכדי ימכרום לא ימכר. ומטעם זה יכול בעה"ב לכתחילה לעשותם תרומה ומעשר, ומה שלא תיקנו שימכרו פירות אלו לכהנים בדמי תרומה (כרי"ח להלן) משום דס"ל ששכיח שיפסדו יותר מכדי חסרונו, והדבר יכול לקרות בתחילה לפני שעשאם בעה"ב תרומה ומעשר, וחוששים שאחרי שימכרו בעה"ב תרומה ומעשר וקא אכיל טבליים.

אם הפירות מופסדים יותר מכדי חסרונם הרגיל- שיטת רבי יוחנן שכל המחלוקת היא בנפסדו כדי חסרונם כמבואר לקמן מ. רש"י. ובתוס' (ד"ה מחלוקת) כתבו דאיירי שנחסרו בחדש או חודשיים כשעור שרגלים להתחסר בשנה. אבל אם הפירות מופסדים יותר מכדי חסרונם הרגיל מודה ת"ק שימכרם, ואמנם ימכרם לכהנים בדמי תרומה- בזול (שכיון שהתרומה אינה נאכלת אלא לכהנים וצריכה שימור בטרהרא אין עליה קופצים לקנותה).
שמא עשאם בעה"ב תרומה ומעשר, ומי"מ בעל הפירות אינו צריך לחוש שמכרם, דלא שכיח כלל שיפסדו יותר מכדי חסרונו, ואם הדבר הזה אירע אחרי שעשאם בעה"ב תרומה ומעשר שאין אדם משהה טבליים זמן רב כ"כ. ודבריו הם דלא כרנב"י הנ"ל שהרי רנב"י מסכים לטעמא דרב כהנא ואין נצרך הטעם השני אלא ביותר מכדי חסרונו. תוס' שם. אבל אין ראייה דלא כרב כהנא הנ"ל, דדילמא ט' קבין היינו גוזמא.

בברייתא מבואר שגם ביין והחמיץ שמן והבאיש דבש והדביש נחלקו אם לא יגע בהם או שמוכרם בב"ד. ואף שבאלו נחסרו יותר מכדי חסרונו, מ"מ אחר שנחסרו כבר לא יחסרו עוד. ומ"מ לחכמים ימכרם כדי שלא יקלקלו את הקנקנים, ולר"מ לא חששו להפסד המועט דבכדי חסרונו או לקלול הקנקנים. ולחכמים חוששים להפסד מועט, וימכרו השמן גלגדאי' ודבש לכתישא דגמלי.

מוכרם לאחרים ואין מוכרם לעצמו- באופן הנ"ל כשמוכר את הפירות, לא ימכור את הפירות לעצמו אלא רק לאחרים שלא יחדשו שמא לקחם בזול. וכן גבאי' צדקה כשאין עניים יכולים לפרוט לאחרים אבל לא לעצמם. וכן גבאי' תמחוי כשאין עניים יכולים למכור לאחרים ולא לעצמם.

הורדת קרוב לנכסי שבו

אדם שנשבה ואינו יכול לומר לאחרים לטפל בקרקעותיו, הגמרא מבארת האם נותנים לקרוב הראוי לירש לטפל בנכסים, וכמה מקבל אותו קרוב.

ל"ח: **מחלוקת רב ושמואל**- שבו ששגבה, אם שמעו בו שמת לכו"ע מורידים קרוב הראוי לירש ואין קרוב ממנו לנכס"י –לקרקעותיו, לעובדם ולטוברם עד שיבואו הבעלים. ואם יבוא הבעלים טול כשאר אריסים ויחזיר השאר. וכתבו התוס' (ד"ה בששמעון) דאיירי אפילו אם שמעו ע"י קול ועד אחד, אבל אם שמעו ע"י ב' עדים פשיטא שמורידין. ואם לא שמעו בו שמת- לרב אין מורידים קרוב לנכסיו שמא יפסידם, ולשמואל מורידים קרוב לנכסיו דכיון שנוטל מהפירות כמו אריס לא חוששים שיפסידם.

הגמ' דנה האם מחלוקתם תלויה במחלוקת אם שומר צריך למכור פירות שמתקלקלים, או שאף לרשב"ג רק כשיש חשש שיכילה הקרן לגמרי מוכרים, אבל בנכסי שבו ש אין חשש שיכילה הקרן אף שמתקלקלים קצת אין מורידין קרוב לנכסיו. ואף לרבנן אין הטעם אלא משום דרוצח אדם בקב שלו או שמא עשאם תרומה ומעשר על מקום אחר, אבל בשבוי שלא שייכים טעמים אלו יתכן שמודים רבנן שמורידים קרוב לנכסיו. והגמ' מוכיחה שבאמת אין המחלוקות תלויות זו בזו.

רב ששת מוכיח מהא דתני בברייתא דרשה מהא דכתבי "וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב, והוי נשיכם אלמנות ובניכם יתומים" שבא ללמד שילכו בשבי ולא ידעו אם חיים או מתים ונשיהם לא יוכלו לינשא, ובניהם לא יוכלו לירד לנכסי אביהם. ומבואר שאין מורידין קרוב לנכסי שבו. ורבא דוחה שהכונה שלא מניחים לבנים למכור נכסי אביהם. ולרב ששת בעינן דומיא דששכים אלמנות.

כבר בברייתא נחלקו אם מורידין קרוב לנכסי שבו- מי שאביו או אחיו או שאר מורירשים הלכו למדה"י ושמעו שמתו, וירד הירוש לנכסיהם, אין מוציאין מידו ואף מורידים לכתחילה (תוד"ה הירוד), ואף אם שמעו שהם חוזרים וקדם ותלש ואכל הרי זה זרזי ונשכר. אבל אם לא שמעו שמתו, י"א שמוציאין מידו, ולרשב"ג אף בזה הדין כמו בשמעו שמת. והני מילי בהלכו בעל כרחם (נטושים, מלשון "והשביעית תשמטנה ונתטשה"), אבל בהלכו מדעתה (רטושים), מלשון "אם על בנים ורנטושה") מוציאים אותם מידו דכיון שלא ציוו להוריד יורשהם לנכסיהם, ש"מ ניחא להו.

ל"ט. כמה מקבל הירוד לנכסי שבו-

אם שמעו בו שמת- אם אכל הרי הוא זרזו ונשכר דכיון ששמעו בו שמת אדעתא דכולה פירות נחת. ואם לא הספיק לאכול קודם שבאו הבעלים, לרש"י נוטל

כאריס, אבל התוס' (ד"ה וכולם) כתבו שלפי רב ות"ק אינו נוטל שכר טרחו כאריס מפני שאם אכל קודם שיבואו הבעלים נוטל הכל, (ולק"ס ל' שאן מורידין קרוב לנכסי שבו שכיון שאינו נוטל כאריס חוששים דילמא מפסיד לוח), ואם שמעו שהם באים מניחים אותו לקדום ולתלוש יותר מכדי טרחו מפני שאם לא יקדם לא יתנו לו הבעלים כלום.

ואם לא שמעו בו שמת נוטל כאריס דכיון שלא שמעו שמת לאו אדעתא דכולה נחית אלא ליטול כאריס. רש"י. ואין מניחים אותו לתלוש ולאכול יותר, דכיון שנוטל כאריס אינו מפסיד כלום. תוס' שם.

ואם ברח מחמת מרדין שהרג את הנפש ומפחד שיהרגוהו, לשמואל כיון שיצא לדעת אינו נוטל כלום שכיון שלא ציווה לירד לנכסיו ש"מ לא ניחא ליה, ולרב נחמן דיןו כשבוי שלא שמעו בו שמת מפני שאין דעתו מיושבת עליו מחמת שהוא בחול.

ואם יצא לדעת או שברח מחמת כרגא אינו נוטל כלום.

המוציא הוצאות על נכסי אשתו- נכסי מילוג, בין הוציא הרבה ואכל מעט קודם שמת או אירשה, בין הוציא מעט ואכל הרבה, מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. ומ"מ בנכסי שבו תיקנו חכמים שמקבל כאריס כדי שלא יפסיד את הנכסים שהרי לא סמכא דעתיה, וכמו שמצינו במוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה שאם לא אכל כדי הוצאותיו שמין ליה כאריס משום דלא סמכא דעתיה שיהיו הנכסים מוחזקים בידו, שמא תמאן.

שבוי שהניח קמה לקצור וכדו"ב י"ד מעמידים אפוטרופוס לקצור, ואח"כ מורידים קרוב לנכסיו, ואין מורידים אפוטרופוס לעולם, דאין מעמידים אפוטרופוס לדיקנין -אנשים גדולים שנתמלא קונם, משום שלא ימצאו הבי"ד מי שירצה לעשות כך כי אין בזה מצוה.

מי אינו יורד לנכסי שבו-

אין מורידים קטן לנכסי שבו ואפי' הקטן ראוי לירושו שמא יפסיד את הנכסים ועדיף להעמיד איש נכרי.

ואין מורידים קרוב לנכסי שבו קטן שהקרוב ראוי לירושו, שמא יבוא להחזיק בנכסים כיון שהקטן לא מוחה, ודין זה הוא גם בין באחיו מאביו בין באחיו מאמו שמא יטען שהיו נכסי מילוג של אמו. בין בקרקעות בין בבתים ולא תולים שהשכנים יעידו שהם של הקטן, ואף אם כתבו שטר ירושה על הקרקע שנפלה לקטן אין מורידים קרוב לקרקע זו ואע"ג שיש לזה קול, ביתומים החמירו. (תוד"ה לא). ומדין זה יש ללמוד שהמחזיק בנכסי קטן אינו חזקה, אפי' החזיק בהם לאחר שהגדיל ג' שנים בפני הקטן, דתולים שמה שלא מיהא מפני שתחילת החזקה היתה כשהיה קטן, וכשהגדיל לא ידע שהם של אביו, ולכן מורידים לקרקע איש נכרי ולא חוששים שחזיק בה. וכתבו התוס' (ד"ה ש"מ) שבכנרי יבקש הקטן עידי מכירה, אבל בקרוב הוא יחשוב שהקרקע של הקרוב. עוד כתבו שממה שמצינו בשאר מקומות שמורידים אפוטרופוס לתומים אין ראייה שאין מחזיקים בנכסי קטן, דאין הבי"ד מורידים אלא אדם נאמן, אבל רב הונא שחשש שהקרוב אינו נאמן וגם אמו שהקטן לא ידע למחות, א"כ בכנרי נמי נחושש לזה.

ואין מורידים קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן, והיינו שהקטן יש לו אח מאב ואותו אח יש לו אח מאם, והוא נכרי אצל הקטן, והטעם שמא יאמר שמחזיק בנכסים אלו לצורך אחיו.

ל"ט: נכסי שבו שיש ספק אם מת ויש לו כמה יורשים-

מעשה באשה שהיה לה ג' בנות ונשבתה היא ובת אחת, ואין ידוע אם מתו (ויש כאן דין ירושה ולא דין שבו), ובת אחת מתה והשאירה בן קטן. לשיטת אבבי האחות מקבלת חצי מהנכסים ממ"ג או מדין ירושה או מדין מורידין קרוב לנכסי שבו, והחצי השני יתנו לאפוטרופוס ולא לקטן מפני שאם לא מתה הסבתא אין מורידין קטן לנכסי שבו. וכתבו התוס' (ד"ה מוקמינן) דאף אפוטרופוס אין מורידים אותו מדין ירידת הקטן, אלא מדין אריס של הסבתא, ויתפרנס מזה הקטן, וזה עדיף מללת אל על הקרקע לאחות שהיא אוכלת את כל הפירות. ולרבא כיון שכבר מעמידים אפוטרופוס מעמידים אותו על כל הנכסים.

ואם יודעים שמתה הסבתא יתנו לאחות חצי שליש מדין ירושה ושישית ממה נפשך דמורידין קרוב לנכסי שבו ולינוקא שליש מדין ירושה, ולאפוטרופוס שישית דאין מורידין קרוב לנכסי שבו. ולרבא מעמידים אפוטרופוס על חצי מהנכסים. וכתבו התוס' (ד"ה דלמא) דלא אמרינן הכא שהסבתא והבת בחזקת קיימים, דדווקא בטג אמרינן הכי משום עיגונא או לענין אכילת קרבן ותרומה, אבל כאן אדרבה צריך סיבה להוריד קרוב לנכסיו. אי נמי דווקא כאן שנשבוי חוששים שמתו מחמת יסורים, משא"כ בסתמא. (ובתחילת דבריהם כתבו התוס' שבהגיע לבגרות אינו בחזקת קיים).

מוחזקות בירושה כלפי הטוען שגם הוא יורש

אדם שירש נכסי אביו ובא אדם וטוען שגם הוא בן שאביו הלך לשם ונשא אשה והולידה לו בן וגם הוא יורש, עליו להביא ראייה שהוא אחיו, ואם טוען שיש לו עדים והם מפחדים ממנו (מעשה דמרי בר איסק) נאמן לומר שאינו מכירו כיון שיצא בלא חתימת זקן, אבל אם יצא בחתימת זקן אם טוען ברי נאמן לומר שאינו מכירו, אבל אם טוען שמא אינו נאמן אלא כשיצא בלא חתימת זקן (תוד"ה שיצא), ועל כן על המחזיק להביא ראייה שיעידו עדים אלו או אחרים שהוא אינו אחיו. והתוס' (ד"ה זיל) כתבו שאמר לו שביא את העדים שמתפחדים ממנו ויעשה עמכם שיעידו. ואמנם אין יורדו העדים שאינו אחיו נאמנים, ואין חוששים שמחמת פחד יעידו הפון ממה שהם יודעים.

ג. ואם הביא עדים שהוא אחיו והשביח ביתיים את הנכסים לרב חסדא המחזיק מקבל את השבח, כדמצינו שמי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והשביחו גדולים את הנכסים גם הקטנים מקבלים מהשבח ואפי' היאם שהשביחו הגדולים ע"י טירחא (ודלא כמ"ד שדווקא בהשביחו מחמת עצמם והשביחו לאמצע), ולאביי אין ראייה משם, דשאני הכא שלא ידע שיש לו אח. לרב אמרי מקבל המחזיק כאריס. ולרב חסדא אינו כאריס שהרי לאו ברשות נחית, ועוד שאחיו הוא קטן ואין מורידין קרוב לנכסי קטן. (ורב אמרי לא ידע שהוא קטן).

כמה חסרונות מנכה הנפקד מן הפקדון

בכל פקדון חייב הנפקד להחזיר את הפקדון באותה כמות שקיבל לשמור, אמנם מיני מאלל שנטעם להתחסר מעצמו מעשרים כמה הם גרועים להתחסר ומחזיר לו בניכוי שעור זה. ובגמרא יבואר כמה שיעור הניכוי.

בתבואה-

לת"ק מנכה הנפקד ט' חצאי קבין לכוור חייטים או אורז קלוף (אבל שאינו קלוף מתחסר יותר), וט' קבין לכוור שעורים או דוחן, וג' סאין לכוור כוסמין או כור אורז שאינו קלוף או כור זרע פשתן בגבעולים מפני שהגבעולים מתייבשים וגופלים הרווח מפורתם, אבל זרע פשתן נקי אינו חסר כ"כ. ונכוי זה הוא לכל כור ולכל שנה.

לרבי יוחנן בן נורי אין מנכה לו אלא לכוור אחד, דמה אכפת לעכברים כמה כורים יש, וענו לו חכמים שהרבה אובדות או מתפזרות. וכתבו התוס' (ד"ה וכו') בשם הירושלמי דטעמא דרבנן משום שכשיש תבואה מרובה העכברים קוראים להבירה לבוא לאכל. והטעם של אובדות ומתפזרות הוא טעם נוסף. עוד כתבו (ד"ה אלא) שמה שלא מנכה לרבי יוחנן בן נורי בפחות מכור כמו כור אלא לפי חשבון, מפני שאין לעכברים מקום להנכס לתוך התבואה.

לרבי יהודה בכמות גדולה של י' כורין אינו מנכה כלל, מפני שמותירות, והיינו כשמדד בימות הגורן והחזיר לו בימות הגשמים שהתבואה תופחת מחמת תלוליות הגשם והקור יותר ממה שהיא מתחסרת בי' כורין, (והוה עובדא ופקע כדא, וי"ל שמחמת הדוחק אין הכד פוקע). אבל בפחות מי' כורים אין הפגיעה משלימה את אכילת העכברים. ועיין מהרש"א ומהר"ם בשיטות רש"י ותוס' בזה.

וכל זה דווקא **בעירבן עם פירותיו, ואינו יודע כמה נשאר משלו**. אבל היכא שהניחם בקרן זוית, או שהניחם עם שלו ויודע כמה היה לו, אומרו לנפקד הרי שלך לפניך ובניהים עם פירותיו יראה כמה חסרו ומנכה משל חבירו לפי חשבון.

ביין- מנכה לו שישית, ולר"י חומש, ואיירי בעירבוי עם היין שלו, ומשום בליעת הקנקנים. ולפי פלגי אלא כל אחד לפי מוקומו כמה החביות בולעות (אם רגילים לצפות בשעוה או בזפת, ולל"ב החילוק הוא מאיזה אדמה עושים את החרס). לל"ק במקומו של ת"ק ציפו את החביות מבפנים בשעוה, אבל אצל ר"י ציפו בזפת ולכן החבית בולעת יותר. ולל"ב החילוק היה בסוג האדמה שעשו ממנה את החביות.

בשמן- מנכה לו ג' לוגין שמן לכל מאה לוגין, לוג ומחצה מחמת השמרים, ולוג ומחצה מחמת הבליעה. ובשמן מזוקק לא מנכה שמרים. ובקנקנים ישנים אינו מנכה בלע- לרב נחמן דווקא בקנקנים מזופפים והוי ישנים, אבל חדש אדרבה בלע יותר, אי נמי בשמן לא בלע כיון שהוא ישן, אבל בין בלע. (תוד"ה מזופפים). ולאביי אפי' בלא מזופפים אינם בולעים כלל כיון שכבר בלעו.

מז: הגמ' מביאה חשבון שכמה מכר ר"י יין, והגמ' שואלת שיוצא שהרויח פחות משתות והרי מותר להשתכר עד שתות ולמה לא הרויח יותר, והגמ' מיישבת שהרויח עוד במכירת הקנקן והשמרים, ומי"מ לא נחשב שהרויח יותר משתות ואין להשתכר בדבר שיש בו חיי נפש **יותר משתות**, כיון שבניכוי הטירחא ודמי ברזנייתא- הריחו, וי"מ אומנות עשית הברז לא הרויח יותר משתות.

נכוי שמרים במכירת שמן-

המוכר שמן מזוקק לחבירו, לרבי יהודה מנכה לו לוג ומחצה שמרים, ולחכמים אינו מנכה לו.

אביי מבאר שטעמא דר"י דס"ל שמותר לערב שמרים בשמן והיינו לערב את השמרים המשוקעים כדי שיצאו עם השמן בתוך המידה, וא"כ אם לא עירב יכול לנכות לו, ואיירי בבעה"ב שנוח לו בשמן צלול, אבל הלוקח בשביל למכור יכול לטעון שאין לו מה לעשות עם שמרים בפני עצמם, וכגון שלקחו מעט מעט וכבר מכרו או אכלו. ואינו יכול לטעון שמחל לו, דר"י לית ליה מחילה א"כ פירש (כדמצינו בצמד ובקר שמכר אחד מהם, שהדמים מודיעים אם מכר לו גם את השני, אבל לחכמים אין הדמים ראייה משום ש"ל שמחל לו ולא מקבל אלא מה שקנה). ולחכמים אינו מנכה לו שמרים, דס"ל שאין יכול המוכר לערב שמרים שבחזקת מזוקק לקחו מימנו. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה לדברי חכמים) שלאבי אין טעמא דחכמים משום מחילה, דס"ל שאפי' אם השמן בעין שלא שייך מחילה כיון שיכול לתקן ולערבם בשמן אינו מנכה שמרים.

רב פפא מבאר איפכא, שלר"י אסור לערב שמרים, ולכן טוען לו שאם לא ינכה לו לא ירויח במכירה ואיירי שלא היה מוצא למכור ביותר מהמתיר שקנאו. (תוד"ה זבון). ולחכמים מותר לערב שמרים, ואם לא עירב זה ראייה שמחל ואיירי שכאין השמן בעין, אי נמי איכא מחילה אף שהוא בעין כיון שנמדדו מזוקק, ולא קאמדו טעמא דר"י משום דלית ליה מחילה, דס"ל שרק בצמד ובקר יש הוכחה שמחל, אבל בלוג ומחצה שהוא דבר מועט לא. תוד"ה לדברי ר"י.

נכוי הפקטים- (פסולת הגרעינים הצפים על פני השמן). במפקיד מחזיר לו את השמן כמו שהוא עם הפקטים, ולוקח ג"כ אם שילם בתשרי ולוקח ממנו בניסן לפי המחזיר בתשרי שהשמן בול וסתם שמנים עכורים, מקבל הלוקח את הפקטים, אבל אם משלם בניסן שהשמן יקר ולוקח בניסן לפי המחזיר בניסן, אין הלוקח מקבל עליו פקטים דבסתמא אינו קונה אלא מזוקק.

חיוב שמירה והשבה בשומר שנטל את החפץ

שומר שגנב את החפץ שנמצא בשמירתו חל עליו חיוב השבה כגולן, שזה מחייב אותו גם באנסים. הגמרא מבארת מה השומר שגנב צריך לעשות בשביל להחזיר את הגניבה ולחזור להיות שומר.

להיכן חייב גנב להחזיר את הגניבה– הגונב טלה מן העדר וסלע מן הכיס, לרבי ישמעאל די שיחזיר למקום שגנב, ולר"ע צריך דעת בעלים.

שומר של חבית שטלטל אותה לצורכה (שהיתה במקום התורפה) ונשברה פטור, בין אם נשברה אחר שהניחה בין אם נשברה מתוך ידו, בין אם לא יחדו לה הבעלים מקום ובין אם יחדו לה מקום.

מ"א. ואם השומר נטל את החבית לצורכו להשתמש בה והחזירה ואח"כ נשברה, לדעת רבי ישמעאל אם החזירה למקום שיחזרו עבורה הבעלים פטור, ואפי' לא יחדו מקום אם החזירה פטור, דלא בעינן דעת בעלים ואינו גנב אלא ש"ח ופטור באונסים. ולר"ע אפי' אם החזירה למקום שיחזרו הבעלים חייב, דבעינן דעת בעלים ואם לא הודיעם חייב אף באונסים. דמדשקליה קם ליה ברשותה עד שיחזיר בידיעת הבעלים. וכתבו התוס' (ד"ה א) שהראה שאין חילוק לר"ע ורבי ישמעאל בין יחדו ללא יחדו, ממה שנחלקו בטלה וכיס, וטלה אין דורך ליחד לו מקום, וכיס ודאי לליחד לו מקום.

והנה נבדנתי' מבואר שיש חילוק בין לא יחדו לה הבעלים מקום שאם משהניחה נשברה ונטלה מעיקרא לצורכו פטור, ואילו ביחדו לה הבעלים מקום חייב.

ריו"ח אומר שבהכרח שהרישא רבי ישמעאל וסיפא ר"ע. ואין לומר שסיפא איירי שהחזירה למקום שאינו מקומה אבל רישא כל מקום נחשב מקומה, ד"הניחה" במקומה משמע.

הגמ' מביאה שיש מבארים דאיירי סיפא בהחזירה למקום שאינו מקומה, ומתני' כרבי ישמעאל דלא בעינן דעת בעלים, מפני שיש מקרים שצריך השבה מעליא-

א' כגון **שנטלה ע"מ לגוזלה** דלא סגי בהשבה כל דהו אלא צריך להחזירה למקומה, אבל בנטלה ע"מ להשתמש בה ולהחזירה סגי בהשבה כל דהו. וכתבו התוס' (ד"ה שנטלה) שהגביה ע"מ לגולה חשיב חסרון, כיון שנטל הכל לצורך עצמו. ואם הגביה ע"מ ליטול מקצת אין חייב עד שיטול את אותו מקצת. ואמנם מבואר לקמן מ"ד. שבחבית חשיב כאילו נטל כולה כיון שרוצה שארא החבית תהיה בסיס לאותה רביעית, מתני' איירי אפי' בשמן שאינו משתמש ע"י שאר החבית.

ב' כגון **שנטלה ע"מ לשלוח בה יד וס'** דשליחות יד דחייבו הכתוב אפי' נאנסה א"צ חסרון דאפי' לא חסרה קמה ברשותיה. וס'ל שאפי' לא נטלה ע"מ גוזלה כולה אלא ע"מ ליטול מקצתה ולא נטל, אפי' קם ליה ברשותיה ובעי השבה מעליא דווקא למקומה. וכתבו התוס' (ד"ה שנטלה ע"מ) שמדובר באופן שהגביה ע"מ ליטול מקצתה אע"פ שלא נטל ממנו.

ג' כגון **שטלטלה להביא עליה גוזלות** ממקום גבוה ע"י שיעלה עליה, וס'ל דשואל שלא מדעת גזלן ועד שהחזירה למקומה לא הוי השבה, ועדיין היא ברשותו.

שליחות יד

(עיינן בתירוצי הגמ' לעיל כמה פרטים בדין שליחות יד).

לשיטת רב שליחות יד צריכה חסרון ואינו חייב באונסים אא"כ חיסרה. דתניא רועה שעזב את עדרו ובא זאב וטרף (וכר"י דס"ל שבשעת משלחת זאבים אף זאב אחד נחשב אונס. תוד"ה ובא). ארי ודרס (זאב נושא הטרף לחורו, ארי אוכלו במקומו) פטור, דהוי אונס, ואיירי באופן שלא פשע בהליכתו מנון שהלך בזמן שריגולת ללכת, או שמעו קול ארי, אבל אם הניח מקלּו ותרמילו על הבהמה חייב, וביאר רב דאיירי בעוד ההמקל והתרמיל עליה דאל"כ אפי' אי הוי שליחות יד כיון שנטלם מהבהמה הוי השבה והכי בשמעלא, דסתם מתני' כותיה, ואיירי **בהכחשה במקלה** והוי חסרון ורצתיה **לפניו** – מתמתן, דאל"כ איירי קנאה להתחייב באונסים, דמטלטלין אינם נקנים אלא במשיכה, במקח גזול ובשליחות יד. ומבואר שאם לא היה מכחישה פטור, דשליחות יד צריכה חסרון. ואין לומר דחייבו מחמת שואל שלא מדעת, דבעלי היים המכחישים מחמת מלאכה אינו שאלה אלא שליחות יד.

מ"א: ללוי שליחות יד א"צ חסרון. ומקורו יבואר להלן.

מה באה התורה ללמד כמה שכתבה שליחות יד בש"ח וש"ש–
התורה כתבה בש"ח ושב"ש חייוב שליחות יד שנשבע שלא יטל יד ופטור, ומבואר שאם שלח יד חייב גם בדברים שהיה פטור בהם אם לא שלח יד. וצ"ב למה צריך לכתוב שליחות יד גם שב"ח וגם בש"ש, והרי אפשר ללמוד ש"ש בק"ו מש"ח, שהרי ש"ש חמור מש"ש שכן חייב בגניבה ואבידה, ואומר רבי יוסי בן נהוראי שהתורה באה ללמד ששליחות יד א"צ חסרון. וזהו המקור ללוי ששליחות יד א"צ חסרון. ואין לומר שרק ש"ש חייב בלי חסרון שכן חייב בגניבה ואבידה, דאין זה אלא גילוי מילתא ששליחות יד הוא גם בלי חסרון. תוד"ה לומר.

ריו"ח חילק וסובר שא"א ללמוד ש"ש מש"ח, וכר"א, דמה לש"ח שכן משלם תשלום כפל בטוען טענת גנב אבל ש"ש משלם קרן שהרי הוא חייב בגניבה. (ורבי יוסי בן נהוראי סובר דאינו פירכא דקראנ בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה שאינו משלם כפל אלא בנשבע שנגנבה ובאו עדים שהוא גנבה). ולדברי ר"א אין מקור ששליחות יד א"צ חסרון. וכתבו התוס' (ד"ה קראנ) ד"ל שלכו"ע קראנ בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה, והמחלוקת היא אם חשיב פירכא מה שיכול לשלם כפל, או שאינו פירכא כיון שחומריו זו היא מחמת הקולא שפטור מן־ן.

ורבא סובר שגם לר"א אפשר ללמוד שליחות יד בש"ח וש"ש בק"ו משואל, שהרי שואל חייב באונסים אע"פ שמוותר לו להשתמש בחפץ מחמת שכל הנאה שלו, כ"ש שומר ששלח יד וכל הנאה שלו שיהיה חייב באונסים. ולמה כתוב שליחות יד בש"ח וש"ש, אלא לומדים מפסוק אחד ששליחות יד א"צ חסרון כנ"ל ולומדים שיש מש"ח אע"פ שמשלם תשלומי כפל, דאינו אלא גלוי מילתא, או סוביר שקרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה. (תוד"ה רבא). ומכאן נשמע כי הפוסקים השני לומדים שחייב בשליחות יד א"צ **בבעליו עמו** וגלי רחמנא בשומר אחד וה"ה לשאר שומרים. וכתבו התוס' (ד"ה חדא) דאי' ללמוד משואל שחייב אף אם לא נשתמש בה, דה"ה שליחות יד א"צ חסרון, דשואל המשיכה היא מננו נשתמש דלדעת שימוש שאל, משא"כ שואל שלא מדעת.

ולרב ששליחות יד צריכה חסרון לומדים מפסוק אחד ששומר חייב בשליחות יד אף בבעליו עמו. ומהשני לומדים שאינו חייב כפל אלא בנשבע אבל אם טען בכ"ד שנגנבה ועדיין לא נשבע, ובאו עדים שהוא גנבה פטור (וגם למדנו שש"ח שנשבע שנגנבה ונאבדה פטור).

חיוב שמירת המעות ע"י שומר

שומר חנים חייב רק בפשיעה ושומר שכר חייב בגניבה ואבידה, ולהלן יבואר מהי הדרך לשמירת כספים שאינה נחשבת בפשיעה.

מ"ב. שומר שהפשיל מעות לאחוריו חייב, דכתיב 'וצרת הכסף בידך' אע"פ שצוררים יהיו בידך. וכן אם מסרם לבנו ובתו הקטנים ונעל בפניהם שלא כראוי חייב, שלא שמר כדרך השומרים.

לעולם יהיה כספו של אדם מצוי בידו ולא יפקידנו לאחרים במקום אחר, שאם תזדמן לו חסורה יהיה מצוי בידו. וישליש מעותיו שלישי בקרקע שלישי בפרקמטיא ושליש תחת ידו.

אין הברכה שמתברך ורבה מאילוי מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין. ולכן ההולך למוד גורנו אומר י"ה ר' וכו', וכשהתחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה. אף אם כבר מדד הרי זו תפילת שוא.

מקום שמירת הכספים–

כספים אין להם שמירה אלא בקרקע, ואם לא שמרם בקרקע ונגנבו הוי פשיעה, ואמנם בע"ש בין השמשות אינו מחויב לקוברם בקרקע, אבל אם שהה לאחר צאת השבת כדי לקוברם חייב, אא"כ הוא צורבא מורבנן שפטור מפני ששומרם שמא יצטרך להם המפקיד להבדלה.

דין גניבה באונס– התוס' (ד"ה אמר) נסתפקו בשומר שכר שהטמין את המעות עמוק בקרקע ונגנבו ממש, אם חייב כיון דש"ש חייב בגניבה, או פטור משום דהוי אונס, והביאו התוס' כמה ראיות שש"ש חייב בכל גניבה חוץ מליטטי מוזין, אך כתבו שאין סבאא כלל לחייב בגניבה באונס, וישבו את הראיות לחיוב. אמנם שואל חייב בגניבה באונס (דררשינן ו' מוסיף עיי"ש).

עומק הטמנת הכספים בקרקע– אע"פ שמצינו לענין חמץ בפסח שאין החמץ נחשב כמבוער אא"כ הוא בעומק ג' טפחים, הכא א"צ לשמור הכסף אלא בעומק טפח, דהכא טעמא משום כיסוי וטפח הוי כיסוי, אבל בחמץ טעמא משום ריחא ורב' טפחים אין הכלב יכול לחפש אחריו. אבל בפחות מג' טפחים חייב לפנות, ומה שמצינו שאין חייב לחפש בחור מפני סכנת עקרב, שאני הכא שיכול לפנות את המפולת. אי נמי דווקא בודאי חמץ צריך לפנות את המפולת, וגם בחור אם יש ודאי חמץ אינו פטור. תוד"ה שאין.

ואי שכחוי גשואשי המחפשים בקרקע אין להם שמירה אלא בשמי קורה. ואי שכחוי פרומאי שוברי התקרה אין להם שמירה אלא בין שורות הלבנים. ואי שכחוי טפוחאי המחפשים בכותל אין להם שמירה אלא בטפח הסמוך לקרקע או לשמי קורה.

ואם הניחם בצריפא דאורבני בית ועגל וקטן שעושים צייד עופות הוי שמירה לגבי גנבים שאין הגנבים מחפשים שם. ופשיעה לגבי אש, ואם נגנבו משם הוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס ונגיבה לשומר חנים הוי אונס, וכתבו התוס' דחשיב אונס משום דהוי שמירה כמו בקרקע. ו"א שחייב וי"א שפטור, ולהלכה חייב, היכא שיכול להיות שלא היה קורה האונס בלי הפשיעה. תוד"ה ה"ג.

ואם השומר לא זוכר היכן הניחם הוי פשיעה וחייב.

מ"ב: ואם מסרם השומר לאמו שהיתה רגילה להניחם בארגז, השומר פטור מפני שהביאם לאמו דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד ואינו יכול המפקיד לומר שאינם נאמנים עליו בשבועה (תוד"ה כל), אבל במסרם לאחר חייב, דשומר שנטר לשומר חייב. ואין האמא חייבת שהרי לא ידעה שאינם שלו. והוא לא היה חייב לומר לאמו שאינם שלו, מפני שרצה שתשמרם טוב כאילו הם שלו. אלא נשבע השומר שנתנם לאמו, ואמנו שבעת שהניחה בארגז ופטורים, אבל אם האמא פשעה בשמירתם ואין לה ממה לשלם ישלם הפנקד, והאמא תשלם לו כשחיה לה. שם.

אפטרופוס שקנה שור עבור היתומים, ומסרו לרועה, ולא היה לשור שיינים לאכול ומת, חייב המוכר להחזיר את הדמים שקיבל, דמקח טעות הוא. אמנם אם המוכר הוא ספסר שקונה ומוכר באותו היום חייב הרועה לשלם ליתומים, דאיבעי ליה לעיוני. אמנם אם המוכר שלם כבר ליתומים, חייב המוכר להשבע שלא ידע, והרועה צריך לשלם לו דמי בשר בזול – שני שלישי. ואע"פ שאין לרועה דין דרבדים עם המוכר, צריך לשלם לו כשיטת רבי יוסי (שהלכה כמותו) בשוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר שהשואל משלם ממהבמה. וכתב רש"י שרק למוכר משלם דמי בשר בזול, ומשום פשעה שהרי אינו פושע כ"כ, אבל אם היה משלם ליתומים היה משלם מחיר מלא, כיון דיתמי לאו בני מחילה ניתנו. והתוס' (ד"ה דמי) כתבו שאינו פשרה אלא דין גמור, שהרי אם היה יודע שאין לו שיינים היה הספסירא שוחטו מיד ומוכרו בזול. וכתבו התוס' (ד"ה הכא) שאם פשע הבקרא חייבים היתומים לשלם לספסירא מפני שהם כשומר חנים והרי מת בפשיעה, והיתומים חוורים על הבקרא שיפטרם מן הספסירא כיון שהוא פשע.

חיוב אפטרופוס בפשיעה– כתבו התוס' (ד"ה נימא) שאפטרופוס חייב בפשיעה, כמבואר בסוגין. ומה שמצינו בב"ק ל"ט שאינו גובה מהאפטרופוס דא"כ מימנעי ולא עבדי, היינו דווקא בשמינו אפטרופוס לקחת מעות שלא זיוקו משרו היתומים, אבל במינו אפטרופוס לצורך היתומים לא ימנע, כיון שהנחה שמוחזיק אותו נמאמן.

מי שהפקידו אצלו כשותא והיה לו כשותא שלו, ושלה את משרתו להביא מהכשות שלו, והלך והביא משל הפקדון, המשרת פטור מפני שלא אמר לו שלא יביא מזון, וכתבו התוס' (ד"ה מזי) דדווקא בימן אחד ובבית אחד יכול לטעון כך, אבל בשיני מינים או בימן אחד בשיני בתים אע"פ שלא אמר לא לקחת מהשהיה הוי קפידא, והנפקד שטוען שאמר לו

שיביא משלם– אם שיעור הזמן שלקח למשרת להביא הוא ארוך מוכדי שיביא משלו חייב, ואם אין ראהי משיעור הזמן חייב משום דמותרשי ליה. אבל אם השיכר החמיץ פטור, ואם היה כשותא של קוצים אינו משלם לו אלא דמי כ"סי. לרש"י היינו כמה שהביחה בשיכר, וכתבו התוס' (ד"ה בכסי) שהחידוש הוא שלא ישלם לו מה ששוה למאלל בהמה אע"פ שלבהמה שווים יותר. ור"ח פ"י כ"סי היינו כשות הצריכה ריכוך, ובקל היה מורככה, ומ"מ אינו משלם אלא כמו שהטביחו בשיכר .

המפקיד מעות אצל שולחני, האם מותר להשתמש בהם, ואם חייב באחריותם, ובהקדש אי הוי מעילה–

מ"ג. אם המעות צריורס אסור לו להשתמש בהם, ועל כן אם אבדו אינו חייב באחריותם. הגמ' מעמידה שהיו צוררים וחתומים, אבל סתם צוררים מותר לו להשתמש בהם שדרך כל אדם לצור מעותיו. וי"מ דאיירי שצוררים בקשר משונה, או שקשר משונה הוי ספק.

אבל אם המעות אינם צוררים [וחתומים, או בקשר משונה, וכן"ל] מותר לו להשתמש בהם מפני שהמפקיד יודע שהוא צריך תדיר למעות, ולא גילה דעתו שלא ישתמש בהם, ועל כן אם אבדו חייב באחריותם.

ולענין אונסים לרב הונא אף בזה חייב, דהוי שואל על המעות, כיון שסמך עליהם להחליפם ולהשתכר מהם, ושאלה היא זו שהרי כל הנאה שלו. ואבדו דקתני היינו שבעטב ספיקותנו בים (וכדאמר רבה נגנבו בליטטים מעות אבדו וכו'). ולרב נחמן באונס פטור השולחני, דאינו שואל על המעות עד שישתמש בהם אלא שומר שכר, בההיא הנאה שאם תבוא עיסקה לידו יוכל להרוויח מהמעות.

ואם הפקיד הגזבר **מעות של הקדש** כסבור שהם שלו, אם היו צוררין אסור להשתמש בהם ולא מעל הגזבר כיון שלא הוציאם ברשות ואינו שלוח. ואם היו מותרים שמותר להשתמש בהם והוי שלוחו, לרב נחמן מעל הגזבר אם השתמש בהם השולחני, ולרב הונא אף אם לא השתמש בהם מעל הגזבר דהוי כהלואה מושעה שבאו לרשות שולחני.

ואם הפקיד אצל **בעל הבית** אסור להשתמש בהם, ואם אבדו אינו חייב באחריותם.

חנווני לר"מ דינו כבעה"ב, ולר"י דינו כשולחני.

התר תשמיש במעות, וחייב אונסים– הנה מבואר בסוגין שאם מותר להשתמש חייב באונסים אע"פ שעדיין לא השתמש. וכתבו התוס' (ד"ה מאי) שלריו"ח שמעות אינם קנות שמא יאמר לו נטרפו חוטיך בעלה, ואסור למוכר להשתמש במעות שקיבל (כמבואר ממה שאם נתן מעות הקדש לספר לא מעל), וא"כ יכול המוכר לטעון ללוקח נטרפו מעותיך בעלה. ותי' התוס' שכיון שסכספי אין להם שמירה אלא בקרקע חייב בנטרפו בעליה. ואמנם היכא שפירש שמוותר לו להשתמש, ובפסיקה על הגדיש י"ל דסתמא הוי כאילו פירש שיכול להשתמש. ועוד י"ל דכיון שדבר תורה מעות קנות ויכול להשתמש, לא הפקיעו חמייים זכות זו. אבל לריש לקיש שמעות אינם קנות (וכן לריו"ח בנכ"ר) אסור להשתמש במעות, ואינו חייב באחריותם.

חיוב גזלן וזולח יד בפקדון כשהשתנה המחיר

חיוב גזלן ביוקרא וזולא– הגוזל חבית יין מחבירו והתייקר היין, אם שבר את החבית או ששתה את היין אחרי שהוקרה משלם כשעת השבירה או השתיה, דכיון שאם לא היה מזיק את הגזילה היה מחזירה בעין דלא אמרינן שמושלם כשעת הגזילה אלא כשאנה בעין, אבל ישנה בעין חוזרת לבעלים כין הוקרה בין הוזלה. נמצא ששעת החזק היא גזילה, וגזלן משלם כשעת הגזילה. אבל אם נשברה החבית מעצמה משלם כשעת הגזילה כיון שחיובו הוא על הגזילה.

חיוב שולח יד בפקדון ביוקרא וזולא–

לשיטת בית שמאי אם הגזילה בעין אומר לו הרי שלך לפניך, ואם אינה בעין לב"ש לוקה בחסר וביתר אם הוזלה משלם שעת הגזילה, ואם הוקרה משלם כשעת הוצאה. וכתבו התוס' (ע"ב ד"ה לימא) דאי איתבר ממילא מודים ב"ש שאינו משלם היוקרא. (ולהלן יבואר באיזה אופן נחלקו עם ב"ש ומהי מחלוקתם).

לשיטת בית הלל משלם כשעת הוצאה. וצ"ב כוונתם. שאם נפרש כוונתם כשעת הוצאה מן העולם, בהכרח איירי בהוקרה, שהרי בהוזלה לכו"ע משלם כשעת הגזילה, וא"כ כמה נחלקו על ב"ש. אלא בהכרח שכונותם "כשעת הוצאה" מביט בעלים והיינו שעת הגזילה, וא"כ נמצא שרבה כב"ש.

מ"ג: אינו מבארת דאיירי בהוזלה, ומונות ב"ה כשעת הוצאה מן העולם, ואמנם הגמ' מגזילה ממש, אלא שבאה לידו בהתר ושלה בה יד ולא חסרה וסובריים ב"ה **ששליחות יד צריכה חסרון.** אבל לב"ש שליחות יד א"צ חסרון והוי גזל כגון משעה ראשונה, וכיון שאינה בעין משלם שעת הגזילה. וכתבו התוס' שלביאור זה אף שבמשנה הבאה מבואר שלב"ש אפי' חושב לשלוח יד בפקדון הוי שליחות יד, אשמועינן התם שא"צ משיכה אלא אפי' דיבור מהני, והכא אשמועינן שלב"ה צריכה חסרון. והגמ' זוחה דא"כ רבא שסובר ששליחות יד א"צ חסרון סובר כב"ש.

ועל כן מבארת הגמ' דאיירי בטלטלה להביא עליה גוזלות וסוברי ב"ה **דשואל שלא מדעת שואל הוי,** אבל לב"ש גזלן הוי. והגמ' זוחה דא"כ רבא הסובר ששואל שלא מדעת גזלן הוי סובר כב"ש.

ועל כן מבארת הגמ' דלא איירי ביוקרא וזולא אלא איירי כשהגזילה הושבחה בגיזות וולדות, וחסר היינו מה שזנז את הגיזות. ויתר היינו שנתעברה אצלו שלב"ש הכל של הנגזל, וכשיטת ר"מ שהגוזל רחל וגזזה וילדה משלם אותה ואת גיזותיה ואת וולדותיה. ולב"ה הכל של הגזלן, וכשיטת ר"י שבגזול רחל וגזזה וילדה חוזרת הגזילה בעיניה. וכן מדייק מלשון המשנה "חסר ויתר" דלא קתני זול ויוקר.

מחלוקת ר"י ור"מ או **גזלן משלם שבח** או **לא-** הנותן צמור לצבע לצבוע אדום וצבעו שחור, לר"י נותן לו או שבח או הוצאה מה שיותר זול, ולר"מ אינו נותן אלא דמי צמור, והקשו התוס' (ד"ה משלם) שזה הפך ממחלוקתם בגזוז רחל. וביארו התוס' ש"לר"מ בגזל רחל וגזזה קנסו ששינוי לא יקנה, אבל בצבע לא קנסו כיון שהוא שוגג. ולר"י הכא מתמכון לקנות הרחל בשנינו, אבל בצבע אינו מתמכון לקנות.

שיטת ר"ע שמשלם כשעת התביעה. ואם יש עדים כמה היתה שווה ביום הגזילה וראו שגזלה הימנו, לשמואל משלם בזה כשעת הגזילה, משום דכתיב "יתננו ביום אשמתו" וכשיש עדים יום אשמתו הוא יום הגזילה אבל בלא עדים יום הודאתו הוא יום אשמתו, והלכה כר"ע. ולרבי יוחנן אף בזה סובר ר"ע שמשלם כשעת התביעה, משום שהבי"ד הם המחוייבים אותו לשלם. וכן אמר ריו"ח הלכה כר"ע לעולם, והיינו אף במקום שיש עדים. ואי נמי בא להוסיף שגם היכא שהחזירה למקומה ונשברה באונס חייב. וכר"ע המצריך דעת בעלים, ודלא כרבי ישמעאל שסובר דלא בעינן דעת בעלים. ורבא אמר שהלכה כב"ה.

ביאור התוס' בשיטת ר"ע - שיטת התוס' (ד"ה ר"ע) דלא איירי ר"ע בגיזות וולדות, אלא איירי ביוקרא וזולא, דב"ש סוברים שולקו בחסר וביתר, וב"ה מודים בזה לב"ש (ונחלקו בגיזות וולדות, ואמנם ב"ש דיברו גם ביוקרא וזולא ועל זה לא נחלקו ב"ה), ור"ע הולק בזה וסובר שמשלם יוקרא וזולא כשעת התביעה. אבל לענין גיזות וולדות אין משלם כשעת התביעה, אלא אם שנינו קונה משלם כשעת השינוי, ואם שנינו אינו קונה ישלם הכל לנגזל.

מ"ד. **החושב לשלוח יד בפקדון** שאמר בפני עדים אטול פקדונו של פלוני לעצמי, לב"ש חייב באונסים מהיום והלאה, דכתיב "על כל דבר פשע, ולב"ה אינו חייב עד שישלח בה יד, דכתיב "אם לא שלח ידו", ומ"דבר" מרבים שאם אמר לעבדו ולשלוחו לשלוח בה יד וכן עשו, חייב.

הטה את החבית ונטל ממנה רביעית-

אם נשברה לאחר זמן, אינו משלם אלא רביעית דשליחות יד אינו חייב אלא עד שימשוך או יגביה דהוי קנייה, ואינו חייב באונסים.

ואם החמיצה משלם דמי כולה, מפני שזה מחמתו והוי פשיעה ומזיק בידים. שכן דרך יין החמיץ בכלי חסר.

ואם הגביה את החבית ונטל ממנה רביעית אף אם נשברה משלם דמי כולה. ואמר שמואל שאין הכונה דווקא כשנטל רביעית, אלא אפ"י אם לא נטל חייב, ואף אי נימא ששליחות יד צריכה חסרון שאם הגביה ע"מ לשלוח בו יד, כל זמן שלא חסרו אינו חייב, כיון שלא בא ליטול כולו, ומימי כאן חייב, דניחא ליה שתהיה כל החבית בסיס לאותה רביעית.

ובהגביה ארנקי ע"מ ליטול דינר מסתפק רב אשי אם הדינר נשמר יותר ע"י הארנק או לא.

הזהב

איזה מטבעות נחשבים פירא וקונים טיבעא

להלכה מעות אינם קונות מטלטלין, והבא לקנות מעות מסוג אחד תמורת מעות מסוג אחר המטבע שטבעו חשוב לטבוע (כגון כסף) הוי מעות ואינו קונה, ומי שאין טבעו חריף הוי פירות ומשכנתו קונה ואין אחד מהם יכול לחזור בו וחיוב השני לתת לו מעות, כמו במושך מטלטלין, (ונחלקו בגמ' אם משיכת מטלטלין מדאורייתא או מדרבנן). רש"י.

הגמרא דנה בקנין מעות תמורת סוג מעות אחר מה נחשב מעות ומה נחשב פירות, ונ"מ גם לדין ריבית במה יש איסור הלואה כמו שאסרו חכמים להלוות סאה בסאה, וכן הגמי דנה אם יש נ"מ לענין חילול מעשר שני שבותר לחללו על מטבע ולא על מטלטלין, איזה סוגי מטבעות נחשבים טיבעא ומותר לחלל עליהם.

זהב וכסף-

במתנ"י מבואר שמטבעות זהב קונות מטבעות כסף, שאם משך דינרי זהב קנה את הכסף ונתחייב לתת דינרי כסף ואינו יכול לחזור בו, אבל מטבעות כסף אינם קונות מטבעות זהב ויכולים שניהם לחזור. וכך סבר רבי בזקנותו, וכסף נחשב טיבעא לגבי זהב משום שהכסף חריף יותר שיוצא בהוצאה ועובר לסוחר.

אבל בילדותו סבר רבי שכסף הוי פירא וזהב הוי טיבעא, כיון שזהב חשוב יותר, ואמרו רב אשי אמר שמסתבר שקיבל מרבו ר"מ דסתם משנה שלו כמו שאמרו בילדותו (דאל"כ מה החידוש שכסף לגבי נחושת הוי טיבעא, שהרי הכסף גם חריף וגם יותר חשוב מנחושת, והגמ' דוחה ד"י"ל שהחידוש שגם במקום שהנחושת חריפה יותר הוי פירא ולא טיבעא, משום שיש מקומות שאין הנחושת מתקבלת).

(ועיין להלן בגמ' מה סוברים בזה תנאים ואמוראים נוספים).

נחושת וכסף- פרוטות נחושת קונה את הכסף - כל מטבע של כסף, אבל הכסף אינו קונה את הנחושת. וקמ"ל שגם במקום שהנחושת חריפה הוי פירא, כיון שיש מקומות שאינה יוצאת בהוצאה.

מעות רעות ויפות- מעות הרעות קונות את היפות, והיפות אינן קונות את הרעות. רש"י כתב שמעות הרעות היינו שנפסלו, ובתוס' כתבו שהם יוצאות קצת, דאל"כ אין בזה חידוש כיון שאפי' נחושת הוי פויר.

אסימון ומטבע- אסימון קונה מטבע, ומטבע אינו קונה אסימון. רש"י מפרש שאסימון היינו מטבע בלי צורה, דכל דבר שאינו כתיקונו נקרא אסימון. וכתבו התוס' (ד"ה אסימון) דקמ"ל שאף שאינו חסר אלא צורה שהיא דבר מועט, אפ"ה הוי פירא. ומחללים מעשר שני על אסימון, (אבל מעות הניתנים לסימן בבית המרחץ, אינם בגודל המטבע הרגיל בעיר, ואין מחללים עליו). ור"ת מפרש שאסימון יש עליו צורה ואינו יוצא בהוצאה, וצ"ל שיוצאת בדוחק אך יוצאת יותר ממעות הרעות.

מטבע ומטלטלין- מטלטלין קונים מטבע ואפי' מעות הרעות ואסימון (תוד"ה הוהב), שאם מושך הפירות קנה המעות, אבל מטבע אינו קונה מטלטלין ויכולים שניהם לחזור בהם, אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו.

מטלטלין קונים זה את זה בין בתורת חליפין שהחליף אלו באלו, בין בתורת דמים שאמרו לו בכמה תתן לי וכו' ומשך האחד, נתקימו הדברים. וכתבו התוס' (ד"ה הוהב) שבגמ' מעמידים דין זה במעות שאחד פסלתו מלכות ואחד פסלתו מדינה.

מ"ד: ריבית בהלוואת דינרי זהב-

רבי חייא התייר להחזיר דינרי זהב שהתייקרו, ולא אסר בזה משום סאה בסאה דאסור משום ריבית שמא יוקרו ויבוא לדיי ריבית. הגמ' אומרת שאין ראייה שזהב הוי טיבעא ולכן אין היוקר והזול תלוי בו, ד"י"ל שההתר היה משום שהיו ללוה דינרים, דהוי כהלווני עד שיבוא בני או עד שאמצא מפתח דאלו שבידו נקנים למלוה וברשותו הוקרו. דסאה בסאה דרבנן ובכהאי גוונא לא גזרו.

וריו"ח (מ"ה) אוסר ללוות דינר בדינר, ואף דסבר שזהב לגבי עצמו נחשב טיבעא, מ"מ כיון שלגבי מוקח וממכר זהב נחשב פירא לגבי כסף והיינו שנחשב שזההב הוזל או התייקר, ממילא יש בזה

איסור ריבית. דוברי ריו"ח הם לשיטת ב"ש, או דריו"ח סובר כתנא דמתנ"י דס"ל שזהוב קונה את הכסף (ומבואר שזהב חשיב פירא), אבל לב"ה מותר ללוות דינרי זהב, דהוי טיבעא.

וכתבו התוס' (מ"ה. ד"ה לגבי) שהה"ר בדעת רבי חייא היא כמסקנת הסוגיא אליבא דריו"ח שדין ריבית בהלואה אינו תלוי אם הוזהב הוא טיבעא כלפי עצמו, אלא אם הוא טיבעא כלפי כסף.

משער תנא במידי דקייץ-

הגמ' מוכיחה שזהב הוי טבעא מדברי התנא שאמר שדינר של כסף הוא אחד מוכ"ה בדינר של זהב, ונ"מ לפדיון הכן. ומבואר שזהב הוא טבעא, דאל"כ משער התנא במידי דאוקיר זויל, ומבואר שגם אם הדינר של כסף הוא אחד מוכ' או אחד מל' בדינר של זהב, מ"מ גם נתן לכהן דינר זהב, צריך להחזיר לו חמישית דמיו, מפני שזהוב לא הוקר או הוזל אלא הכסף, ושיעור פדיון הכן לעולם הוא ארבעה חמישיות מדנינר זהב. וכתבו התוס' (ד"ה אחד) שדינר זהב היה כבד ועבה יותר מדנינר כסף ולכן היה מחירו יקר כ"כ.

עוד איתא התם שפרוטה היא אחד משמונה באיסר האיטלקי, ונ"מ לקידושי אשה. ואיסר הוא אחד מוכ"ד בדינר של כסף ונ"מ למקח וממכר לגבי אונאה. לרש"י היינו ממכר דינר ביותר מוכ"ד איסרים, ולתוס' זימנין דזול איסרי (כדלהלן), אלא איירי כשמכר חפץ בכ"ד איסרים והוזלו האיסרים.

וכתבו התוס' (ד"ה אחד) דאיסר שייך בו זול ויוקר כמבואר בקידושין י"ב, ומונת הבריייתא שפרוטה היא אחד מוח' באיסר שהוא אחד מוכ"ד בדינר כסף שאותו דינר כסף הוא אחד מוכ"ה בדינר של זהב, ונמצא שההלל משוער לפי הדינר זהב. עוד כתבו דא"כ נ"מ בכולם לקידושי אשה, והגמרא מזכירה נ"מ שונה בכל אחד, שהרי בכולם יש נ"מ למקח וממכר. עוד כתבו (ד"ה לקדושי) דהוי מצי למימר בפרוטה נ"מ לחמש פרוטות דמתנ"י וחדא מנייהו נקט.

חילול מעשר שני בטיבעא ופירא

מעשר שני כיון שאינו נאכל אלא בירושלים מותר לפדותו על מעות ולהעלותם לירושלים ולקנות בהם דברי מאכל, אבל על מטלטלין אין מחללים. הגמ' מביאה מחלוקת בסוגי מטבעות מסוימים אם מחללים עליהם או לא, והגמ' דנה אם המחלוקת היא האם הם נחשבים טיבעא או פירא, או שנחלקו אם מותר לחלל גם מעות על מעות או רק פירות על מעות, או שנחלקו באיזה אופנים חוששים שמחמת היחילול יתעבב מלהעלות את המעות לירושלים.

חילול כסף על זהב-

תנן התם ב"ש אומרים לא יעשה אדם סלעים דינרי זהב, וב"ה מתירים. ביאור מחלוקתם-

ללישנא קמא נחלקו בענין כסף וזהב מהו טיבעא ומהו פירא, שלב"ש הכסף הוא טיבעא והזהב והוא פירא ואין לחלל טיבעא על פירא דרחמנא אמר 'וצרת הכסף בידך', (ואנמם בבבל מחללים על בהמה כיון שא"א להעלות מעות לירושלים כיון שהמלכויות מקפידות. תוד"ה וטבעא). וב"ה סברי שזההב הוא פירא והכסף הוא טיבעא.

ונחלקו ריו"ח ור"ל אם לב"ש אפשר לחלל פירות על דינרי זהב. לריו"ח אפשר מפני שזהב אינו פירא אלא לגבי כסף, אבל לגבי פירא הוזהב נחשב טיבעא (כמו שכסף לב"ה הוא פירא לגבי זהב אבל מחללים פירות עליו), ולר"ל לב"ש גם פירות אין מחללים על זהב מפני שזהב הוא פירא. ומה שלא נחלקו באופן זה ללמד שלב"ש גם פירות על זהב אין מחללין, כדי ללמד שלב"ה אפי' סלעים על דינרים מחללים. ועיין לעיל (בענין ריבית בהלואת דינרים) שדעת ריו"ח שאף אם זהב לגבי פירות הוי טיבעא, אסור להלוות דינר בדינר, כיון שלגבי כסף הוי פירא. וכתבו התוס' (ד"ה ושאיני) ששיטת רב האי גאון שוהב הוי פירא לכל מילי, ושמא בזמן האמוראים היה יוצא בהוצאה, ובזמנו לא היה יוצא כלל.

חדש

גיתן להשיג שוב את הסט הנמצית הש"ס (ללא תוס', ורש"י חלקי) על כל הש"ס במהיר 100 ₪.

בנוסף יצאו לאור מהדש כל חוברות הנמצית משנה ברורה, 6 חלקים ב6 חוברות.

עלות חוברת 10 ₪ סט 50 ₪.

כמו כן גיתן להשיג את סיכומי הנמצית ההלכה (עם טור ובי"י שו"ע ונז"כ), על הלכות שבת, מועדים ונדה.

וכן יצאו לאור חוברות הנמצית הש"ס (גפ"ת) על מסכתות שבת, ב"ק, ב"ג.

לפרטים 052-7692282

קיבלת תועלת מהגליון?

באפשרותך לַזְכּוֹת לומדים נוספים,

גיתן לתרום ב'נדרים פלוס' קופת 'הנמצית'